

Kötülük Yayılmamalı	5
Tefsîr-i Şerifi:	5
Sövene Dilsiz Gerek	5
Sebeb-i Nüzul	5
Bağışlamak	5
Çirkinliğin Açığa Vurulması	6
Gıybeti Olmayanlar	6
Belâlar Dile Bağlıdır	6
Hikâye	6
Mesnevî'de buyuruldu:	6
Tasavvufî Manâlar	6
Peygamberlerin Arasında Tefrika Yapılmaz	7
Tefsiri şerifi	7
Yahudilerin Bozuk İnançları	8
İmanın Dışında Kalan Yollar	8
Mü'minlere Cennetler Vardır	8
İman	9
Akıbet Önemlidir	9
Hikâye (imana dönüş)	9
Şeriat ve Tarikat	10
Edep İki Çeşittir:	10
Yahudilerin İstekleri	10
Tefsîr-i Şerifi:	10
Sebeb-i Nüzul	10
Cehr Kelimesi	11
Allah'ı Görmek isteyenler	11
Tevlât-i Necmiyye'den	11
Buzağıya Taptılara?)	12
Allah'ın Rahmetinden Ümit Kesmek	12
Mûsâ Aleyhisselâm'a Saltanat	12
Tur Dağının Kaldırılması	12
Tevrat'ı Zorla Kabullemeleri	12
Gulf kelimesinin Mânâsı	14
Kalbler Kılıflı Değil Mühürlüdür	14
Belâ ve Musîbete sebep	14
Meryem Validemiz Ve İsa (A.S.)	15
Hazret-i Meryem'e İftira	15
İsa Aleyhisselâm'ı Öldürmediler	15
İsa Aleyhisselâm'a Benzetilen... ..	16
İsa (a.s.)'ın Göğe Çıkarılması	16
Hıristiyanların İhtilâfları	17
Nâsût ve Lâhût Ne Demektir?	17
Hıristiyan Mezheplerinin Görüşleri	17
Hepsi Şüphe İçindeler	17
İsa Aleyhisselâm Öldürülmedi	18
İsa Aleyhisselâm Ref olundu	18
Rafea'nın Manâsı	18
Göğe Çıkarılmasının Hikmeti	18
İsa Aleyhisselâm'ın Ömrü	19
Mehdî Aleyhir-Ridvân	19
Ashâb-ı Kehf in Zuhuru	19
İsa Aleyhisselâm'ın Evlenmesi	20
Dört Peygamber Sağdır	20
Hızır Aleyhisselâm Hayattadır	20
Efendimiz (s.a.v.) Ebü'l-Ervahtır	20
Hazret-i Meryem	20
Evliyayı Sevmede ölçü	20
Belâm Var Aramızda	21
İsa Aleyhisselâm İndiğinde	23
İsa Aleyhisselâm'm nüzulü	23

H.z. isa'ya Selâm.....	24
Aleyhlerine şahit Olacak	24
Temiz Şeyler Haram Kılındı!	25
Tefsîr-i Şerifi:	25
Bir Nimet Haram Kılınıyor.....	25
Te'vilât-i Necmiyyeden	25
Mubahlarda Müsrif Olan	25
Allah Yolunun Engeli	26
Faiz Almaları	26
Bâtıl Yere Halkın Malını Yemeleri	26
İlimde Rüsûhu Olanlar.....	26
Müminler	26
Te'vilât-i Necmiyye'den.....	27
Evlâd-ı Resul (s.a.v.) Kimlerdir?	27
Kurtulanların Vasıflan	27
Salih Amel Nedir?	27
Namazın Fazileti.....	27
Salât	27
Namaz İnsanı Doğrultur	28
Evliyâullâh kimlere denir?.....	28
Rüsûh Ehli	28
Cehennem Ehli flim Fakirleridir.....	28
İlim İmamdır.....	29
Faydalı İlim	29
Allah'ı Tanıyarak Ölmek	29
peygamberler	29
Yüce Meali:	29
Tefsîr-i Şerifi:	29
Nuh Aleyhisselâm	30
ibrahim Aleyhisselâm ve Sonrası	30
isa Aleyhisselâm.....	30
Faide	30
Dâvûd Aleyhisselâm ve Zebur.....	31
Zebur	31
Dâvûd Aleyhisselâm.....	31
Dâvûd (a.s.) Günah İşlemedi	31
Ebû Mûsâ el-Eş'ârî (r.a.).....	31
Güzel Ses.....	32
Peygamberlerin Sayısı	32
Mûsâ Aleyhisselâm İle Kelâm.....	32
Na'linlerini Çıkart	33
Tûr-i Sina'ya Çıkış.....	33
Peygamberler.....	34
Ma'zeretler Makbuldür	34
Allah'ın Şahadeti Ne Demektir?	35
Melekler de şahadet Ederler	35
Yahudilerin Yalanlaması	35
Kâfirler Dalâlettedirler	35
Yüce Meali:	36
TefsîM Şerifi:	36
Zâlimler Bağışlanmazlar.....	36
Zerre Kadar tmanı Olan.....	37
Resulûllah'ın (s.a.v.) Vârisleri	37
Şakîk-i Belhî'den	37
l'tikâd Önce Gelir.....	37
Peygambere İman Edin.....	37
Gaybî Bir Nurun Sureti.....	38
Efendimize (s.a.v.) Tabi Olmak.....	38
Ahmak Adam?.....	38
Yüce Makama Çıkmanın Şartları.....	39

Efendimiz (s.a.v.)'in Misâli.....	39
Bu Hadis-i Şerifin Şerhi	39
Kitap Ehline Çağrı	40
Yüce Meali:	40
Tefsîr-i Şerifi:	40
Gulüvv Nedir?	40
Gulât-i Şîa.....	40
Mutezilenin Gulüvvü.....	40
Müşebbihe Mezhebinin Gulüvvü	41
İslâm'da İfrât ve Tefrît	41
Peygamberlere Bakış	41
İrkçılık Nefs-i Emmârenin Kötü Sıfatıdır	41
Allah Noksan Sıfatlardan Münezzehtir.....	41
Mesîh	42
Annelerin İsmi	42
İsa Aleyhisselâm.....	42
Allah'ın Kelimesi	42
İsa Aleyhisselâm'ın Yaratılışı.....	42
İsa Aleyhisselâm'ın Ruh Olması.....	43
Hıristiyan Doktorun İslamı	43
Ruh Denilmesinin Manâsı	43
İsa Aleyhisselâm'ın Ruhü	44
İsa Aleyhisselâm'ın Yaratılışı.....	44
Hazret-i Meryem ve Hamilelik	44
Te'vilât-ı Necmiyye'den	44
Cevherler Gizlidir	44
Ruhanî Cevherler	45
Ak Sakallı Niceleri	45
Mürşid-i Kâmile Teslim Ol	45
Evlâd Babanın Sırrıdır	45
Mürşid-i Kâmilden Başkası.....	46
Cima Anında.....	46
Yılana Benzeyen Çocuk	46
Ayıya Benzer Çocuk.....	46
Kitap Ehline hitap	46
Teslîsi Bırakın	46
Allah Çocuk Edinmedi	47
Aliâhü Teâlâ	47
Gökler ve Yerler	48
Tevhîd Ehlinin Matlûbu.....	48
Hikâye	48
Şekerci Baba.....	48
Melekût Âlemi.....	48
Sâlik'in Mertebeleri	49
Kul Olmak şerefi	49
Sebeb-i Nüzul	49
Mukarribîn Melekler.....	49
Büyüklük Taslayanlar	50
Peygamberler Meleklerden Üstündür	50
Te'vilât-i Necmiyye'den.....	51
İsa (A.) Daha Şerefli.....	51
İstinkâfın En Büyüğü.....	51
Kibir.....	52
Kötü Alışkanlıklar:	52
Hikâye	52
Yağmur Taşa Tesîr Etmez	52
Tevazu ibâdetdir	52
Kurân-ı Kerime Bağlanan Hidâyete Erer.....	52
Tefsiri şerifi:	53
Burhan ve Nûr	53

Kuran'a Nûr Denilmesi	53
Tasavvuf? Manâlar	53
Gözleri	54
Basar (ve Görmesi).....	54
Burnu	54
Dili.....	54
Üflemesi	54
Tükürüğü	55
Eli	55
Taşların Teşbih Okuması.....	55
Parmakları	55
Parmak Araları.....	56
Sadri (Mübarek Göğsü)	56
Kalbi	56
Mi'rac.....	56
Hakikî İman	56
Emir ve Yasaklar	56
Mürîd'in Mezhebi	57
Bâtın Temizlenir	57
Zikir Ehli	57
Kabir ve Neşr.....	57
Kelâle'nin Mirası	57
Tefsiri- Şerifi:	58
Sebeb-i Nüzul	58
Kız Kardeş Varis Olur	58
Kelâle Durumunda.....	58
Kız Kardeşine Varis Olur	58
Kız Kardeşleri Çoksa.....	59
İsneteyn	59
Kelâleye Mirasçı Karışıklar	59
Ferâiz	59
Beyânın Hikmeti.....	59
"Alimdir."	60
Tasavvufî Manâlar	60
Terekenin Taksimatı	61
Şeytanın Fîtnesi	61

Kötülük Yayılmamalı

Yüce Meali:

Allah fena sözün açıklanmasını sevmez; mazlum olan başka... Allah, semî, alîm bulunuyor.148

Bir hayrı açıklar veya gizlerseniz, yahut bir kötülüğü affederseniz, şüphe yok ki Allah, affi çok bir kadîr bulunuyor.¹

Tefsîr-i Şerifi:

"Allah fena sözün açıklanmasını sevmez,"

Allahü Teâlâ hazretlerinin sevgisinin olmaması; onun gadabından kinayedir.

"be" harfi "açıklamak"ta taalluk etmektedir. "harf-i cerri" ise bir mahzûfa taaiuk etmektedir. "kötülük ve fena"kelimesinden hâldir.

Yani Allâhü Teâlâ hazretleri, bir kişinin başkasının hakkındaki herhangi bir fena ve kötü sözünü izhâr edip açıklamasını sevmez, demektir.

"Mazlum olan başka..."

Mazlumun açıklaması hariçtir... Çünkü zulme uğrayan mazlumun beddua (veya birini çağırmak için) sesini yükseltme hakkı vardır. Veya uğramış olduğu zulmü (ve haksızlığı) şikâyet için anihî"u" ucuuua veya uırıru çağırmaK için sesini yükseltme hakkı vardır. Veya uğramış olduğu zulmü (ve haksızlığı) şikâyet için anlatma hakkı vardır. Meselâ: "O benim malımı çaldı," veya "malımı gasbetti..." gibi sözleri söylemesi caizdir.²

Sövene Dilsiz Gerek

Denildi ki: Biri eğer kendisine söver (ve küfretmeye başlarsa) kendisi de o sözleri, söven kişiye iade edebilir. Yani başkası ona sövmeye kendisinden önce başlar ve kendisine küfrederse, o sözleri ona reddeder. Yani kendisine sövülen sözleri sahibine iade eder. O sözlere fazla bir şey ziyâde kılmaz.³

Sebeb-i Nüzul

Denildi ki: Adamın biri, bir kavme gitti. Onlara misafir oldu. Onlar da kendisine yemek yedirmediler. Bu zat da (gittiği yerlerde) onları şikâyet etti (aleyhlerinde konuştu). Onları ayıpladı. İşte bu zâtın şikâyetini kınamak üzere bu âyet-i kerime nazil oldu.

"Allah, semî'dir."

Mazlumun sözlerini işitiyor. "Alimdir." Zâlimin halini hakkıyla biliyor⁴

"Bir hayrı açıklar." Sözler ve fiil (ve başka) hayırlardan ne olursa... "Yahut bir kötülüğü affederseniz,

Sizin için kötülükten dolayı muâhaza yapma hakkınız vardır. Maksûd olan da budur. Burada önce "hayr"ın zikredilmesi ve onun gizlenmesi, onun tam olarak yerleşmesi içindir. Bundan dolayı tertip (rütbe bakımından) takdim olundu.⁵

Bağışlamak

"Şüphe yok ki Allah, affi çok bir kadîr bulunuyor."

Bunun şarta cevap makamında irâd edilmesi, onun umde (temel) olduğuna delâlet eder. Bunda gücü yetmekle beraber bağışlamak temeldir. Yani Allâhü Teâlâ hazretlerinin, sizi muâhaza etmeye ve sizden intikam almaya kuvveti mükemmel olmakla beraber âsileri bağışlamada mübalağa etmektir.

Size de düşen vazife, Allâhü Teâlâ'nın sünnetine uymaktır. Yardım olunmak ve intikam almaya ruhsat verilmesinden sonra affetmenin teşvik edilmesi; mü'minleri "mekârimül-ahlâk"a sevk etmek içindir.

Hazret-i Ali (r.a.) buyurdular:

-"İntikamı defetmekte münferit olma."

Ne güzel buyurmuşlar:

¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/17.

² Hak ve hukukun yerine gelmesi için Kadîya şikâyette bulunmak şarttır... Yoksa Kâdî nerede kimin nasıl zulme uğradığını bilmeyebilir. İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/17-18.

³ Kendisine söven kişiye aynı sözleri iade etmesi hakkı olup caizdir. Fakat tasavvuf erlerinin "Sövene dilsiz gerek" hikmeti de unutulmamalıdır... İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/18.

⁴ Bu âyetin sebebi nüzulünde deniliyor ki; Bir gün Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin huzurunda bir adam Hz. Ebu Bekir'in yüzüne karşı küfretmiş, o da birkaç kere sustuktan sonra sonuçta karşılık vermişti. Karşılık verince Peygamberimiz meclisten kalkıverdi. Hz. Ebu Bekir: "O bana söverken otuyordunuz, ben karşılık verince kalktınız" dedi. Resûlullah da: "Bir melek senin tarafından cevap veriyordu, sen karşılık verince o melek gitti, şeytan geldi, şeytan gelince ben de oturdum" buyurdu ve bunun üzerine bu âyet nazil oldu. Bir rivayete göre de, bir topluluğa bir müsâfir gelmiş, yemek vermemişler, şikâyet etmiş, şikâyetinden dolayı da azarlanmış, bunun üzerine bu âyet inmiş. Hakkına riayet edilmeyen müsâfirin mazlumlar arasında bulunduğu ve şikâyete hakkı olduğu açıklanmıştır.

⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/18-19.

Güçlü kişinin intikam alması, güzel devletini (güç ve kudretini) iptal eder. intikam yolu, bir kötülük oldu; iyiliği atmaz... (2/312) ⁶

Çirkinliğin Açığa Vurulması

Bil ki: Allâhü Teâlâ hazretleri, rezillik, kötülük, fena ve çirkinlerin izhâr edilip açıklanmasını sevmez. Ancak zulmünün zararı Duyuk, hilesi çok ve mekri (tuzakları) fazla olan zâlimin hakkında izhâr edilmesi hariç... Bu durumlarda zâlimlerin kötülüklerinin izhâr edilmesi caizdir. Bundan dolayı Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:
-Tasık kişide bulunanı (fisk-u fucûru bilmeyenlere anlatın) zikredin ki, insanlar ondan (kendilerini) sakınsınlar."⁷

Gıybeti Olmayanlar

Eserde vârid oldu:

"Üç kişinin Gıybeti yoktur. (Üç kişinin aleyhinde yapılan konuşma gıybet değildir):

- 1- Zalim imâm,
- 2- Fisk-u fücürunu aşikâr işleyen fâsık,
- 3- Halkı bid'atine çağıran bid'at ehli.." ⁸

Belâlar Dile Bağlıdır

Sonra bil ki (içtimaî hayatta yapılan) kötülüklerin çoğu sözlüdür. Zira;
-"Muhakkak ki dil, cirmi küçük; cürümü büyüktür." ⁹

Hikâye

(Nahiv ilminin büyük âlim ve imamlarından olan) İbni Sikkît bir gün Halife Mütevekkil Aleüâh ile bir sohbet esnasında iken Mütevekkil'in iki oğlu Mu'tesim ve Müeyyed geldiler. Halife, İbni Sikkît hazretlerine sordu:

"Hangileri sana daha sevimlidir; (Efendimiz s.a.v. hazretlerinin torunları) Hasan ve Hüseyin'i mi daha çok seviyorsun yoksa benim oğullarım Müeyyed billâh ile Mu'tesim'i mi daha daha çok seviyorsun?"

İbni Sikkît başına büyük işler açacağını bildiği halde hakikati gizlemedi ve:

"(Efendimiz s.a.v. hazretlerinin torunları şöyle dursun,) Vallahi Hazret-i Ali (r.a.)'ın kölesi Kamber senden ve senin oğullarından daha hayırlıdır..." buyurdu.

Halife:

"Kafasından dilini kesip koparın!" diye emretti.

Dilini kestiler. (Sonra o ilim adamını linç ettiler) İbni Sikkît öldü ¹⁰. Ne gariptir ki, İbni Sikkît (ölümünden çok az önce halifenin iki oğlu) Mu'tesim ve Müeyyed için bir şiir yazmıştı.

İbni Sikkît onların öğretmenleriydi. İbni Sikkît şöyle diyordu:

Yiğidin (gencin) başına gelen dilinin sürçmesindedir... Ayaklarının kaymasından adama bir şey yoktur... Kişinin sözlerinin sürçmesi, başını götürür. Ayaklarının kayması ise kısa bir sürede iyileşir... ¹¹

Mesnevî'de buyuruldu:

Gerçi dil taş ve demir gibidir. Dil harekete geçince taş ve demir gibi ateş saçar. Taş ve demiri boş yere birbirine sürtmel Tefekkür etmeksizin (ve akıbetini düşünmeksizin) söz söyleme!

Şundan ki, bu karanlık cihan bir pamukluk (pamuk deposu ve yığını) oldu... Pamuğun ortasında ateş hiç dururmu?

Bir söz bütün âlemi harap eder. Ölmüş tilkiyi aslan yapar ¹².

Tasavvufî Manâlar

Bu âyet-i kerimede şu işaretler var:

"Allah fena sözün açıklanmasını sevmez;"

Avamlardan (sözle...) Havastan ise nefse (gelen) konuşmalar, Ehasan ise akla gelen düşünceler ve hatıraları

⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 19.

⁷ Sübülü's-SelâmŞerhn-Bulûği'l-Merâm, İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/19-20.

⁸ Ed-Dürrü'l-Mensûr Tefsiri: c 7, s 577. İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/20.

⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/20.

¹⁰ İbn Sikkît hakkında Ruhü'l-Beyân terümesi c. 4, s. 676'de geniş bilgi geçti. Oraya bakınız.

¹¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/20-21.

¹² Mesnevî-yj Şerif: Defter: 1. s. 64 İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/21.

Allah sevmez, demektir.

"Mazlum olan başka..."

Kendi ihtiyar ve arzusu olmadan beşeriyet gereği yapılan isyanlarla zulme uğrayan veya zararlardan belâya müptela olanlar hariç...

Yine Allâhü Teâlâ hazretleri, Rubûbiyetin esrarının ve Ulûhiyetin mevhibelerinin sırlarının ifşa edilmesini sevmez... Ancak hallerin galebe çalması, Cemâl ve Celâlin akarlarının kâselerinin akıbetine uğrayanlar müstesna... Bu durumda mekâl (söze) muhtaç olup zarurî olarak sözle halini beyân eder. Bu durumda da "fânî lisân" ile değil; "bakî lisân" ile buyurdu:

- "Ben hak (üzerey)imT... (Ve) "Benim (Rabbim) noksan sıfatlardan münezzehtir..."¹³

"Ve Allah idi..."

Ezelden...

Onların halleri daha başlamadan önce sözlerini işitiyordu... "Alîm..."

Onların hallerini hakkıyla biliyordu... Sonra Allâhü Teâlâ buyurdu:

"Eğer bir hayrı açıklarsanız,"

Size keşf olunan Hak lütuflarından bir şeyi Hak için tenbih ve onlar için hakkı ifâde etmek için açıklarsanız...

"Veya onu gizlerseniz,"

Nefislerinizi şaibe alâmetlerinden korumak için... Meşreplerden onu (alıkoymakiçin) yularından tutarsanız...

Nefs-i emmâre bi's-sû' (kötülüğü emreden nefis-i emmâre)nin sizi kendisine çağırdığı şeyi veya Allâhü Teâlâ hazretlerinin izhârını kötü diye buyurmadığı şeyleri ilân etmeyi terk e-derse; muhakkak ki Allâhü Teâlâ hazretleri affedicidir. Affedici kişi de Allâhü Teâlâ hazretlerinin ahlakı ile ahlaklanmış ve onun sıfatıyla vasıflanmış oluyor. Yine:

"Muhakkak ki Allah idi..."

Ezelden... "Affi çok,"Senden, seni yardımsız bırakmaktan affeder. Hatta sen de ondan başka her şeyi af edersin.

(Hepsinden geçersin...) Allâhü Teâlâ hazretleri:

"Kadîr bulunuyor."

Senin bu ayrılık ve yardımsız kalışlarına kadirdir. Hatta Allâhü Teâlâ hazretleri, miskâli zerre kadar seni affetmeye de kadirdir. Senin nankörlüklerinden dolayı... Çünkü insan gerçekten zâlim ve nankördür...

Te'vilât-i Necmiyye'de de böyledir..¹⁴

Peygamberlerin Arasında Tefrika Yapılmaz

Tefsîr-i Şerifi:

"O kimseler ki, ne Allah'ı tanırlar, ne peygamberlerini."

Onların mezhepleri kendilerini bu inkâra götürüyor ve görüşleri bunu gerektiriyor. Kendilerinden haber verildiği gibi yoksa bunu açıkça beyân etmiyorlar.

"Allah ve peygamberlerinin arasını ayırmak isterler."

Yani Allâhü Teâlâ hazretlerine iman eder; fakat peygamberleri inkâr ederler. Lakin onlar, Allâhü Teâlâ hazretlerine iman ettiklerini ve peygamberleri inkâr ettiklerini açık ve kesin bir şekilde izhâr etmiyorlar. Belki "iltizâm"¹⁵ yoluyla bunu beyân ediyorlar. Allâhü Teâlâ hazretleri, onlardan hikâye ettiği gibi: (2/313)¹⁶

Tefsiri şerifi

¹³ Bu sözler iki değişik evliya ve âlimindir:

Birincisi: Hallâc-ı Mensur hazretlerindir. O zât: Ben Hak (üzerey)im" buyurmuştu. Bu sözünden dolayı Hallac-ı Mensur, şeriatın bânında suçlu bulunduğu için; şeriatın zahirine göre can pazarında canını verdi o çok sevdiği Hak Teâlâ hazretlerinin aşkıyla...

İkincisi: Bayezid-i Bestâmî (k.s.) hazretlerindir. O zat: "Ben (im Rabbim) noksan sıfatlardan münezzehtir..." demişti. Bayezid-i Bestâmî hazretlerinin şeriatın bânında herhangi bir kusuru olmadığı için şeriatın zahirine göre cân vermedi... Bu sözler, rast gele söylenilmiş sözler değil... Sahipleri gerçekten evliya insanlardır, unları ithâm etmemek gerek... Necmeddin-i Kübreyî Hazretlerinin de beyân ettiği gibi on ar bu sözleri, fânî lisan ile değil, bakî lisân ile söylemişlerdir... Cidden bunu böyle iyi anlal Mütercim.

¹⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhû'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/22-23.

¹⁵ İltizâm kelimesi burada lüzumlu saymak manasında değildir. İltizâm yolu, "Mantık ilmi"nin istilâhıdır. Mantık ilmine göre lafzın manâlara konulması yani "Dalâlet-i Vaz'ıyye-i Lafzıyye" Lafzın manâlara delâleti üç kısımındır:

- 1- Delâlet bi'l-Mutâbaka,
- 2- Delâlet- bi't-Tazammüniyye,
- 3- Delâlet bin-iltizâm...

Delâlet-i Mutâbıkıyye, bir lafzın konulmuş olduğu mananın tamamında kullanılmasıdır. İnsanı, konuşan hayvan diye tarif etmek gibi- Delâlet-i Tazammüniyye bir lafzın konulmuş olduğu mananın eğer varsa bir cüz'üne delâlet etmesidir, insanı, hayvan veya konuşan kelimeleriyle tarif etmek gibi. Delâlet-i İltizâmıyye ise bir lafzın zihinde kendisinin mülâzimi ve ayrılmaz bir parçası olan bir manâya delâlet etmesidir. Yani bir lafzın kendi manasında değil de, manâsına aklen lazım olan başka bir manâda kullanılmasıdır. İnsanı, ilme san'at ve yazmaya kabiliyeti olan diye tarif etmek gibidir. Daha geniş bilgi için bakınız. İSA GOCİ, s. 1-2, Esirüddin Ebehrî... İşte bu âyet-i kerimde de belirtilenler, belki sarahaten Allah'a iman edip; peygamberleri inkâr ettiklerini söylemiyorlar; ama onların konuşmaları iltizâm yoluyla buna delâlet ediyor. Mütercim.

¹⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhû'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/24.

O kimseler ki, ne Allah'ı tanırlar, ne peygamberlerini. Ve o kimseler ki, Allah'ı tanımak, lâkin peygamberlerini tanımayıp ayırmak isterler. Ve o kimseler ki, "Peygamberin bazısına inanırız, bazısını tanımayız." Derler. Ve böyle küfür ile imân arasında bir yol tutmak isterler.15Q

işte bunlar hakkaa kâfirdirler, biz de kâfirler için mühin bir azap hazırlamışızdır.151

Allah'a peygamberlerine imân eden ve peygamberlerinden mçbırınm arasını ayırmayan kimselere gelince; işte bunların, edrlerlnİ verece9iz- Ve Allah 9afür, rahîm¹⁷

Yahudilerin Bozuk İnançları

tanırlar, ne peygamberlerini.

kimseler ki, ne Allah'ı

"Ve derler: "Peygambrin bazısına inanırız, bazısını tanımayız."

Yani peygamberlerin bazılarına iman ederiz; bazılarına da inanmayız, derler.

Yahudilerin: "Biz Mûsâ Aleyhisselâm, Tevrat ve Uzeyr Aleyhisselâm'a iman ederiz! Bunların berisinde de hiçbir şeye inanmayız!" demeleri gibi... Yahudilerin bu sözleri tamamen küfürdür. Allâhü Teâlâ hazretlerini inkârdır. Peygamberlerini inkârdır. İmanda Allâhü Teâlâ ile peygamberlerinin arasını ayırmaktır. Zira Allâhü Teâlâ hazretleri onlara (ve hatta bütün insanlara) peygamberlerin hepsine iman etmelerini emretti. Peygamberlerden ümmetine Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine iman etmelerini emretmeyen hiçbir peygamber yoktur. Bütün peygamberleri ümmetlerine Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin geleceğini ve ona iman etmelerini emretti. Peygamberlerden birini inkâr eden hepsini inkâr etmiştir. Ve hiç ummadığı bir şekilde Allâhü Teâlâ hazretlerini de inkâr etmiştir.¹⁸

İmanın Dışında Kalan Yollar

"Ve isterler."

Bu sözleriyle murad ederler (neyi?)

"Ve böyle küfür ile imân arasında bir yol tutmak..."

İman ile küfür arasında orta bir yol edinmek isterler. Halbuki kesinlikle iman ile küfür arasında orta bir yol yoktur. (İmandan başka bütün yollar küfürdür...) Hak değişmez. Muhakkak ki, i-man ancak Allah'ın bütün peygamberlerine iman etmek, onların tebliğ ettikleri şeriatları tasdik etmek, tafsili ve icmâlî olarak (getirmiş oldukları kitaplara) iman etmekle tamam olur. Peygamberlerin bazılarını inkâr etmek, sapıklık ve dalâlette hepsini inkâr etmek gibidir... Allâhü Teâlâ buyurduğu qibi:

"İşte o Allah, sizin hak Rabbiniz... Haktan sonra da dalâlden başka ne vardır? O halde nasıl çevrilirsiniz?"¹⁹

Kâfirler

"İşte bunlar.11

Bu çirkin sıfatlarla mevsûf olanlar: "Onlar kâfirdirler."

Küfürde tam bir zirveye ulaşmışlardır. Davet olunan imandan ibret almazlar. Bunlar asıl iman diye isimlendiren imana, ibret alıp imana gelmezler. (Nasıl kâfirdirler?)

"Hakka.."

Mastar (mefûl-ü mutlak) olup, geçen cümlelerin manâsını te 'kîd etmektedir.

Yani bunların küfürde zirvede olmaları gerçek bir hâdise o-lup hakikaten gerçekleşti...

Veya "hakka" kelimesi, "kâfirleri," kelimesinin mastarının sıfatıdır.

Yani, onlar hakikî bir küfürle kâfir olanlardır. Yani onların kâfir olmaları yakîni olup, asla şek ve şüphe yoktur.

"Biz de kâfirler için mühin bir azap hazırlamışızdır."

Ona girdiklerinde elbette onu tadacaklardır. Onlar o cehennemde içinde, alçalırlar...

Allâhü Teâlâ hazretleri, kâfirlerin vaîdini (kâfirlere verilecek azap ve cezayı) beyân ettikten sonra; mü'minlere verilecek olan vaadi (mükâfât ve sevabı) şöyle beyân buyurdu:²⁰

Mü'minlere Cennetler Vardır

"Allah'a, peygamberlerine iman eden ve peygamberlerinden hiçbirinin arasını ayırmayan kimselere gelince;"

Peygamberlerin bazılarına iman ederek ve diğerlerine inanmazlık ederek peygamberlerin arasını ayırmayanlar... Kâfirlerin yaptıkları gibi yapmayanlar...

"Arasında" kelimesi, kelimesinin üzerine dâhil oldu. Halbuki kelimesi, nef/siyakında vaki olması cihetinde aralarına girdiklerinin müteaddit olmasını gerektirir.

Onun bu cümle (yani "Hiçbirinin arasını ayırmayanlar...") kavli-i şerifi: "Peygamberlerden iki kişinin ve bir

¹⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/25.

¹⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/25-26.

¹⁹ Yunus: 10/32,

²⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/26-27.

cemaatin arasını ayırmadılar..." demektir.

İşte bunlar,"

Bu zikredilen güzel sıfatlarla muttasıf olanlar: "Yarın kendilerine vereceğiz.." Allâhü Teâlâ kendilerine verecektir. "Ecirlerini..."

Kendilerine vaad edileni... Sevâb'a ecir diye isim verildi. Çünkü hak kazanılan ücret gibidir.

"yakın-yarın" kelimesi, vaadin te'kididir.

Yani vaad edilen şey, o verilendir. O verilmenin mutlaka meydana gelip, olduğuna delâlet eder. Her ne kadar gecikse bile sevapların verilmesinde asla şüphe yoktur.

"Ve Allah gafurdur."

Onlardan meydana gelen ifratları bağışlar. "Rahimdir..."

Onların hasenat (iyiliklerini) kat kat katlamakla onlara karşı rahmette çok mübalağa edici ve bol rahmet sahibidir.²¹

İman

Birinci:

"Allah'a, peygamberlerine imân eden ve peygamberlerinden hiçbirinin arasını ayırmayan kimselere gelince; işte bunların, yarın kendilerine ecirlerini vereceğiz... Ve Allah gafur, rahîm bulunuyor." Kav!-î şerifi, imanın kişinin düşüncesi, inanması ve kendisinin mü'min olduğunu hesap etmesi ve bilmesiyle meydana gelmeye-ceğine delâlet eder. iman ancak şartlarına riâyet etmekle hâsıl olur. (İmanın bütün şartlarını yerine getirmeyen kişi, iman etmiş değildir...) Küfürlerinin neticesi de kendisindedir... (Yani peygamberlerin arasını ayırmaları ve küfürlerinin neticesi:

"işte bunlar hakkaa kâfirdirler, biz de kâfirler için mühîn bir azap hazırlamışızdır." dır...) ikinci âyet-i kerimede; Kav!-î şerifinde zikredilenleri, neticeleri peygamberlerin arasında ayırımın olmamasıdır. Peygamberlerin arasında ayırımın olmaması (ve iman şartlarının hepsini yerine getirmelerinin) neticesi olarak da imanları, Allâhü Teâlâ hazretleri, kendilerinden kabul gördü ve imanlarına karşılık verdi.²²

Akabet Önemlidir

Ruhların üzerine serpilirken nurdan hatâ eden hakikî bir küfürle küfre girdiler. Bundan dolayı Allâhü Teâlâ onları küfürde;

"Hakkaa kâfirler" adını verdi.

ilâhî nur serpilirken kendilerine nur isabet edenler ise hakikî bir iman ile iman ettiler.

Bundan dolayı birincilere (hayatlarının) ortalarında iman olması kendilerine bir menfaat sağlamaz; ikincilere (iman ehline de) hayatlarının ortasında (ve başında) küfrün olması kendilerine zarar vermediği gibi...

Sa'dî (k.s.) buyurdu:

Götürmek istediğinde kaza verdi. Ve eğer Allah'tan bir kadeh yoksa, o teni yırtar...²³

Hikâye (imana dönüş)

Güzel yüzlü bir genç vardı. Onun da ahabları vardı. Arkadaşları, yemek, içmek, nimetlenmek, lezzetlenmek ve neşelenmekteydiler. Paralan bitti. Bir gün toplandılar, gidip yol kesmek üzere fikir birliği yaptılar. Yola çıktılar. Yolda kafilere gözetlemeye başladılar. Tam üç gün boyunca o yolda hiçbir kimse geçmedi. Genç çok yaşlı bir adamı gördü. Yaşlı adam o gence:

-"Oğlum bu senin mesleğin değildir! Allâhü Teâlâ hazretlerine tövbe, istiğfar eti Allah'a dön! Eğer sen beni aramak ve bulmak istersen ben Bursa'da Seyyid Buhârî hazretlerinin camiinde Kur'ân-ı kerim okuyorum!" dedi.

Yaşlı zâtın sözlerinin tesiriyle genç adamın kalbi yandı. Arkadaşlarına:

-"Eğer siz bana tabi olup sözü dinlerseniz, gelin Bursa'ya gidelim, oradaki tüccarları arayalım. Onların arkasına takılıp mallarını alalım!" dedi.

Arkadaşları onun sözlerini kabul ettiler. Bursa'ya geldiklerinde, Onlara:

-"Gelin Seyyid Buhârî hazretlerinin camiinde namaz kılalım; Allâhü Teâlâ hazretlerine dua edelim ki bizim muradımızı gerçekleştirsin!" dedi. Camiye geldiklerinde, o yaşlı adamın camide Kur'ân-ı kerim okumakta olduğunu gördü. Ayaklarının üzerine düştü, tövbe etti. 0 yaşlı adamın yanında iki sene kaldı, iki seneden sonra o yaşlı kişi, genci; Hazret-i Şeyh Akşemseddîn²⁴ (k.s.)'a gönderdi. (2/314) Akşemseddîn hazretleri o genci terbiye

²¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/27-28.

²² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/28-29.

²³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/29.

²⁴ Akşemseddîn Hazretlerinin asıl ismi Muhammed b. Hamza olup; lakabı Akşeyh'tir. Evliyâ'nin büyüklerinden Şihâbuddin Sühreverdî Hazretlerinin nes-lindedir. 1390 (H. 792) senesinde Şam'da doğdu. Yedi yaşında babası ile Anadolu'ya gelip Amasya'nın kavak nahiyesine yerleştiler. Akşemseddîn Hazretlerinin babası büyük bir âlim ve evliya bir insandı. Mezara koydukları gece ölüsünü çıkarıp yemek İsteyen kurdu eliyle boğduğu için kendisine "kurdboğan" lakabı verilmişti. Akşemseddîn Hazretleri, iyi bir tahsil gördü. Medrese tahsilini

etti. O genç kâmil bir kişi oldu.

Mü'min kişi, noksan ve hatta yol kesen biri olsa bile sonra kâmil bir mü'min olabilir. Bundan dolayı hatime (sonuca) bakılır. Lakin güzel sonuç, bidayette inayetin geçmesine bağlıdır. Allah'ım, bizleri hidâyete erenlerden eyle! Amiyne yâ muîn!²⁵

Şeriat ve Tarikat

Bil ki, Muhakkak iman ve tevhîd aslın usûlüdürler. Her ne kadar İmâm-ı Azam Ebû Hanîfe (r.h.) hazretlerine göre iman artmaz ve noksan olmaz ise de; ancak imanın nuru ibâdet ve taat ile ziyâde olur, günah ve kötülüklerle de imanın nuru azalır, nok-sanlaşır (ve zamanla söner...) Hakkı arayan talebeğe gereken vazife;

1 - Şeriatın hükümlerine ,

2- Tarikatın edeplerine riâyet etmektir.

Rûhâniyet tarafından kuvvetlenmek için (şerîatın hükümleri ve tarikatın edeplerine mutlaka riâyet etmek gerekir)...

Zira, muhakkak ki taat ve ibâdetin nuru, nefis ve leziz gıdalar misali, ruh için, hususiyetle tevhîd ve zikir nurudur. Allâhü Teâlâ hazretlerini zikretmek hepsinden daha büyüktür. Bâtını ve iç alemi tasfiye etmek ve temizlemek için zikrullah umde ve asıldır...²⁶

Edep İki Çeşittir:

Bu tâife'nin (tasavvuf ehlinin) efendisi Cüneyd-i Bağdadî (k.s.) hazretleri buyurdular:

- "Edep, ikidir.

Sır edebi (gizli halin edebi) kalp temizliğidir.

Aleniyet (aşikâr olan halin edebi ise) organların (uzuvların) günahlardan muhafaza edilmesidir..."

Sana düşen vazife; serleri terk etmek, gafur olan Allah'a kâmil bir iman ile iman etmendir. Hatta bu sayede bol ve geniş bir ecre nail olasın ve huzur diyarında sürura kavuşasın.

Sâib buyurdu:

Kuru zâhid, düştü tama ve arzusunun peşine...

Bel zayıf ve denizin aslına ise varmak imkansız.

Elbette Hak yolda (hakikî tarikatta) talebenin (müridin) mutlak sırta ulaşması için elbette aşk gerekir. Ve bütün temennilerden sıyrılmak lazımdır. Çünkü Râbia'nın dediği gibi:

- " Gemi karada yürümez." ²⁷

Yahudilerin İstekleri

"Sebt günü tecavüz etmeyirV'dedik de onlara, kendilerinden ağır bir mîsâk aldık.1S4

Bunun üzerine mîsaklarını nakzetameleri ve Allah'ın âyâtına küfürleri ve enbiyayı nahak yere katilleri ve "Kalblerimiz kılıflı" demeleri sebebiyle... ki doğrusu Allah, o kalblerin üzerini küfürleriyle tab' etmiştir de, onun için îmâna gelmezler; meğer ki pek az...²⁸

Tefsîr-i Şerifi:

"Ehl-İ Kitâb, senden, üzerlerine semâdan bir kitap indirivermeni istiyorlar." ²⁹

Sebeb-i Nüzul

Yahûdî ahabârı (din adamları) hakkında nazil oldu. Onlar, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine gelip;

- "Eğer sen gerçek bir peygamber isen, Mûsâ Aleyhisselâm'ın getirdiği gibi sen de bize gökten toplu bir kitap getirsen ya?" dediler. (Bununla:) Tevrat gibi gökte semavî bir hat (yazı) ile levhalar üzerine yazılmış bir kitap, demek istediler. (İşte bu âyet-i kerime Yahudilerin bu istekleri üzerine nazil oldu...)

"Çok görme! (Habibim) Mû-Ehl-i Kitâb, senden, üzerlerine semâdan bir kitap indirivermeni istiyorlar. Çok görme! Musa'ya bundan daha büyüğünü teklif ettiler; "Allah'ı bize açıktan göster." dediler de, zulümleriyle kendilerini yıldırım çarptı, sonra kendilerine o kadar açık mucizeler gelmişken, tuttular danaya taptılar, derken

tamamladıktan sonra Hacı Bayram-ı Velî Hazretlerinin dergâhına girip; orada tasavvuf ilmini elde etti. Şeyhinin vefatından sonra İrşâd makamına oturdu. Akşemseddîn Hazretleri büyük bir âlim, evliya olduğu gibi aynı zamanda iyi bir doktordu. 0 dönemde mikrobu keşfetmişti. Akşemseddîn Hazretleri, 1459 (H. 863) yılında Göynükte vefat etti.

²⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruh'u'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/29-30.

²⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruh'u'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/30-31.

²⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruh'u'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/31.

²⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruh'u'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/32-33.

²⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruh'u'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/33.

biz bunlardan affettik de Musa'ya kaahir bir saltanat verdik.¹⁵³

Ve misâklanna bağlanmaları için, Tûr'u üstlerine kaldırdık da, "Girin secdelere kapanarak o kapıya" dedik onlara. Hem sâ'ya bundan daha büyüğünü teklif ettiler;"

Mukadder şartın cevâbıdır. Yani senden istediklerini eğer çok büyük gördüysen ve senin gözünde büyük görünüyorsa; gerçekten onlara Musa'dan bundan daha büyük şeyler istediler. Bu büyük suâl her ne kadar o günkü Yahudilerin geçmişlerinden sâdır olduysa da Yahudiler, atalarının ardı sıra yürüdükleri ve onlara tabi oldukları için atalarının getirmiş oldukları ve yapmış oldukları bütün şeyleri kabul ediyorlar. Onun için o günkü sual hâl-i hazırda Yahudilere isnat edildi. Âyet-i kerimenin manâsı şudur: Yahudiler, bu tür densizliklerde derinleşmiş bir ırka sahiptirler. Onların kendisiyle sana saldırdıkları sözler, ilk cehâlfıjg

Kavi-i şerifin başında fe harfi tefsir içindir. (Ne dediier?)

"Allah'ı bize açıktan göster."

Allah'ı bize açıktan göster, yani ayan ve beyân Allah'ı bize göster de (onu gözlerimizle görelim), dediler.³⁰

Cehr Kelimesi

Açık" kelimesinin hakikati, fısıltı (şeklinde çok sessiz olan) bir sesi zahir edip yükseltmektir. (Mesela "Kur'ân-ı kerimi cehrî okudu", derler, yani (yüksek) sesle okudu, demektir.) Sonra bu kelime, gözle görülmeyecek kadar gizli olan görülme cinsinden olan şeylerin gözle görülmesi hakkında istiare yoluyla kullanıldı.

Nasb olması ise mastar (mefûlü mutlak) olmak üzeredir. Çünkü muayene (açıkça görmek) görme çeşitlerinden bir görmedir.³¹

Allah'ı Görmek isteyenler

Mûsâ Aleyhisselâm'dan Allâhü Teâlâ hazretlerini görmek isteyenler, Yahudilerin en seçkin yetmiş kişileri idi. Mûsâ Aleyhisselâm Allâhü Teâlâ hazretleriyle kelâm ederken Tûr-i Sina dağına Mûsâ Aleyhisselâm ile beraber gidenlerdir. Bunlar, Mûsâ Aleyhisselâm'dan dünya gözleriyle görüp idrak edecek şekilde Allâhü Teâlâ hazretlerini görmek istemişlerdi....

"Kendilerini yıldırım çarptı,"

Gökten gelen bir ateş onları yaktı. "Zulümleriyle," Zulümleri sebebiyle... Noksan sıfatlarla Allâhü Teâlâ'yı vasıflandırmaları ve suâlleri yani onların üzerinde oldukları bu hallerinde kendileri için muhal bir şeyi istemeleridir. Bu şundandır: Allâhü Teâlâ hazretlerini mutlak görmek iktizâ etmez...³²

Tevilât-i Necmiye'den

"Dediler: "Allah'ı bize açıktan göster."

Onlar bu isteklerini;

1 - Ta'zîmi icâbeden bir yol,

2- Tasdîki gerektiren bir tarz üzere istemiş değiller.

3- Şiddetli iştiyak onları bu isteğe hamledip sevk etmiş değildir.

4- Veya firak elemi (ayrılık acısı da) onlara bunu sordurmuş değildir. Mûsâ Aleyhisselâm için olduğu gibi...

(Mûsâ Aleyhisselâm, Allâhü Teâlâ hazretlerine; Büyük bir ta'zim.tasdik, Şiddetli iştiyak Ve ayrılık acısı içindeydi.)

"Göster bana, bakayım sana." ³³ dedi.

Umulur ki Mûsâ Aleyhisselâm; "Len terânî. (Beni katiyen göremezsin)" ³⁴ hitabı karşismââ yere (secdeye) kapandı.

Bu (Allâhü Teâlâ hazretlerinin Mûsâ Aleyhisselâm'a zâtını görmeye izin vermemesi (Yahudilerin) uğursuzluklardandır... Yoksa Mûsâ Aleyhisselâm'dan dolayı değildir. Bu suâlin sû-i edebinde (bu sorunun içinde bulunan edepsizliklerinden) de değildir... Yahudileri böyle bir istekten alıkoymak içindir: Kendi peygamberlerine bile verilmeyen bir (yüce makamı Allah'ı görme şerefine Yahudilerin) tama etmemeleri içindir. Yahudiler, peygamberlerinin hallerinden gereken vaaz ve dersi almadılar.

"Allah'ı bize açıktan göster.") Çünkü Yahudiler gerçekten eşkıya (ve şâkî) insanlardır.

Sâid, başkasının başına gelen şeyden ders alan vaaz edinen kişidir. Yahudilere ezeli şekavet geldiğinden dolayı:

"Zulümleriyle kendilerini yıldırım Çarptı,"

Yahudiler, müstahak olmadıkları bir keramet ve fazileti istedikleri için zalim olup kendilerini yıldırım çarptı.

Onlar tabiat bakımından kâfir idiler. Tabiat bakımından kâfir olanlar, Atlâhü Teâlâ hazretlerini cehrî olarak

³⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/33-34.

³¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/34.

³² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/34.

³³ El-A'râf: 7/143,

³⁴ El-A'râf: 7/143,

görseler yine inanmazlar. Tabiat bakımından mü'min olan, ruhlar aleminde ilâhî nur serpilirken kendisine nur isabet edenler, görmedikleri peygambere, okumadıkları kitaba; mu'cizesiz ve beyyinesiz (hüccet ve delil)siz olarak hemen iman ederler.

Siddîk-i Ekber (r.a.) hazretlerinde olduğu gibi...

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri ona:

- "Ben peygamber olarak gönderildim!" dediğinde; o da:

- "Ben de senin peygamberliğini tasdik ettim!" dedi.

Yine Veysel Karânî hazretlerinin hâli böyle olduğu gibi... Veysel Karânî hazretleri, Efendimiz (s.a.v.) hazretleri ve onun hiçbir mucizesini görmediği halde imân etti. (2/3İS)³⁵

Buzağıya Taptılarra?)

" tuttular danaya taptılar." Danaya taptılar ve onu ilâh (ma'bûd) edindiler. (Neden son-Kendilerine o kadar açık mucizeler geldikten sonra..."

Firavun için izhâr olan;

1- Asâ,

2- Yed-ibeyzâ,

3- Denizin yarılması,

4- Ve bunlar gibi mucizeler kendilerine geldikten sonra,,

Tevrat değil... Çünkü o zaman daha henüz Tevrat inmemişti.

Bu Yahudilerin evvellerinin (ilk atalarının) işlemiş oldukları i-kinci cinayettir.

"Biz bunlardan affettik..."

Cinayet ve cürümleri (işlemiş oldukları günah) büyük olmasıyla beraber, tövbe etmelerinden sonra onlardan geçtik; onları bağışladık... Hak ettikleri halde biz onları yerin dibine geçirmedik.

Denildi ki: Bu kavli-şerif, Yahudileri tövbe etmeye davet etmektedir. Sanki şöyle buyurdu: "Bunlar buzağıya tapan atalarınız tövbe ettiklerinde biz onları bağışladık; siz de tövbe edin onlar gibi sizi de bağışlayayım!"³⁶

Allah'ın Rahmetinden Ümit Kesmek

Bu âyet-i kerime, Allâhü Teâlâ hazretlerinin;

1- Rahmet ve mağfiretinin genişliğine,

2- Nimet ve minnetinin tamam olduğuna

3- Allâhü Teâlâ hazretlerinin mağfiretinin bir suç ve kabahatten daha dar olmadığına,

4- Ve Allah'ın rahmetinden ümit kesmenin yasak olduğuna delâlet ediyor.³⁷

Mûsâ Aleyhisselâm'a Saltanat

"Musa'ya kaahir bir saltanat verdik."

Mûsâ Aleyhisselâm'a verilen açık saltanat;

1-Tasallut,

2- Yahudilerin üzerine zahiri bir istilâ verdik.

3- Onların mahiyetlerinin bağışlanması ve günahlarının affi için, Allâhü Teâlâ hazretleri, onlara kendilerini öldürmelerini emretti.

4- Yahudilere yok edileceklerini haber verdi.

5- Kılıçlar onların aleyhlerine düşer... Ey saltanat kendisi için olan...³⁸

Tur Dağının Kaldırılması

"Ve misâklanna bağlanmaları için, Tûr'u üstlerine kaldırdık da..."

Be harfi sebebiyet içindir. "Biz kaldırdık," fiiline taalluk etmektedir.

Manâsı: Misâk vermeleri ve dini kabul etmeleri için üzerlerine Tur dağına kaldırdık, demektir.³⁹

Tevrat'ı Zorla Kabullemeleri

Rivayet olundu: Mûsâ Aleyhisselâm Yahudilere Tevrat'ı getirdiğinde, Yahudiler Tevrat'ta zor ve meşakkatli

³⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/35-36.

³⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/36-37.

³⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/37.

³⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/37.

³⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/37-38.

mükellefiyetler gördüler. Tevrat'a inanmak onların gözüne büyük geldi. Tevrat'ı kabul etmekten kaçındılar. Allâhü Teâlâ hazretleri, Cebrail Aleyhisselâm'a emretti. Tur dağıni yerinden söktü. Tur dağıni onların üzerine gölge yapacak şekilde kaldırdı. Yahudiler, böyle mecburî olarak iman edince Cebrail Aleyhisselâm Tur dağıni yerine bıraktı ⁴⁰.

"Ve dedik onlara:"

Tur onların üzerlerinde iken, Mûsâ Aleyhisselâm'ın lisânı ü-zere dedik:

Girin o kapıya"

Şehir kapısına... 0 Erihâ şehri idi. Yahudilerin Mûsâ Aleyhisselâm'ın zamanında Eriha şehrine girdikleri rivayetine göre o şehir Eriha şehri idi...

Veya kendine dönerek namaz kıldıkları (zaman) kıblesi idi. Zira Yahudiler, Mûsâ Aleyhisselâm'ın zamanında Beyt-i makdis'e girmediler.

"Secdelere kapanarak,"

Saygıyla boyun eğerek, sizi "Tih" çölünden çıkarttığı için şükredip emekleyerek o şehre girin, dedik. Fakat onlar kendilerine söylenen sözü değiştirdiler.

"Ve dedik onlara,11 Davud Aleyhisselâm lisânı üzere... "(Aşın gidip) tecavüz etmeyin" Balıkları avlamak suretiyle zulmetmeyin.

denilir. Yani zulmetti ve haddi aştı, demektir. Aslında, "Tecavüz etmeyin" kelimesi iki vav harfi ile Birinci vav kelimenin lame'l-filidir; ikincisi de, fail zamiridir. Sonra iki V veznine girdi.

"Cumartesi gününde..."

Cumartesi günü Yahudilerin ibâdet günleriydi. Yahudilerden bir kısım insanlar Cumartesi gününde ibâdeti bırakıp av ile meşgul oldular.

"Ve kendilerinden aldık."

Mükellef oldukları serî hükümlere sarılmaları yönünden... "Ağır bir misâk..."

Misâk, ahid demektir. Gayet büyük bir te'kid ile te'kid 0-lunmuştur. Bunu te'kid eden de onların daha önce söyledikleri:

- "İşittik ve itaat ettik" ⁴¹ sözleridir. Onlara misâk verildi. E-ğer Yahudiler bundan sonra dinden dönmeyi düşünürse; Allâhü Teâlâ hazretleri, hiçbir kimseye etmediği ve azap çeşitlerinden dilediği azap ile onlara azap edecektir.

"Bunun üzerine..."

"mâ"mezfdolup te'kididir.

"Misaklarını nakzetmeleri..."

Onların bu misaklarını bozmaları sebebiyle, kendilerine yapmış olduğumuz, la'net, mesh (domuz ve maymun şekline dönüşmeleri) ve bunların dışında üzerlerine gelen veya boyunlarına gelen azaplar ile azap verdik.

Be harfi bir mahzûfa taalluk etmektedir.

"Ve Allah'ın âyetlerini küfürleri..."

Kur'ân-ı kerim ve kendi yanlarında bulunan kitaplarının içinde bulunanları inkâr etmeleri (sebebiyle...)

"Ve onları peygamberleri haksız yere katletmeleri..."

Zekeriyya ve Yahya Aleyhisselâm gibi ⁴².

"Kalblerimiz kılıflı" demeleri sebebiyle..." ⁴³

⁴⁰ Yahudilerin Allah'a Tevrat ve Musa Aleyhisselâm'ın peygamberliğine iman etmeleri kendi rızaları ve akıllarını kullanmalarının sonucu değildir. Onlar iman etmeye zorlanmışlardır. Kerhen iman etmişlerdir. Şöyle ki: Yahudiler, Mısır'da Hazret-i Musa'nın elinde dokuz büyük mucizeyi gördüler... Denizin kendilerine yol verişini yaşadılar. Tih sahrasında cezaya çarptılar.

Cezalı oldukları halde gökten kendilerine kudret helvası ve bildircin eti indi. Taştan on iki pınar fişkırdı. Sıcak yaz günlerinde bulutlar onlara gölgelik oldu. Bu mü'cizelere rağmen, iman etmediler.

Allah'ın varlığını ve birliğini tam olarak kabul etmediler. Musa Aleyhisselâm'ın peygamberliğini tasdik etmediler. Tevrat'ı ağır buldular. Yahudiler, -"Tevrat'ın emir ve yasakları bize çok ağır geliyor" dediler.

Tevrat'ın hükümlerine göre amel etmekten kaçındılar. Musa Aleyhisselâm dua etti. Tür dağı başlarının üzerine kaldırıldı. Yahudiler, büyük bir şaşkınlıkla Tür dağına baktılar. Dağ yerden koparılmış ve başlarının üzerine kaldırılmıştı. Onlar büyük bir şaşkınlıkla başlarının üzerindeki dağa bakıyorlardı ki, bir ses yükseldi: -"Ateş! Ateş geliyor! Üzerimize!

Yahudiler büyük bir korku ile ateşe baktılar. Alev alev yanan bir ateş dağı yüzlerinin yamacından, kendilerine doğru geliyordu. Yahudiler daha da heyecanlandılar. Büyük bir şaşkınlıkla önlerindeki cehennem gibi yanan ateşe baktılar. Korkuya kapıldılar. Arkalarına doğru kaçmak istediler. O çöl adetâ deniz oldu. Tuzlu bir deniz getirildi. Önlerinde ateş, arkalarında tuzlu deniz ve üstlerinde Tür dağı vardı... Kaçabilecekleri bir yer yoktu. Onlara:

- Ey İsrail Oğulları! Size verdiğimiz kitabı ve içindeki emir ve yasakları kuvvetle tutunuz ve ona sınıksız sarılınız ve söz dinleyin," denildi. Musa Aleyhisselâm'ın adına Yuşa Aleyhisselâm ayağa kalktı. Dağ, ateş ve deniz üçgeninde şaşkına dönen Yahudilere seslendi:

- "Ey İsrail Oğulları: Üzerinizde dağ, önünüzde ateş, arkanızda deniz... Eğer İlahî emirleri kabul etmez ve size verilen Tevrat'a sırt çevirirseniz belâya uğrarsınız. Ya şu dağ üzerinize bırakılacak! Yahut şu denizde boğulacaksınız! Ya da ateşte yakılacaksınız!" ihtarı üzerine, Yahudiler, işin ciddiyetini kavradılar. Kaçabilecekleri bir yerin de olmadığını iyice anladılar. Mecburen kabullendiler. Yüzlerinin yarısı üzerine secdeye kapandılar. Secde hâlinde, üzerlerindeki dağı göz ucuyla süzdüler. İsrail Ög'öllbhtsa! İşittik ve itaat etti. Kabul ettik! Kabul ettik. Eğer tepemizde dağ, önümüzde ateş ve arkamızda tuz denizi olmasaydı sana itaat etmezdik!" dediler Nişâncîzâde, Mir'ât-i Kâinat, 1/207, Daha geniş bilgi "Yahudi Mezâlîmi" ve "Hazret-i Yuşa Aleyhisselâm" isimli kitaplarıma bakın. Mütercim.

⁴¹ El-Mâide: 5/7,

⁴² Mel'ün Yahudilerin şehid ettiği peygamberler hakkında geniş bilgi için çıkacak olan "YAHUDÎ MEZÂLİMİ" isimli kitabıma bakınız...

⁴³ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/38-41.

Gulf kelimesinin Mânâsı

Lâl kelimesi, kelimesinin cemiidir. Cibilfîbir örtüyle örtülü, demektir. Onun için kalbleri, Muhammed Mustafa (s.a. v.) hazretlerinin getirdiğine ulaşmıyor. Efendimiz (s.a. v.) hazretlerinin söylediklerini anlayam/yor. kelimesi ğayin ve lam harflerin/n esiyle olan "kelimesinin muhaffefid/r "kelimesi de zammesiyie olan "kelimesinin muhaffefid/r. "kelimesi de "kap ve manâsmad/r. Yani kalblerimiz ilimlere kapahd/r. Bizyan/m/zdaki ilimle diğer ilimlerden müstağniyiz, derler. ⁴⁴

Kalbler Kılıflı Değil Mühürlüdür

"Doğrusu Allah, o kalblerin üzerini küfürleriyle tab' etmiştir."

Bu kavlı-şerif iki ma'tûfün arasında gelen itiraz (parantez) cümlesidir. Bunu Yahudilerin bozuk ve fasit düşüncelerini çürütmek ve defetmek için getirip buyurdu.

Yani Yahudîlerin küfürlerinin ve hakka vasil olmamalarının asıl sebebi kalblerinin cibilliyetlerinden dolayı kılıflı olduğu için değildir. Belki iş tam bunun aksidir. Onların küfürleri sebebiyle Allâhü Teâlâ hazretleri, Yahudîlerin kalblerinin üzerini tab' edip mühürledi. Kalbleri onların sandığı gibi dışarıdan gelen ilme kapalı, kılıflı ve kilitli değildir. Belki onların küfürleri sebebiyle Allâhü Teâlâ hazretleri onların kalblerini mühürledi... İş onların sandığı gibi değil...

"Onun için îmâna gelmezler; meğer ki pek az..."

Onlardan Abdullah bin Selâm (r.a.) ve benzerleri gibi... (2/316) Veya az bir iman ile iman ederler. Noksanlığından dolayı değersiz bir iman... Bu da Yahudilerin bazı peygamber ve kitaplara iman edip; diğer peygamber ve kitapları inkâr etmeleri gibi muteber olmayan bir iman ile iman etmeleri gibi...

Onun için bunlara mü'min denilmesi hoş olmaz. Muhakkak ki bunlar, hakîkî kâfirlerdir.

Bil ki "misâk-ı nakzetmek" ahdi bozmak, Hallâk Teâlâ hazretlerinin gadabına sebep olur. Mü'mine düşen vazife, belâlardan selâmet bulmak için; Allâhü Teâlâ hazretlerinin ahdinin ve misâkının hükümlerine riâyet etmek... ⁴⁵

Belâ ve Musibete sebep

Ibin Ömer (r.a.) hazretlerinden rivayet olundu. Buyurdular: -"Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, bize döndü ve buyurdular:

-"Ey muhacirler topluluğu! Beş şey vardır ki, kendileriyle müptela kılındığı zaman, o çağa ulaşmanızdan Allah'a sığınırım:

(Birincisi:) Bir toplumda fuhuş açık yapılmaya dursun; hatta onlar fuhşu aşikâr yaptıkları zaman; Allâhü Teâlâ hazretleri onların içine tâûn hastalığını ifşa eder. Taun yayılır. Ve hatta onlardan önce yaşayanlardan görülmeyen acılar (hastalıklar, belâ ve musîbetler) görülür...

(İkincisi:) Bir toplum ölçü ve tartıda noksanlık yapmaya dursun; mutlaka kıtlık ve yokluk yıllarını görürler.

Şiddetli açlık baş gösterir.

Onların üzerine sultânın (idarecilerin) zulmü olur.

(Üçüncüsü:) Mallarının zekâtını vermediklerinde de mutlaka gökten yağmur tutulur. Eğer hayvanlar olmazsa bir damla yağmur bile onların üzerine yağmaz.

(Dördüncüsü:) Onlar Allah'ın ahidini ve Resulü (s.a.v.) hazretlerinin ahidini bozduklarında da elbette Allâhü Teâlâ hazretleri, onların gayri (Müslümanlardan olmayan) bir düşmanı onların başına musallat eder. Düşman gelir, onların ellerinde bulunan mallarının bir kısmını onlardan alır.

(Beşincisi:) Onların imamları (devlet adamları) Allâhü Teâlâ hazretlerinin indirdiğiyle hükmetmediklerinde veya Allâhü Teâlâ hazretlerinin indirdikleriyle muhayyer bırakırlarsa; mutlaka Allâhü Teâlâ hazretleri, onların arasına sıkıntı, fakirlik ve korku verip onları başkalarına muhtaç eder..." ⁴⁶

Mesnevfde buyuruldu:

Gönülden olmayan söz, külhandaki yeşillik gibidir. (Çöplükte biten gül gibi) cansız (sevimsiz) ve dağınıktır.

Onlara rağbet etme!

Uzaktan bakî

Bunlar yenmeye ve koklamaya layık değiller! Dikkat et!

Vefasızların lütfuna esir olma! Onlar tamiri kabul etmeyen harap köprülerdir.

Birisi bilmeyerek oradan yürürse, düşer ayağı kırılır ve o köprü de yıkılır. ⁴⁷

Misâk ve ahdi bozmak, o kişinin bağlamasından, iman ve vefanın muhafazası mümkün olmaz.

O su toprağın üzerinde, o ki döktü. Kim edebilir ki o devletin gücünü yıkamaz. ⁴⁸

⁴⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/41.

⁴⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/41 -42.

⁴⁶ İbni Mâce: 4009,

⁴⁷ Mesnevi-yi şerif: D. 2, s. 103.

Meryem Validemiz Ve İsa (A.S.)

Yüce Meali:

Yine küfürleri ve Meryem'e karşı azîm bir bühân söylemeleri...156

Ve "Biz, Allah'ın Resulü Mesîh îsâ İbn Meryem'i katlettik" demeleri sebebiyle... Halbuki onu ne katlettiler, ne salbettiler. Ve lâkin kendilerine bir benzetme yapıldı. Ve filhakika onda ihtilâf edenler, bundan dolayı şek içindedirler; ona dair bir ilimleri yoktur. Ancak zan ardında giderler. Halbuki onu yakinen katletmediler.

Doğrusu Allah onu kendine doğru ref eyledi. Allah bir a-zîz, hakîm bulunuyor.158

Ve ehl-i kitâb'dan hiçbiri yoktur ki, celâlim hakkı için, ö-lümünden evvel ona mutlak iman edecek olmasın... Kıyamet günü de o, aleyhlerine şahit olacak.159⁴⁹

Tefsîr-i Şerifi:

Hazret-i Meryem'e İftira

"Yine küfürleri sebebiyle"

"Sözleri" kavlı-i şerifinin üzerine atıftır. Yani, Biz azîmuşşân, Yahudileri şu sebeplerle cezalara çarptırdık ve onların İsa Aleyhisselâm'ı inkâr etmeleri sebebiyle de cezalandırdık, demektir.

"Ve Meryem'e karşı azîm

bir bühân söylemeleri (sebebiyle...)"

Yani Hazret-i Meryem'i zinaya nispet etmeleri sebebiyle....

"Bühân" kelimesi mefûl-ü bin olmak üzere mahallen mensuptur. "Şiir söyledi" sözü gibi...

Veya neviyete delâlet eden mastar (çeşitlilik manâsını ifâde eden mefûlü mutlak) olmak üzere mensuptur. "Bir çeşit oturmakla oturdum," sözünde olduğu gibi...

Muhakkak ki söz bazen bühân olur ve bazen de bühân olmaz... (Yahudilerin Hazret-i Meryem'e zina isnadında bulunmaları büyük bir bühân ve iftiradır...) ⁵⁰

İsa Aleyhisselâm'ı Öldürmediler

"Ve" Biz, Allah'ın Resulü Mesîh îsâ İbni Meryem'i katlettik" demeleri sebebiyle..."

Yahudiler, İsa Aleyhisselâm ile istihza için onu, "Allah'ın Resulü" diye vasıfladılar. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri için de;

"Ey o kendisine zikir indirilmiş olan. ⁵¹ Demişlerdi. ⁵² Yoksa Yahudiler, İsa Aleyhisselâm'a düşman olup onu öldürmek için çâreler arıyorlardı. Ona nasıl; , "Allah'ın Resulü" desinler? Onlar bu sözleri diğer cinayetlerinin üzerine tanzim edilmiştir. Sadece mücerret bir yalan değildir. Belki onların sözleri, Peygamberi öldürmek ve onunla alay edip eğlenmeyi tazammun ettiğinden bu sözle onlar hoşnut olup sevinç duyuyorlar...

"Halbuki değil..."

Halbuki onlar:

"Halbuki onu ne katlettiler, ne salbettiler. Ve lâkin kendilerine bir benzetme yapıldı. Halbuki onları İsa Aleyhisselâm ile maktul arasında bir benzetme vaki oldu ⁵³.

Burada fiil cer ve mecûre isnâd olundu. "Kendisine hayâl olundu ve halbuki üzerinde değildir" sözü gibi...,

⁴⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/42-44.

⁴⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/44-45.

⁵⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/45.

⁵¹ el-Hicr: 15/6,

⁵² Tefsîr-i Kebir:c.11,s. 100,

⁵³ Bu teşbih (benzetme) meselesinde çeşitli rivayetler vardır ki, başlıca iki vecih (görüş) vardır:

I- Mütakellimlerin birçoğu demiştir ki: Yahudiler Hz. İsa'yı öldürmek istedikleri zaman Allah onu göğe kaldırdı, Yahudi reisleri de halkın fitneye düşmesinden korkular, bir insan tuttular, Öldürüp astılar ve insanlara: "Mesih işte bu" diye aldatarak İlan ettiler. Çünkü halkın çoğunluğu onu şahsen değil, ancak ismiyle tanıyorlardı.

II- "Kendilerine teşbih edildi," demek, İsa'nın benzeri birine ilka olundu, başka bir insan ona benzetildi, ona benzer bir şekle konuldu demektir demişler ve bunda dört görüş nakletmişlerdir:

1- Yahudiler Hz. İsa'nın ashâbı ile beraber filân evde bulduklarını öğrendikleri zaman başlarında bulunan Yahuda, kendi adamlarından Taytayus adında birine eve girip Hazret-i İsa'yı öldürmek üzere çıkarmasını emretmiş, o da girmiş, Allah Teâlâ da Hz. İsa'yı evin tavanından çıkarıp o adamı ona benzettirmiş, bundan dolayı onu Hz. İsa zannetmişler, tutup asarak öldürmüşler.

2- Hazret-i İsa'yı gözetmek için bir adam görevlendirmişler, İsa (a.s.) dağa çıkmış ve göğe çıkartılmış, Allah o gözcüyü ona benzettirmiş, onu yakalamışlar, öldürmüşler, "ben İsa değilim" demişse de dinlememişler.

3- Yahudiler Hz. İsa'yı tutmaya azmettikleri zaman ashâbından on kişi beraberinde bulunuyormuş. Onlara: "Benim kılığımıza sokulmaya razı olup cenneti satın alacak olan kim var?" diye sormuş. İçlerinden birisi de: "ben" demiş. Bundan dolayı Allah onu İsa'ya benzettirmiş, çıkarılmış öldürülmüş ve İsa yükseltilmiş.

4- Birisi İsa Aleyhisselâm'in ashâbından olduğunu iddia edermiş ve münafık olmuş. Gitmiş Hz. İsa aleyhine yahudilere yol göstermiş ve onu tutmak için yahudilerle beraber girmiş. Allah Teâlâ da onu ona benzettirmiş, bundan dolayı o öldürülüp asılmış. Fakat görülüyor ki Fahrüddin-i Razi'nin dediği gibi: "Bu vecih (görüş)ler birbirine zıt ve itişmektedirler". Şu halde âyeti açıklama hususunda delil getirmeye elverişli değildirler. Elmalılı Tefsiri: c. 3, s.

Rivayet olundu:

Yahudilerden bir grup, İsa Aleyhisselâm'a sövdüler. Ve ona:

"O sihirbaz kadının oğlu sihirbaz bir kişidir..." ve (zinayı kastederek;

"Faile kadının oğlu fâil'dir" dediler. Böylece İsa Aleyhisselâm ve tertemiz olan annesine zina iftirasında bulundular. İsa Aleyhisselâm Yahudilerin bu kötü sözlerini işittiğinde onlara beddua etti ve buyurdu:

"Allah'ım î Sen benim Rabbimsin! Ve ben Senin ruhundan çıktım! Beni kendi kelimen sebebiyle yarattın ve ben onlara kendi nefsim tarafından (peygamber olarak) gelmedim! (Beni sen gönderdin). Allah'ım! Bana sövene lanet! Anneme sövene lanet!"

Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ın duasına icabet edip kabul buyurdu. İsa Aleyhisselâm ve annesine şovenleri, maymunlara ve domuzlara çevirdi. Yahudilerin başı ve emiri olan kişi bu durumu görünce; İsa Aleyhisselâm'm kendisinin de aleyhinde beddua etmesinden çok korktu. Bunun üzerine Yahudiler (toplansın işin hâl çâresini aradılar sonra Yahudiler) İsa Aleyhisselâm'ı öldürmek üzere söz birliği ettiler. Allâhü Teâlâ hazretleri, Cebrail Aleyhisselâm'ı İsa Aleyhisselâm'a gönderdi. Ve ona kendisini semâyâ kaldıracağını haber verdi. İsa Aleyhisselâm ashabına:

"Hanginiz bana benzemek ve benim suretime girmek, öldürülmek, asılmak ve cennete girmek ister?" dedi. Onlardan bir adam:

"Ben," dedi.

Allâhü Teâlâ hazretleri, o adamı İsa Aleyhisselâm'a benzetti. O kişi yakalandı, öldürüldü ve asıldı...⁵⁴

İsa Aleyhisselâm'a Benzetilen...

Denildi ki:

İsa Aleyhisselâm'a münafıklık yapan bir adam vardı. Yahudî-ler, İsa Aleyhisselâm'ı öldürmek istediğinde, o münâfık:

"Ben sizi İsa'ya delâlet edeyim?" dedi.

(Önde münafık ardında da Yahudiler olduğu halde İsa Aleyhisselâm'ın bulunduğu eve doğru yürüdüler... Yahudiler evin kapısında beklediler.) O münafık adam İsa Aleyhisselâm'ın bulunduğu eve girdi. Allâhü Teâlâ hazretleri İsa Aleyhisselâm'ı göğe kaldırdı. Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ın benzerliğini münafık adama verdi. (Münafık adam İsa Aleyhisselâm'a benzetildi...) Yahudiler içeriye girdi. O münâfık'ı yakaladılar ve öldürdüler. Yahudiler onu İsa Aleyhisselâm zannettiler.

Denildi ki:

Yahudi Titiyânûs, İsa Aleyhisselâm'ın olduğu eve girdi. Orada İsa Aleyhisselâm'ı bulamadı. Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ın benzerliğini onun üzerine attı. Titiyânûs oradan çıktığında onu İsa Aleyhisselâm zannettiler. Yakalandı, öldürüldü ve sonra da idam edildi.

Bu harikaların benzerlikleri nübüvvet (peygamberler) asrında çok rastlanır... (2/317)⁵⁵

İsa (a.s.)'ın Göğe Çıkarılması

Mütakellimlerin (kelâm ilminin âlimlerinin) çoğu buyurdular: Yahudiler, İsa Aleyhisselâm'ı öldürmek istediklerinde, Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ı göğe kaldırdı. Yahudilerin reisleri avamlarının arasında fitnenin çıkmasından korktular. Bunun üzerine rasgele bir adam yakaladılar ve onu öldürdüler ve sonra da onu idam ettiler. Onun Mesih İsa Aleyhisselâm olduğunu yaydılar, insanlar. İsa Aleyhisselâm'ı (şahsen değil) ancak ismiyle tanıyorlardı. Çünkü İsa Aleyhisselâm'ın insanların arasına karışması çok azdı⁵⁶

İşte bu yol ile; "Allâhü Teâlâ hazretlerinin bir insanın benzerliğini başka bir insana vermesi caizdir" sözünün defedilmesi mümkündür. Zira bu büyük bir safsata kapısını açmaktadır.

Ancak şu cihetle ki, bir Zeyd'i gördüğümüzde, belki Zeyd değildir, denilmesi caiz olur. Lakin bu başka bir şahıstır. Ona Zeyd'in benzerliği verilmiştir, diyemeyiz.

Eğer biz bu görüşü (Allah birinin benzerliğini başkasına verir düşüncesini) kabul edersek, talak, nikâh, mülk onunla vesikalandırılmamış olur.

Hıristiyanlar, ta seleflerinden (atalarından) beri, İsa Aleyhisselâm'ın öldürüldüğünü müşahade ettikleri de söylenemez. Ancak deriz ki: Hıristiyanların tevatürü çok az bir insana dayanır. Onların yalan üzere birleşmeleride akıldan uzak değildir.

İmam Râzî'nin tefsirinde de böyledir.."⁵⁷

"Ve filhakika onda ihtilâf edenler,"

İsa Aleyhisselâm'ın durumu hakkında... İsa Aleyhisselâm bu duruma düşünce (kendisi göğe kaldırılıp, Yahudiler onun yerine başkasını önce öldürüp sonra idam edince) insanlar arasında büyük ihtilaflar oldu.

⁵⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/45-48.

⁵⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/48.

⁵⁶ Tefsîr-i Kebir: c. 11, s. 100 (c.4, s. 260),

⁵⁷ Tefsîr-i Kebir: c. 11, s. 101 (c.4, s. 261).

Bazıları dediler:

"Yüzü İsa Aleyhisselâm'ın yüzüdür. Eli ise bir arkadaşımızın elidir."

Allâhü Teâlâ hazretleri, Hazret-i İsa'nın benzerliğini maktule verince sadece yüzüne vermişti; cesedinin diğer yerlerine aynı benzerliği vermemiştir.

İsa Aleyhisselâm'dan: "Allah beni göğe kaldıracak!" sözünü işitenler de:

"İsa Aleyhisselâm, göğe yükseltildi!" dediler.⁵⁸

Hıristiyanların İhtilâfları

(Bu konuda Hıristiyanlar üç görüştedirler:

1- Öldürülmedi ve idam edilmedi,

2- Öldürüldü ve idam edildi.

3- Nasûtî yönünden öldürüldü Lâhûtî yönden öldürülmedi...)

Denildi ki:

"Ve filhakika onda ihtilâf edenler,"

Hıristiyanlardır. Hıristiyanlardan bir kavim:

"İsa Aleyhisselâm, ne öldürüldü ve ne de idam edildi; belki Allâhü Teâlâ hazretleri onu semâya yükseltti!" dediler.

Hıristiyanlardan bir kavim ise:

"Yahudiler İsa Aleyhisselâm'ı öldürdü," dediler.

Hıristiyanların Nastûriyye mezhebi:

"İsa Aleyhisselâm'ın "Nâsût'ünün cihetinde (cismi ve hissi heykeli yönünde) öldürüldüğünü ve "Lâhûf'ünün (nefsi ve ruhu) yönünden öldürülmedi!" dediler.⁵⁹

Nâsût ve Lâhût Ne Demektir?

Hükemâ (ve Filozofların) çoğu bu görüşe yakın bir kanaattedirler. Dediler ki:

"Zira ispat edilmiştir ki, insan şu heykelden ibaret değildir. Belki insan bu beden içinde latif (ve şerefli) bir cisimdir. Veya zatında mücerret (soyut) bir ruhani cevherdir. Ve bu bedeni idare eden odur...

Şu halde öldürme işi, o heykel {maddi yapı} üzerinde vaki olmuştu. Amma gerçekte İsa aleyhisselâm olan nefis (ve ruh) ise öldürülmemiştir. Onun üzerine öldürülme gelmez.

Buna karşı, "Her insan böyle değil mi? 0 halde bunu İsa'ya tahsis etmenin mânâsı nedir?" de denilemez. Çünkü biz deriz ki:

"İsa Aleyhisselâm'ın nefsi kudsi, ulvî, semavî, ilâhî nurlar ile çok parlatılmış, meleklerin ruhlarına çok yakın bir nefis idi. Nefis ne zaman böyle olursa; o nefsin öldürülmesi ve harap edilmesi beden ile büyük bir acı duyma olmaz. Sonra o ruh, karanlık bedenden ayrıldıktan sonra da kurtulup geniş semalara, Celâl olan Allah'ın nur âlemlerine yükselir, yüzündeki parlaklık, sevinç ve saadeti büyür de büyür. Ve bilinmektedir ki, bu durumlar herkeste olmaz ve belki Âdem (a.s.)'in yaratılışının başlangıcından kıyamete kadar çok az kimseye nasip olmuştur..."⁶⁰

Hıristiyan Mezheplerinin Görüşleri

Hıristiyanlardan "Melkâîyye mezhebi:

"İsa Aleyhisselâm'ın öldürülmesine ve idam edilmesini hissetmek ve şuur ile "Lâhûf'e ulaştığına ve bunun mübâşerete yani canlı bir şekilde olmadığına inanırlar.

Hıristiyanlardan Yakûbiyye mezhebi:

"Öldürülmek ve idam edilmek, iki cevherden doğmuş ve mücerret bir cevher olan Mesîh'in üzerinde vaki olduğuna inanırlar..."⁶¹

Hepsi Şüphe İçindeler

⁶²"Bundan dolayı şek içindedirler."

Onlar tereddüt, şek ve şüphe içindedirler.

"Şek" kelimesi, iki taraftan biri diğerine tercih edilmeyen bir şüphe mânâsında kullanıldığı gibi mutlak tereddüt

⁵⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhû'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/48-49.

⁵⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhû'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/49-50.

⁶⁰ Tefsîr-i Kebir: c. 11, s. 101 (c.4, s. 261).

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhû'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/50.

⁶¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhû'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/51.

⁶² Bu ondakavli şerifi ruhul beyanın dizilişinde matba hatası olarak se nden diye yazılmıştır

ve ilmin {bilgi ve bilmenin) mukabili bir manâ'da da kullanılır. Bu, şu kavli-i şerif ile te'kîd olundu:

"Ona dair bir ilimleri yoktur. Ancak zan ardında giderler."

Istisnâ-i münkâtf dır. Çünkü zanna tabi olmak ilim cinsinden değildir. Manâsı: Lâkin olar zanna tabi oluyorlar, demektir.⁶³

İsa Aleyhisselâm Öldürülmedi

"Halbuki onu katletmediler."

Öldürmek (nasıl?)

"Yakînen..."

Yahudilerin; "Biz, Allah'ın Resulü Mesîh îsâ İbn Meryem'i katlettik" sözleriyle sandıkları gibi öldürmediler.

"Yakînen..." kelimesi mahzûf bir masöarm sıfatıdır. Burada vezni manasınadır. O da "İsa Aleyhisselâm'ı öldürüp öldürmediklerini kesin olarak bilmiyorlar (öldürürken bile o Öldürdükleri kişinin İsa Aleyhisselâm mı veya bir başkası mı olduğu konusunda büyük bir şüphe içindeydiler..) demektir.⁶⁴

İsa Aleyhisselâm Ref olundu

"Doğrusu Allah onu kendine doğru ref eyledi."

Bu âyet-i kerime İsa Aleyhisselâm'ın öldürüldüğü düşüncesine reddiye; İsa Aleyhisselâm'ın katledildiğini inkâr ve İsa Aleyhisselâm'ın göğe çıkarıldığını ispat etmektedir.⁶⁵

Rafea'nın Manâsı

Hasan Basrî (r.h.) hazretleri buyurdular:

"Doğrusu Allah onu kendine doğru ref eyledi."

Yani semâ'ya yükseltti, demektir. Allâhü Teâlâ hazretlerinin keramet (ikram, ihsan ve iyilik) lerinin mahalli ve meleklerin karargâhı olan göğe yükseltti... Orada Allâhü Teâlâ hazretlerinden başkasının hükmü geçmez. İşte İsa Aleyhisselâm'ın böyle bir yere kaldırılması Allâhü Teâlâ hazretlerine kaldırılma diye tabir edildi. Çünkü böylece kendisinin üzerinde kulların hükümlerinin cereyan edilmesi kaldırıldı. Bu şu kabildendir. Müminler, Medine-i Münevvere'ye hicret ettikleri halde Allâhü Teâlâ hazretleri onlar için:

"Ve her kim, Allah'a ve Peygamberine hicret kastiyla evinden çıkar da, sonra kendisine ölüm yetişirse, muhakkak ki, onun ecri Allah'a düşer. Allah, bir gafur, rahîm bulunuyor."⁶⁶

Buyurulması gibidir... Halbuki muhacirler, Medine'ye hicret ediyorlardı...

Yine İbrahim Aleyhisselâm'ın:

"Ben Rabbime gidiyorum."⁶⁷

Sözünde olduğu gibi... Yani ben Rabbime ibâdet etme işinde hiçbir kimsenin bana karışmayacağı bir yere gidiyorum, demektir.⁶⁸

Göğe Çıkarılmasının Hikmeti

İsa Aleyhisselâm'ın göğe yükseltilmesindeki hikmet şudur: Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ın meleklerle sohbet etmesini murad etti. (2/318) Melekler için İsa Aleyhisselâm'ın bereketi hâsıl olsun diye... Çünkü İsa Aleyhisselâm, kelimetullah (Allah'ın kelimesi ve ruhudur...(Daha önce) Ebû'l-beşer Adem Aleyhisselâm'ın sohbetinde meleklerle bereket hâsıl olduğu gibi... Melekler Adem Aleyhisselâm'dan eşyanın isimlerini ve ilim öğrenmişlerdi. Muhakkak ki Allah katında İsa Aleyhisselâm'ın meseli, Adem Aleyhisselâm'ın meseli gibidir. (Şu) âyet-i kerimede de zikredildiği gibi:

"Doğrusu Allah indinde îsâ meseli, Âdem meseli gibidir;"⁶⁹

Denildi ki:

İsa Aleyhisselâm'ın göğe kaldırılması, onun (evlilik ve benzeri) şehvet kapısından dünyaya girmesinin mümkün olmamasın-dandı... Onun dünyadan çıkması da ölüm kapısı ile olmadı. Belki İsa Aleyhisselâm kudret kapısından ve izzet kapısından çıktı.⁷⁰

⁶³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/51.

⁶⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/51-52.

⁶⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/52.

⁶⁶ En-Nisâ: 4/100,

⁶⁷ es-Sâffât: 37/99,

⁶⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/52-53.

⁶⁹ Al-i İmrân: 3/59.

⁷⁰ İsa Aleyhisselâm, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin ümmetinden olmak için dua etti. Allâhü teâlâ hazretleri, onun duasını kabul etti ve onun için semâya kaldırıldı. İsa Aleyhisselâm, ellerini dergâh-i izzete açıp şöyle dua ediyordu.

"Ya Rabbi, beni Ümmet-i Muhammeden eyle!" Cenab-ı Allah, İsa Aleyhisselâm'm duasını kabul etti.

"Ve Allah azizdir."

Onun murâd ettiği şeyde kimse ona galebe çalamaz. Allâhü Teâlâ hazretlerinin izzeti, onun kudretinin kemâlinden ibarettir. İsa Aleyhisselâm'ın göklere kaldırılması her ne kadar beşerin kudretine göre olmayacak bir şey ise de Allâhü Teâlâ hazretlerinin kudretine nispetle çok kolay bir şeydir. Kimse Allah'a galip olamaz.³⁰

"Hakimdir."

Bütün fillerinde hikmet sahibidir. İsa Aleyhisselâm'm işinde de Allâhü Teâlâ hazretlerinin tedbiri evleviyetle bir hikmete binâen yapıldığı bu kavlı-i şerifin hümkü altına girer.

Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ı göğe kaldırdığında, ona {meleklerin kanatları gibi} kanat giydirdi, ona elbiseler giydirdi. Ondan yeme, içme gibi şehvetleri kesti. İsa Aleyhisselâm meleklerin arasına katılıp onlarla Arşın çevresinde uçmaktadır. İsa Aleyhisselâm insanî, melekî, semavî ve arzî bir varlık oldu....⁷¹

İsa Aleyhisselâm'ın Ömrü

Vehbbin Münebbih (r.h.) buyurdular:

İsa Aleyhisselâm, otuz (30) yaşında iken peygamber olarak gönderildi. Üç yıl peygamberlik yaptı. Otuz üç (33) yaşında iken göğe çıkarıldı.

Sual: Eğer denilse ki, "Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ı göğe yükselttikten sonra (o çağda geri) neden bir daha yer yüzüne indirmedir?"

cevap: (Bu sorunun cevâbında) denildi ki: Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ın bir daha dünyaya gelme işini kıyamete âlâmet³¹ ve velâyet-i tâmmenin sonuncusu olması için te'hîr edip geciktirdi.

Çünkü İsa Aleyhisselâm'dan sonra velî yoktur. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin şerefine yüceliğinden dolayı, onun (ümmetinin velayet makamı) ve "Devre-i Muhammediyye" bir nebiyi mürsel ile kapanacaktır.

İsa Aleyhisselâm yeryüzüne geldiğinde Muhammed Mustafa (s.a.v.) hazretlerinin şeriatı üzere olacaktır.⁷²

İsa Aleyhisselâm, yeryüzüne indiğinde bütün Yahudiler ve Hıristiyanlar ona iman edeceklerdir.

Allâhü Teâlâ hazretleri, onunla ümmetin üzerinde peygamberlik ahdini yenileyecektir.⁷³

Mehdî Aleyhir-Ridvân

Mehdî Aleyhir-Ridvân, İsa Aleyhisselâm'a hizmet ve yardım edecektir.⁷⁴

Ashâb-ı Kehf in Zuhuru

Ashâb-ı Kehf, (zuhur edip) İsa Aleyhisselâm'a hizmet ve yardım edeceklerdir.⁷⁵

Resulünü, göğe yükseltti. Melekler âlemine kaldırdı. İleride bir daha dünyaya göndermek üzere katına yükseltti.

İsa Aleyhisselâm "m Allah katında yükseltildiği zaman. Kamerî aylardan, Ramazan-ı Şerifi... Gecelerden Kadir gecesiydi. İslâm Tarihi, c.1,s.289, Osmanlı yayınevi İsa Aleyhisselâm'm Efendimiz (s.a.v.) Hazretlerine büyük bir sevgi ve saygısı vardı. İsa Aleyhisselâm, İncil okurken Efendimiz (s.a.v.) Hazretlerinin adını büyük bir saygı ile diline alırdı.

Hatta Efendimiz (s.a.v.) Hazretlerinin adını okurken parmaklarını öper gözlerine sürerdi. Efendimiz (s.a.v.) Hazretlerinin İncil'de ki adı "Feraklid" idi. Feraklid, Ahmed manâ-sınadır. İsa Aleyhisselâm, Efendimiz (s.a.v.) Hazretlerinin büyüklüğü ve ümmetinin hayırlı bir ümmet olmasını gördükçe dua ediyordu. Ümmet-i merhûme'den olmayı istiyordu.

Efendimiz (s.a.v.) Hazretlerine ümmet olamadığı için üzülyordu. Ruhlar âleminde peygamberler tayin edince bütün peygamberler sevinç ve huşu' içindeydiler... Yalnız İsa Aleyhisselâm mahzundu. İsa Aleyhisselâm üzülyordu. Cenab-ı Allah sordu:

-"Seni üzen nedir?" İsa Aleyhisselâm:

-"Peygamber olmaktansa Hazret-i Muhammed Mustafa (s.a.v.)e ümmet olmayı tercih ederim. O yüce Resûl'e ümmet olamadığın için üzülyorum," dedi. Cenab-ı Allah: -"Ya İsa mademki bu zevki sezdin, seni dünyaya ikinci kere göndereceğim, hem de çok sevdiğin Ahmed Mahmud Muhammed Mustafa'ya ümmet olarak," buyurdu. Nurbakî, Haluk. Gönül penceresinden Fahr-i Kâinat Efendimiz, s. 28, Fatih Gençlik vakfı matbaası. İstanbul - 1986, Bu konuyu, Muhammed Bîcân Hazretleri " Muhammediyye" isimli kitabında şöyle dile getirmektedir: İçüpdür Havzinm bir katresinden Anin için zindedir Hızır'la İsa "Hazret-i Muhammed Mustafa (s.a.v.)in aşk havuzundan bir damla içtiği için Hızır ile İsâ hayattadır. Bîcân Muhammed, Arif Efendi Matbaası. ist. 1313: Kitabü'l Muhammediyye fTİ- Kemâlâtü'l-Ahmediyye s. 3,

30 İsa Aleyhisselâm'm Yahudiler tarafından ölmeden ve idam edilmeden canlı olarak göğe çıkarılması üzerine fikir yürüten ve kafa yoran kişiler, bu âyet-i kerimeye kulak vermemelidirler. Bu hadiseyi beşerin gücü, tâkât ve kudretiyle mukayese yapmamalı, insana göre düşünmemeli, Allâhü Teâlâ hazretlerinin gücü ve kudretinin sonsuz olduğunu böyle bir hadisenin onun kudretinin yanında çok kolay bir iş olduğunu, Allâhü Teâlâ hazretlerinin bir işin olmasını istediği zaman ona "ol" dediğinde o işin hemen oluverdiğini düşünmelidir. O zaman İsa Aleyhisselâm'ın göğe çıkarılmasına inanmak kendisine kolay gelir. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri Mir'âc gecesinde tâ göklerin ötesinde, zaman ve mekânların bile üstüne çıkmadı mı?

31 İsa Aleyhisselâm kıyamete yakın bir zaman yeryüzüne İnecektir. El-Futuhâtü'l-Mekkiyyec. 1, s. 243,

32 Efendim32 İsa Aleyhisselâm kıyamete yakın bir zaman yeryüzüne İnecektir. El-Futuhâtü'l-Mekkiyye c. 1, s.

⁷¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/53-55.

⁷² H Rabbani:1/304- Mektub 282. de şöyle buyurulmaktadır: İsa Hanefî Mezhebine Göre Amel Edecektir

⁷³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/55-56.

⁷⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/56.

⁷⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/56.

İsa Aleyhisselâm'ın Evlenmesi

İsa Aleyhisselâm yeryüzüne indiğinde evlenir. Çocukları olur.

İsa Aleyhisselâm, Ümmet-i Muhammed (s.a.v.)ten olur. 0-nun ümmetinin velilerinin en sonu ve velayet cihetinden onun vârisi olur.⁷⁶

Dört Peygamber Sağdır

İmam Suyûtî (r.h.) "Ed-Dürrü'l-Mensûr" isimli tefsirinde el-Kehf sûresinin tefsirinde (bu konudaki haberleri) topladı. Ve İbni Şâhîn'den buyurdu:

-"Dört peygamber sağdır. İkişi göktedir;

1- İsa Aleyhisselâm,

2- İdrîs Aleyhisselâm, İkişi de yeryüzündedir:

1- Hızır Aleyhisselâm,

2- İlyâs Aleyhisselâm...

Hızır Aleyhisselâm, denizlerde dir. Onun arkadaşı (ilyâs Aleyhisselâm) ise karadadır⁷⁷...

Hızır Aleyhisselâm Hayattadır

İmam Sehâvî (r.h.) buyurdular:

-"Kardeşim Hızır eğer hayatta olmuş olsaydı elbette beni ziyaret ederdi."⁷⁸ sözünün hadis-i şerif olmadığını ve Hızır Aleyhisselâm'ın hayatta oluşunu inkâr eden bazı selefin sözü olduğunu beyân etmişlerdir.⁷⁹

Efendimiz (s.a.v.) Ebü'l-Ervahtr

Bil ki:

Mühim ruhlar, aki-ı evvelden olanlar hepsi bir saftırlar. Allâhü Teâlâ hazretlerinden (gelen bir emirle) hâsıl oldular. Bazıları, bazılarının vâsıtası ile hasıl olmuş değildir. Ruhlardan geride diğer saflar ise, akl-ı evvelin vasıtasıyla dırlar. Bu gerçeğe işaret edildiği gibi:

-"Ben Ebü'l-Ervâh'ım (ruhların babasıyım; Adem Aleyhisselâm Ebü'l-beşer olduğu gibi...) Ben Allâhü Teâlâ hazretlerinin nurundanım. Müminler ise benim nurumun fevzindendirler..."

Ruhu'l-evvele en yakın olan ruhlar, birinci safta olan ruhlardır. Akli evvele en yakın olan Ruh-i İsevî idi. Bu sırdan dolayı cis-mânî mi'râc ile semâya çıkmakla ona (Efendimiz s.a.v. hazretlerine) müşterek oldu...

Onun ahdi, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin ahbine yakın oldu.

Ruh-u İsevî İsm-i A'zam'ın mazhândır. Hazret-i İlâhiyyeden feyz almıştır. Vasıtasız olarak cemi' makamdadır. İsimlerden bir isimdir. Ruhlardan bir ruhtur. O, İlâhî isimleri kendisinde toplayan isme mazhâr olmuştur. Veraseti evveliyet iledir. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin ise asâletendir... "Fusûsü'l-Hikem" in şerhinde de böyledir.⁸⁰

Hazret-i Meryem

Sonra bil ki:

Kavmin biri Hazret-i Meryem'in aleyhinde oldular. Ona zina iftirasında bulundular.

Başka kavim, ona saygı göstermede haddi aştılar. Ve: -"Hazret-i Meryem'in oğlu, Allah'ın oğludur!" dediler. Bu her iki taife de dalâlete girip sapıtıldılar. Denilir ki: Hazret-i Meryem, Allah'ın veli bir kuluydu. Onun sebebiyle iki fırka şakı oldu. Onlar ifrat ve tefrit ehlidirler.⁸¹

Evliyaı Sevmede Ölçü

⁷⁶ Efendimiz (s.a.v.)'in ümmetinde en son evliya İsa Aleyhisselâm'dır. El-FutuhâtüV MeKkiyye fi Ma'rifeti'l-Esrâri'l-Mâlikiyyeti ve Mülkiyyeti, c. 1. s. 243. Şeyhü'l-Ekber Muhyiddin b. Ali. (İbni Arabi), Darü-l-Ihyâ-üt-Türâsri-Arabî, Beyrut-Lubnân İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/56.

⁷⁷ Ed-Dürrül-Mensûr: c. 5, s. 432,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/56-57.

⁷⁸ Hızır Aleyhisselâm Efendimiz (s.a.v.) hazretleriyle görüştüğü için bazı âlimler, onu sahabelerden saymışlardır. Daha geniş bilgi için bakınız:

1)berika mahmudiye fi şerhi tarikat muhammediye ve şeriati nebeviye fi sireti ahmediyye s. 546,mahtut.

2) el- isabe fi temyizis- sahabe ,ibnül haceril askelani darül – ihyaut turasul arabiy 1328 hicri Beyrut

⁷⁹ Hızır Aleyhisselâm hakkında geniş bilgi için "HIZIR ALEYHİSSELÂM" isimli kitabıma bakınız.

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/57.

⁸⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/57-58.

⁸¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/58.

Her velî için durum böyledir...

Evliyâüüâhi inkâr eden şakîdir. Onlara saygı göstermeyen ve onlara eziyet eden kişi dalâlete girmiştir.

Bir evliya (veya bir âlimde) bulunmayan bir şey ile ve onun hakketmediği bir makamın ziyadesiyle onu seven ve onu olduğundan fazla büyüten kişi de böylece eşkıyadır, sapıktır...

Büyüklerin çoğunun derecesi ve durumu bu cümle üzeredir⁸².

Te'vilât-i Necmiyye'de de böyledir.⁸³

Belâm Var Aramızda

Mesnevî'de buyruldu:

Bel'âm bin Bâûr'a⁸⁴ cihan halkı, zamanın velisi gibi gönül bağlamıştı. Devrin dervişi, şeyhi ve âbid'i olarak

⁸² Evüyâullâh'tan dolayı üç kişi, sapıtabilir:

1- Evliyâullâh'a eziyet eden, düşman ve evliya'yı sevmeyenler.

2- Evliyâullâh'ı olduğu derecesinden ziyâde bir makama çıkararak sevgide çok aşırı gidenler.

3- Evliyâullâh olmadığı halde, insanlara "Ben şeyhim!", "Ben evliyayım!" ve "Ben ermiş insanım" diyen veya bu havayı vererek ya da böyle bir imâ'da bulunarak, halkı çevresine toplayan ve onların mürid-i kâmilî bulmalarına mâni olan, müteşâyih ve şeyhlik taslayan maddeperest kişiler aduvullâh (Allah'ın düşmanlarıdır. Onların iman ve nikahlarından korkulur. Çünkü deden babadan şundan veya bundan şeyhlik taslayanlar, dini ve halkın temiz duygularını istismâ eden mal, makam, mevki, şöhrat, çiraklık ve dünyalık peşinde koşanlardır. Gerçek bir evliya olmadan herhangi bir sebeple ben evliyayım ve müridim diyenlerin âhirette görecekları azab zinâkâr kadınların azabından daha çetin ve daha kötü olacaktır. Bu tür şeyhlerin müridleri de veledi zinadır. Terbiyeleri mümkün olmayan sokak çocuklarıdır. Cümlesine yazıklar olsun! Allah hidâyet nasip etsin Amin. Mütercim.

⁸³ İsmail Hakki Bursevi(k.s.), Ruh'u'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/58-59.

⁸⁴ Bel'âm bin Baurâ, dönemin büyük âlim ve velîlerindendi. Tam 400 (dört yüz) yıl, gece gündüz Cenab-ı Allah'a ibadet etti. Duası makbuldü. Kitaplar yazıyordu. Yazdığı kitaplar bir araya getirildiği zaman büyük bir kütüphane meydana geliyordu. Cenab-ı Allah'ın varlığı ve birliği hakkında tam 700 (yedi yüz) tane kitap yazmıştı. İnsanları irşad ile meşguldü. Bazen talebeleri ile birlikte havada uçuyordu. İsm-i Azam duasını biliyordu. İnsanlar bu büyük âlim, velî ve müridine râğbet ediyor ve bir müşkülleri olduğu zaman, ona baş vuruyorlardı. Yûşa Aleyhisselâm'ın kendilerine doğru geldiğini işiten bu azgın milletin acımasız temsilcileri, soluklarını Belam bin Bâûr'a'nın yanında aldılar. Münâsip bir dil ile:

"Efendimiz! Hazret-i Musa'nın halifesi Yûşa Aleyhisselâm, bu tarafa geliyor, dediler.

Belâm bin Bâûr'a sevinçle cevap verdi:

-İyi

-Efendim! İyilik bunun neresinde?

-Bunun her tarafı iyilik. Allah'a şükür etmemiz gerekir... Cenab-ı Allah'ın Peygamberi memleketimizi şereflendiriyor. Bundan daha büyük iyilik olur mu?

-Hazret-i Musa'nın halifesi Yûşa Aleyhisselâm'ın bu tarafa gelmesi bizim için büyük bir şeref. Lâkin Yûşa Aleyhisselâm, yalnız değildir. Yanında 600 (altı yüz) binden daha

fazla askeri var. Bizim bütçemiz, onları yedirmeye, içirmeye yetmez. Kıtık olur. Geçim ve maişet sıkıntısı çekeriz. Lütfen siz, Yûşa

Aleyhisselâm'ın bu tarafa gelmemesi için dua edin... Bel'âm bin Bâûr'a,

"Allah kerimdir. Elbette onları yedirir ve içirir," buyurdu. Şeytan boş durmadı. Kısırcağılık tohumlarını ekti. Belâm bin Bâûr'a'nın içine hased tohumlarını ekmeye başladı. Şeytân:

"Ey Bel'âm bin Bâûrâ! Halkın sana büyük bir sevgi ve saygısı var. Devlet adamları bile senin ayağına geliyorlar. Bunları kırma. İstekleri doğrultusunda dua et. Eğer Yûşa' bu tarafa gelirse, o peygamberdir ve bütün insanlar O'nun yanına gider, sizin ise evvelki râğbetiniz kalmaz, diye iğvâ veriyordu. Belâm bin Bâûr'a, şeytana la'net okudu ve onlara şöyle seslendi:

-Yûşa Aleyhisselâm, bir peygamberdir. Peygamberlerin seyr ve hareketi vahy-i İllâhî yani Cenab-ı Allah'ın emri ile olur. Eğer Cenab-ı Allah, Yûşa Aleyhisselâm'a bu tarafa gelmesini emretmiş ise, o mutlaka gelecektir. Yûşa Aleyhisselâmın bu tarafa gelmemesi için dua etmek, azgınlık ve asiliktir. İnsanı dinden çıkarır. Yûşa Aleyhisselâm büyük bir Peygamberdir. Hepimizin peygamberidir. Ben Yûşa Aleyhisselâm'ın şeriatı üzere yaşadığım halde, nasıl olurda ona ve hakka muhalif dua edeyim? Onun bu tarafa gelmesi, sizin sandığınız gibi kıtlık veya yokluğa yol açmaz; bereket ve hayır getirir. Ey Aziz kavimim! Geliniz bu kötü düşünceleri bırakınız. Yûşa Aleyhisselâm'ın emir ve kanunlarına bağlanın, Yûşa Aleyhisselâm'ı beddua veya silah ile değil; gül ve çiçeklerle karşılayınız, dedi.

Onlar. Bel'am bin Bâûr'a'dan ümidlerini kesip, Bel'am bin Bâûr'a'nın eşine koştu. Belam bin Bâûr'a'nın dünyada eşi ve benzeri bulunmayan çok güzel bir hanımı vardı. Belam bin Bâûr'a da ona deliler gibi aşıkta. Belam bin Bâûr'a'nın eşinin ayakları önüne servetler ve hazineler döktüler. Ve dediler ki:

-Ey saygı değer hanımefendi! Memleketimizde kocanızdan daha büyük bir âlim ve evliya olmadığı gibi, sizden de daha iyi ve güzel bir hatun yoktur. Yûşa Aleyhisselâm bu tarafa doğru gelmektedir. O peygamberdir, geldiği zaman bütün insanlar O'na giderler. Hocamız Belam bin Bâûr'a'nın izzet ve hürmeti ve sizin de râğbetiniz kalmaz. Toplumdan görmekte olduğunuz saygı, sevgi ve ikramın devamı için, mutlaka Hazret-i Yûşa buraya gelmelidir. Biz, Belam bin Bâûr'a'ya bunu ifade ettik; razı olmadılar. Lütfen kocanızın izzeti ve kendi hürmetinizi düşünerek; Hazret-i Yûşa'nın gelmemesi için, kocanıza beddua ettirin. Duaları müstecab olduğu şüphesizdir. Eğer beddua ettirseniz daha bir çok, mal, altın, gümüş ve değerli hediyeleri zat-ı muhtemelerine takdim ederiz, dediler. Kadın getirilen hediyelere baktı, gözleri kamaştı. Razı oldu. -Tamam, dedi. Siz bu işi bitmiş bilin. Ben kocamı muhakkak razı ederim. O, bu gün yarın Yûşa Aleyhisselâmın aleyhinde dua edecektir. Onun duası sizin bildiğiniz gibi makbuldür. Yûşa Aleyhisselâm buraya gelemez. Belam bin Bâûr'a akşamleyin eve geldiğinde, hanımı önüne sandıklar dolusu çil çil altınları, gümüşleri ve diğer kıymetli hediyeleri koydu. Belam bin Bâûr'a'nın gözleri fal taşı gibi açıldı. Hayretle: -Nereden? Hanımı cilveli bir sesle

-Nereden olacak... Yûşa Aleyhisselâm'dan değil ya, tabii ki, senin kadirşinas kavminden... Belam bin Bâûr'a:

-Gerçekten benim milletim kıymetimi biliyor. Allah kendilerinden razı olsun. 400 (dört yüz) yıldır bana bakıyorlar. Bu güne kadar beni krallar gibi yaşattılar. Allah, mallarına bereket versin, mülklerini daimi kılsın, diye dua etti. Kadın:

-Mal ve mülklerinin sonu geldi. -Neden

-Neden olacak? Yûşa Aleyhisselâm 600 (altı yüz) bin kişilik ordusu ile buraya geldiği zaman, bu kavim onları besleyebilir mi? Fakir ve kıt kanaat geçinen bu mümtaz topluluk, Yûşa Aleyhisselâm ve ordusunun ağır yükünü kaldırabilir mi? Az değil 600 bin kişi... Dile kolay. Cenab-ı Allah, savaş için Yûşa Aleyhisselâm ve ordusunu başka tarafa göndersin. Bizim bu kadirşinas ve temiz milletimiz iie savaş olmazsa olmaz mı? Bunlardan daha günahkar ve azgın nice nice kavimler vardır.

Belam bin Bâûr'a da doğru anlamında başını salladı. Hanımı ağlamaklı bir sesle devam etti:

meşhur olmuştu.

"Ve ehli kitaptan hiçbiri yoktur ki"

Yahudî ve Hıristiyanlardan hiçbiri yoktur ki;

"Celâlim hakkı için ona mutlak iman edecek olmasın."

İsa Aleyhisselâm'a iman ederler.

"Ölümünden evvel..."

Kitap ehlinde olan bu bir kişinin ölümünden önce, demektir. Yani Yahudî kişiye âhîret işi ayan olup görününce ve ölüm hazır olduğu zaman, (Allah tarafından) bir melek gelir; o yahudînin yüzüne ve sırtına vurur ve ona:

"Sana İsa Aleyhisselam peygamber olarak geldi. Sen ona iman etmedin!" diye onu azarlar.

Yahudî ölürken İsa Aseyhisseîâm'a iman eder. Kendisinden teklif vakti kesildiği için bu iman artık kendisine hiçbir fayda vermez.

Hıristiyan kişi de öleceği zaman, Allah tarafından bir melek gelir; Hıristiyan'ın yüzüne ve arkasına vurur ve ona:

"Sana Allah'ın kulu ve Resulü olan İsa Aleyhisselam bir peygamber olarak geldi; ama sen onun Allah olduğuna

-Vallahi eğer sen bu efendi, iyi niyetli ve temiz topluluğun üzerine gelen Hazret-i Yûşa'ya beddua etmezsen, bu andan itibaren bir saniye bile senin yanında duramam. Başımı alır giderim. Kimse bundan böyle sana saygı göstermez. Herkes sana lanet eder. Böyle bir günde de kavmine faydalı olmazsan, ne zaman hangi işe yarayacaksın. İlmîni ve marifetini bu gün ortaya koy. İsm-i Azam duasını biliyorum diyorsun. Oku İsm-i Azamı, Yûşa Aleyhisselamın buraya gelmemesi için dua et. Yûşa Aleyhisselamın helaki için dua et demiyorum. Sadece buraya gelmemesi için dua edeceksin" dedi. Belam bin Bâûra eşinin göz yaşlarını sildi.

-Tamam, dedi. Dua edeceğim. Yûşa Aleyhisselam buraya gelmesin, cihad için başka diyar ve kavimlerin üzerine gitsin.

Belam bin Bâûra, hatırın baskısına, hediyelelerin (Altının) sıcaklığına ve hatunun cilvesine daha fazla dayanamadı. Belam bin Bâûra'nın hakkı gören gözleri kör oldu. Doğruyu söyleyen dili lâl oldu. Hakkı ve hakikati ve güzel şeyleri düşünen beyni felç oldu. Yûşa Aleyhisselam'a beddua etmek için, Salihîye dağına tırmandı. Merkebine binerek dağa çıkarken gizliden bir ses geldi:

-Ey Belam bin Bâûra nereye gidiyorsun? Geri dön. Cenab-ı Allah'ın emri ile gelen Yûşa Aleyhisselam'a beddua etme. Duan dergah-i izzette olursan, Şeytan gibi ömür boyu pişman olursun. Dünya ve ahirette hüsrana ve büyük zararlara uğrarsın. Belam bin Bâûra kendisine nasihat eden bu sese kulak vermedi. Başta biraz durdu. Hanımı, hediyeleleri ve dostlarının hatırını düşününce yoluna devam etti. Havada uçan kuşlar fesih bir dil ile Belam bin Bâûra'ya seslendiler.

-Ey Belam bin Bâûra nereye gidiyorsun? Geri dön. Kuşlar ve bütün hayvanlar Yûşa Aleyhisselam'ın bu memleketi şereflendirmesine seviniyor ve O'nu heyecan ile bekliyorlar. Allâhu Teâlâ Hazretlerinden kork... Allah'ın Peygamberine beddua etme. Son pişmanlık fayda vermez. Belam bin Bâûra başını kaldırdı. Kuşlara baktı. Sıra sıra kuşlar ona kanat çırpıyorlardı. "Bu sevdadan vazgeç" diye ...

O biraz durakladı. Gökyüzünün mavisini kapatan kuşlara baktı. Bir an vazgeçer gibi oldu. Sonra eşini, altınları ve kavmini düşündü. Kendi kendine mırıldandı: -Vazgeçmek mi? Mümkün değil... Geri dönersem hanıma ve insanlara ne derim sonra? Bir kısım kuşların sözlerine kulak verdim ve döndüm dersem bana gülmezler mi? Delî demezler mi? Bizim değil de, kuşların sözlerine mi kulak verdin? Hiç kuşlar konuşur mu? Diye benimle alay etmezler mi? Hayır hayır... Gideyim. Yûşa Aleyhisselam'a beddua edeyim. Sonra tevbe ederim. Cenab-ı Allah ğafîr ve rahîm'dir. O bütün günahları bağışlar. Merkebinin "dehledi" yoluna devam etti. Dağdaki ağaçlar dile geldi: -Ey Belam bin Bâûra nereye gidiyorsun? Geri dön. Senin kendisine beddua etmek isteğin kişi Hazret-i Yûşa'dır. Allah'ın peygamberidir. Ona beddua edersen onun harap olur. Şeytan gibi lanete uğrarsın. Bizler ve bütün varlıklar Yûşa Aleyhisselama aşîğiz. Onun bir an önce gelmesini ve buraları şereflendirmesini bekliyoruz. Yûşa Aleyhisselam'a beddua etmek senin kerem, takva ve ilmîne yakışmaz. Belam bin Bâûra, ağaçlara hiç kulak asmadı. Merkebinin dövüp, yoluna devam etmek istedi. Merkebi asla yerinden hareket etmedi. Belam bin Bâûra'nın didinmeleri ve uğraşmaları karşısında, merkebi dile geldi:

-Ey me'l'un, âsî ve azgın insan! Cenab-ı Allah'ın emri ile buraya cihada gelen Hazret-i Yûşa'ya beddua etmeye gitmekten vazgeç. Bütün mahlukat Onun gelişine sevinirken sen, kötü kalbli eşinin ve azgın kavminin isteğine uyarak, O yüce Peygamberin buraya gelmemesi için dua etmeye gidiyorsun. Akîbetinin şeytan gibi olacağı açıktır. Beni de bu kötü işe ve büyük günaha alet etme. Öldürsen bile bir adım ileri gitmem, dedi.

Duası ile hastalar iyileşiyordu. Kıbrından (ve dünya malı ve kadına olan düşkünlüğünden) dolayı Mûsâ Aleyhisselâm'a karşı savaş açtı. Böylece eski mertebesini kaybetti.

Hiç şüphesiz binlerce İblîs ve Bel'âm vardır. Onlar açık veya gizli dinden çıkmışlardır. Allâhu Teâlâ hazretleri, insanlara daimî bir misâl olması için Şeytan ile Bel'âm bin Bâûra'yı meşhur etti. Bu iki hırsız ebediyet darağacına çekti. Gerçi mahkûm olacak daha çok hırsız var. Bu iki hırsız şöhrete bağlandı. Yoksa onun kah-nyla ölenlerin haddi ve hesabı yoktur40....

Cümle âlem onun sebebinden dolayı yol üzere oldu. Nice Hakkın ebdal kulları ağah oldu. Uzak oldu. Sırrı ademî. Niceleri o gizli olanı aşîkâr ettiler.. (2/319)

Belam bin Bâûra merkebinden indi. Merkebine bir tekme atarak, yayan dağa tırmandı. Kendi kendine:

-Hayvanların oyuncağı oldum. Şimdiye kadar ben insanlara vaaz ederken, şimdi de eşek beni irşad etmeye çalışıyor, bana nasihat ediyor. Bunu insanlara anlatsam, bana gülerler. Hem de katıla katıla gülerler, insanlara değil de, merkebe mi kulak verdin" derler. Bel'âm bin Bâûrâ, güzel dualar ettiği yere vardı. Belam bin Bâûra, Salihîye dağında her zaman dua ettiği yere çıktı. Dağ, taş, ağaçlar, havada uçan kuşlar, gökte melekler, hep ona:

"Ey Berâm! Allah'ın peygamberine beddua etme," diyorlardı.

Gözü dünya bürümüş, kadm ve paradan başka bir şey düşünemiyen Belâm bin Bâûrâ, Yûşa Aleyhisselamın memleketine gelmemesi için dua etti.

Belam bin Bâûra duasını ettiği sırada, Yûşa Aleyhisselam da ordusu ile Konkoç sahrasına gelmişlerdi. Yûşa Aleyhisselam ordusu ile beraber, akşama kadar yol gitti. O gece istirahat etmek için konaklayıp sabah kalktıklarında, kendilerini tekrar hareket ettikleri yerde buldular. Bir rivayete göre bu hal tam 40 (kırk) gün devam etti. Yûşa Aleyhisselam:

"Ey bütün sırları ve gizlilikleri bilen Rabbim! Emrine uyarak "Kavm-i Cebbarın" ile savaşmak ve onları yaptıkları zulüm, kötülük ve haksızlıktan vazgeçirmek ve onlara hak dinî öğretmek için bu sahraya geldim. Bu kadar zamandır ilerlemek için gayret ediyoruz, fakat bir türlü olduğumuz yerden ileriye gidemiyoruz. Bunun hikmet ve sebebi nedir?" Cenab-ı Allah vahiy eder:

-Ey Yûşa! O azgın kavm-i cebbarın büyüklerinden, duası dergâhımda kabul olunan Belam bin Bâûra, senin o diyara gitmemen için dua etti. İşte bundan dolayı, o sahrada ileriye gidemiyorsun, diye buyurur. Yûşa Aleyhisselam:

-Ya Rabbi! O Belam bin Bâûrapnım çok sevdiğini ne ise emrine muhalefette bulunduğu için onu al. diye yalvarır.

Böylece, biçare Belam bin Bâûra'nın duası aleyhine döndü ve Cenab-ı Allah onun en sevdiği imanını aldı.

Kafirlerin duası, kuşkusuz boşunadır" hikmetince Bel'âm bin Bâûra'dan İsm-i Azam auasının alındı.. Bel'âm bin Bâûra'yı asarak öldürdüler.

Tarihi Taberî, c. 1, s. 438,

veya Allah'ın oğlu olduğuna inandin!" der.

Hıristiyan kişi, ölürken İsa Aleyhisselâm'm Allah'ın kulu ve peygamberi olduğuna inanır; ama imanı kendisine fayda vermez⁸⁵

(Âlimler) buyurdular:

2- Boğulsun,

3- Düşsün,

4- Üzerine duvar yıkılsın,

5- Kendisini yırtıcı hayvan yesin,

6- Hangi ölümle ölürse ölsün...

Mutlaka ölümden önce İsa Aleyhisselâm'a iman eder...

Hatta İbni Abbâs (r.a.) hazretlerine,

- "Bu kişi evinden düşüp ölse de mi?" diye soruldu. İbni Abbâs (r.a.) buyurdular:

- "Onunla daha havada iken (damdan yere düşerken melekler onunla) konuşurlar," buyurdu.

Yine soruldu:

- "Birinin boynu (kılıç veya herhangi bir silâh ile) vurulsa ona ne dersin?" buyurdular:

- "Dili ağzında dolandırılarak konuşturulur!" buyurdular.

Bütün bunlar, Yahudiler için bir tehdit ve olan; İsa Aleyhisselâm'a iman etmeye zorlanmadan önce (kendi arzu ve istekleriyle İslâm akaidi üzere) acilen iman etmeye teşviktir.⁸⁶

İsa Aleyhisselâm İndiğinde

Denildi ki:

Bu iki zamir, (yani "Ölümünden evvel ona mutlak iman edecek olmasın., kavlı-i şerifindeki zamirler)

İsa Aleyhisselâm'a râcidir. Buna göre âyet-i kerimenin manâsı: "İsa Aleyhisselâm'm nüzulü anında mevcut olan her iki ehli kitap (Yahudi ve Hıristiyanların hepsi) İsa Aleyhisselâm'm ölümünden önce ona mutlaka iman ederler..." demektir.⁸⁷

İsa Aleyhisselâm'm nüzulü

Rivayet olundu:

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinden... Buyurdular: - "İnsanların içinden İsa'ya en yakın benim! Çünkü benimle onun arasında peygamber yoktur. Hiç şüphesiz İsa gökten aranız; hakîm ve âdil olarak inecektir. Onu gördüğünüzde onu tanıyın. O'nun yaratılışı (teni) kırmızı ve beyaza çalar. Kendisinin üzerine bir ıslaklık değmezse bile sanki başında damlıyormuş gibidir. İsa Aleyhisselâm:

1 - Domuzu öldürür,

2 - İçkiyi döküp akıtır,

3 - Salibî kırar,

4 - Suhra'yi (insanları angaryada çalıştırmayı) giderir,

5 - İslâm dini için insanlarla savaşır.

6 - Hatta Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'm zamanında İslâm milletinden başka bütün milletleri helak eder.

7 - Secde bir ve âlemlerin Rabbi olan Allah için olur.

8 - Onun zamanında sapık ve yalancı Mesîh Deccâl helak olur.

9 - İsa Aleyhisselâm nüzulü (yer yüzüne inişi) vaktinde hiçbir kitap ehli kalmaz mutlaka kendisine iman ederler.

10 - Emânet onun zamanında vaki olur.

11 - Deve aslanlarla beraber otlar,

12 - Sığır kaplanlarla beraber otlar

13 - Koyun kurtlarla beraber otlar,

14 - Çocuklar yılanlarla oynar...

15 - Bunların bazıısı bazısına zarar vermez.

İsa Aleyhisselâm onların arasında kırk sene kalır. Sonra vefat eder. Müslümanlar, İsa Aleyhisselâm'ın üzerinde

⁸⁵ Yahudi ve kitap ehli, İsa Aleyhisselâm'a iman etmeden ölmez. Bu kişi ister; 1- Yansın,

Yahudi ve Hıristiyanların son demelerinde iman etmelerinin kendilerine fayda vermemesi; iman-ı yeis makbul olmadığı ve kendilerinden teklif vakti geçtiği sebebiyle imanlarının muteber olmamasıyla beraber; sadece İsa Aleyhisselâm'a iman etmek yetmez hakikati da vardır. Allah'ın varlığına birliğine, Efendimiz s.a.v. hazretlerinin peygamberliğini tasdik edip: ona inen Kur'ân-ı kerimin Allah'ın kitabı olduğuna iman etmek lazım... Çünkü son peygamber, Efendimiz s.a.v. hazretleridir... Bütün bu sebeplerden dolayı Yahudi ve Hıristiyanların son anlarında sadece İsa Aleyhisselâm'a iman etmeleri kendilerine bir fayda vermez. Belki onların hep bâtil, dalâlet üzere olup sapık bir yolda olduklarını kendilerine bir hatırlatmadır.

⁸⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/59-64.

⁸⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 64.

cenaze namazını kılıp onu defnederler." ⁸⁸

H.z. isa'ya Selâm

Yine hadis-i şerifte buyuruldu:

Muhakkak ki Mesîh (İsa Aleyhisselâm) gelecektir. Ona ulaşan kişi, benden kendisine selâm söylesin." ⁸⁹

Aleyhlerine şahit Olacak

İsa Aleyhisselâm olacak...

"Onların aleyhlerine," (ne olacak?)

Kitap ehlinin aleyhlerine... "şahit."

İsa Aleyhisselâm Yahudilerin yalancı olduklarına şahitlik edecek ve Hıristiyanların da kendisine "Allah'ın oğlu" dediklerine (a-leyhlerine) şahitlik edecektir. ⁹⁰

⁸⁸ Bu minval üzere bir çok hadis-i şerif var:

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

- "Canım (kudret) elinde bulunan (Allâh)'a and olsun ki, Meryem oğlu (Hz. İsa) adaletle hükmedici olarak aranızda inmesi çok sürmez. Salıp (istavroz)u kıracak, domuzu öldürecek ve cizye (verme mükellefiyetini halkın omuzlarından) indirecektir. Mal o kadar çoğalacak ki (bedava verseler bile) hiçbir kimse onu kabul etmeyecektir. Hatta bir secde dünya ve dünyanın içinde olan her şeyden daha hayırlı olur. (Ravî buyurdu:) Sonra Ebû Hüreyre (r.a.) buyurdular: İstiyorsanız:

"Ve ehl-i kitâb'dan hiçbiri yoktur ki, celâlim hakkı için, ölümünden evvel ona mutlak imân edecek olmasın... Kıyamet günü de o, aleyhlerine şahid olacak." (Nisa: 4/150) âyet-i kerimesini okuyun..." Sahih-i Buhârî: 3192,

"Canım (kudret) elinde bulunan (Allâh)'a and olsun ki, Meryem oğlu (Hz. İsa) adaletle hükmedici olarak aranızda inmesi çok sürmez. Salıp (istavroz)u kıracak, domuzu öldürecek ve cizye (verme mükellefiyetini halkın omuzlarından) indirecektir. Mal o kadar çoğalacak ki (bedava verseler bile) hiçbir kimse onu kabul etmeyecektir." Sahih-i Müslim: 220,

Ebû Hüreyre (r.a.)'dan rivayet olundu: Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular: Tanım (kudret) elinde bulunan (Allâh)'a and olsun ki, Meryem oğlu (Hz. İsa) adâ-ietle hükmedici olarak aranızda inmesi çok sürmez. Salıp (istavroz)u kıracak, domuzu öldürecek ve cizye (verme mükellefiyetini halkın omuzlarından) indirecektir. Mal o kadar çoğalacak ki (bedava verseler bile) hiçbir kimse onu kabul etmeyecektir." Tirimizi: 2159,

Ebû Hüreyre (r.a.)'dan rivayet olundu. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular: -"Benimle onun arasında bir peygamber yoktur. Yani İsa Aleyhisselâm. O inecektir. Kendisini gördüğünüzde onu tanıyın. O kırmızımsı beyaza çalar, iki renk arasındadır. Sanki başında (sürekli su) damlıyor; here ne kadar kendisine bir ıslaklık isabet etmezse bile... İslâm için insanlarla savaşacak. Salibi kıracak. Hınzırı öldürecek. Cizyeyi Emânet onun zamanında vaki olur.

İndirecektir. Allâhü Teâlâ hazretleri onun zamanında İslâm'dan başka bütün milletler helak edecek (ve İslâm'dan başka bütün dinler yok olacaktır) Allâhü Teâlâ hazretleri onun zamanında Mesîh Deccâli helak edecektir. İsa Aleyhisselâm yeryüzünde kırk sene kalır. Sonra vefat eder. Müslümanlar onun üzerine cenaze namazı kılarlar. Ebû Davud:

Ebû Hüreyre (r.a.)'an rivayet olundu: Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular: "Meryem oğlu İsa Aleyhisselâm, hakim, muksit ve âdil imam olarak inmedikçe kıyamet kopmaz. O, salıp (istavroz)u kıracak, domuzu öldürecek ve cizye (verme mükellefiyetini halkın omuzlarından) indirecektir. Mal o kadar çoğalacak ki (bedava verseler bile) hiçbir kimse onu kabul etmeyecektir." İbni Mace: 4068,

Ebû Hüreyre (r.a.)'dan rivayet olundu: Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular: Peygamberlerin hepsi kardeşler. Anneleri ayrı da olsa dinleri birdir. İnsanların içinden İsa Aleyhisselâm'a en yakın benim! Çünkü benimle onun arasında peygamber yoktur. Hiç şüphesiz İsa Aleyhisselâm gökten inecektir. Onu gördüğünüzde onu tanıyın. O'nun yaratılışı (teni) kırmızı ve beyaza çalar. Üzerinde iki renkli elbise vardır. Kendisinin üzerine bir ıslaklık değmezse bile sanki başında damlıyormuş gibidir. İsa Aleyhisselâm: 1-Salibi kırar,

2- Domuzu öldürür,

3- Cizyeyi indirir,

4- İslâm dini için insanlarla savaşır.

5- Hatta Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'm zamanında İslâm milletinden başka bütün milletleri helak eder.

6- Onun zamanında sapık ve yalancı mesîh Deccâl helak olur.

7- İsa Aleyhisselâm nüzulü (yer yüzüne inişi) vaktinde hiçbir kitap ehli kalmaz mutlaka kendisine iman ederler.

11- Deve, yarıtcı aslanlar beraber otlar,

12- Sığır kaplanlarla beraber otlar

13- Koyun kurtlarla beraber otlar,

14- Çocuklar yılanlarla oynar...

15- Bunların bazısı bazısına zarar vermez.

İsa Aleyhisselâm onların arasında kırk sene kalır. Sonra vefat eder. Müslümanlar, İsa Aleyhisselâm'ın üzerinde cenaze namazını kılıp onu defnederler." Müsned-i Ahmed: 8902,

Abdullah bin Ömer (r.a.)'dan rivayet olundu: buyurdular:

- "İsa Aleyhisselâm (kıyamete yakın bir zaman yeryüzüne) iner. Deccâl onu gördüğünde iç yağı gibi erir. İsa Aleyhisselâm, Deccâli öldürür. Yahudiler ondan bölünüp kaçarlar.

Yahudiler (Müslümanlarla) savaşır. Hatta taş bile (dile gelip):

- "Ey Allah'ın kulu -Müslüman için derler- Bu yahudi arkamda saklanmış! Gel de bunu öldür!" der. Kenzu'l-Ummâl: 39730,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/64-66.

⁸⁹ Müsned-i Ahmed: 7629, Bu hadis-i şerif şu metinlerle geçmektedir:

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 69.

Edu Hüreyre (r.a.)'dan rivayet olundu: Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular: -"Ben İsa bin Meryem Aleyhisselâm'ın zamanına ulaşacak uzun bir ömre sahip olmayı elbette ümit ederim. Eğer bana bir ölüm acele gelirse, sizden kim, İsa Aleyhisselâm ile karşılaşırsa benden sona selâm söylesin." Müsned-i Ahmed: 7629,

⁹⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 69.

Temiz Şeyler Haram Kılındı!

Yüce Meali:

Hâsılı; o yahudî olanların zalimlikleri ve bir çoklarını Allah yolundan çevirmeleri...160

Nehyedildikleri halde ribâ almaları ve halkın mallarını haksızlıkla yemeleri sebepleriyedir ki, evvelce onlara helâl kılınmış birçok pâk ve hoş nimetleri, kendilerine haram ettik ve kâfir kalanlarına, elim bir azap hazırladık.161

Lâkin içlerinden ilimde rûsûhu olanlarla, Müminler senden evvel indirilenle beraber sana indirilene de iman ediyorlar. Hele o namaza devam eden kullarıma bak; onlar ve zekât verenler, Allah'a ve âhîret gününe inanan bütün Müminler, işte hep bunlara yarın azîm bir ecir vereceğiz.162⁹¹

Tefsîr-i Şerifi:

Bir Nimet Haram Kılmıyor

"Hâsılı; o yahudî olanların zalimlikleri."

Yahudilerden sâdır olan benzer ve şekillerin hududunun dışına çıkan büyük zulümleri sebebiyle...

"Evvelce onlara helâl kılınmış

birçok pâk ve hoş nimetleri, kendilerine haram ettik."

Kendilerinin önceleri, helâl olan başka bir şey için değil... Onların da inandıkları... Yahudiler, ma'siyetlerden herhangi bir ma'siyet işlediklerinde; o işlemiş oldukları günahlara karşılık daha önce kendilerine ve seleflerine (atalarına) helal olan bir nimet, onlara ceza olsun diye kendilerine haram kılınıyordu. Mesela, deve eti, yağı ve sütü gibi... (Bu günahlar münferit yapılan günahlar değildi; bütün Yahudî toplumun içtimaî hayatına yayılan günahlardı...) ⁹²

Te'vilât-i Necmiyyeden

Te'vilât-i Necmiyye'den şöyle bir incelik var. Buyurdu: Allâhü Teâlâ hazretleri, Yahudilere,

"Evvelce onlara helâl kılınmış birçok pâk ve hoş nimetleri, kendilerine haram ettik." ⁹³

Buyurdu. Bize (Müslümanlara) ise,

"Onlar ki, yanlarında Tevrat ve incil'de yazılı bulacakları o Resûl'e, O Ümmî Peygamber'e ittiba ederler. O, onlara ma'rûf ile emreder ve onları münkerden nehyeyler ve temiz/hoş şeyleri kendileri için helâl, murdar şeyleri üzerlerine haram kılar. Sırtlarından ağır yüklerini ve üzerlerindeki bağlan, zincirleri indirir atar. O vakit ona iman eden, ona kuvvetle tazim eyleyen, ona yardımcı olan ve onun nübüvvetiyle beraber indirilen nuru takip eyleyen kimseler; işte o murada eren felaha erenler onlar..." ⁹⁴

(bu âyet-i kerimede "temiz ve hoş şeyleri kendileri için helâl kılıyor,") buyurdu.

Yine Allâhü Teâlâ hazretleri müminlere:

"Hem Allah'ın size merzûk kıldığı nimetlerden helâl ve hoş olarak yiyin, hem de kendisine mü'min bulunduğunuz Allah'tan korkun." ⁹⁵

Allâhü Teâlâ hazretleri, günahlarımızdan dolayı hiçbir şeyi üzerimize haram kılmadı. Bu âyet-i kerimede biz temiz şeylerin haram kılınmasından emin olduğumuz gibi; ümit ederiz ki, Allâhü Teâlâ hazretleri âhîrette de bizi elim olan cehennem azabından emin kılar. Çünkü Allâhü Teâlâ hazretleri bu âyet-i kerimede bizimle emniyet (ve temiz şeylerin) arasını topladı. Bir arada zikretti ⁹⁶

Mubahlarda Müsrif Olan

işaret ehli buyurdular:

-"Mahzurları irtikâb etmek, mubahların haram kılınmasını icâp eder."

(Dünyevî olarak da, biri bir suç işler, bütün hak ve hürriyeti kısıtlanıp hapishaneye konulur... Daha önce mubah olan seyahat etme işi bile kendisine yasak olur...)

Ben (Şeyh Necmeddin Kübrevî) derim kî:

-"Mubah olan şeyleri irtikâb etmede müsrif olmak, münâ-câtlarda mahrumiyeti icâbeder..." ⁹⁷ Te'vilât-ı

⁹¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 70.

⁹² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 71.

⁹³ en-Nisâ: 4/160,

⁹⁴ el-A'râf: 7/157,

⁹⁵ el-Mâide: 5/88,

⁹⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/71-72.

⁹⁷ Burası aynı zamanda tasavvufun tarifidir... Mubahları bile israf derecesinde yapan kişiler, münâcâtın ve dualarının kabul olunmasından mahrum olurlar. Sigara içenler ve benzeri israf yapanlar burada bir durup bin düşünmelidirler... Sigara içtiği halde şeyhlikten ve evliyalıktan dem vuran kişiler ve bunların müritleri iyi düşünmelidirler!!!

Necmiyye'nin sözleri bitti.
Sa'dî (k.s.) buyurdular:
Her canının istediği şeyin peşinde gitme! Temkinli ol!
Tenin nurlanması mubahlardan bile kaçınmaktır...⁹⁸

Allah Yolunun Engeli

Ve onları (insanları) Allah yolundan çevirmeleri..."
Yahudilerin, insanları, Allah'ın dinine girmekten menetmeleri... Allah'ın dini İslâm'dır. İnsanları;
"Bir çoklarını..."
Bir çok engelle insanların İslâm'a girmelerine mani olmaları sebebiyle (kendilerine elim bir azap vardır...) ⁹⁹

Faiz Almaları

"Ribâ (faiz) almaları ve halbuki gerçekten..."
Halbuki muhakkak ki onlar;
"Ondan nehy olundular."
Faiz Yahudilerin üzerine haramdı; bizim üzerimize haram olduğu gibi...
Bu kavî-i şerif, muhakkak ki nehiy, münhâ anının (yasak olduğu haber verilen şeyin) haram olduğuna delildir. ¹⁰⁰

Bâtıl Yere Halkın Malını Yemeleri

"Ve halkın mallarını haksızlıkla
yemeleri..."
Rüşvet ve diğer haram yollarla halkın mallarını yemeleri sebebiyle ¹⁰¹...
"Ve hazırladık." Yarattık ve hazırladık...
"Onlardan kâfir kalanlarına,"
Küfürde ısrar edenlere hazırladık... Yoksa onlardan tövbe eden ve iman edenlere değil...
"Elîm bir azap..."
Acı bir azap... Âhirette acısını tâ kalblerinde hissedeler; dünya da tahrîm (helal şeylerin kendilerine haram
olmasını) yaşadıkları gibi... ¹⁰²

İlimde Rüsûhu Olanlar

"Lâkin içlerinden ilimde rüsûhu olanlar."
Kitap ehlinde tövbe edenler; Abdullah bin Selâm (r.a.) ve ashabı gibi... Allâhü Tealâ hazretleri onları; JLJı ^
"ilimde rüsûhu olanlar," diye isimlendirdi. Bu onların;
1 - İlimde sebat etmeleri,
2- İlimde tecrid etmeleri,
3- İlimlerini maddî çıkarlarında kullanmamaları,
4- İlmî zararda kullanmamaları
5- ilimleri kendilerini asla şüpheye meylettirmemeleri...
(Bütün bu sebeplerden dolayı onların ilimleri) ağaç menzilesine konuldu. (Yani) damarlarını yerin derinliklerine
kadar saldı, demektir. ¹⁰³

Müminler

"Ve Müminler." Kitap ehlinin dışında, muhacir ve ensârdan Müminler...
"Senden evvel indirilenle beraber sana indirilene de iman ediyorlar."
Mübtedânm haberidir. Mübtedâ, "Rasihler" ve onun üzerine atfedilenlerdir. ¹⁰⁴

⁹⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 72-73.

⁹⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 73.

¹⁰⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 73-74.

¹⁰¹ Halkın mallarını bâtıl yere yeme hükmünün altına, gerçekten evliya ve müşid-i kâmil olmadığı halde kendisine evliya görüntüsü halkın
dua ve manevî istekleri için kendisine gelmesini sağlayıp onlardan çırağlık alan kişilerin halkın temiz duygularını sömürerek kazandıkları
paralarda haksız yere mal yeminin altına girer...

¹⁰² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 74.

¹⁰³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 74-75.

¹⁰⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 75.

Te'vîlât-i Necmiyye'den

Abdullah bin Selâm (r.a.) hazretleri, Tevrat'ı çok iyi bilen rûsûh ehli bir âlim idi. Tevrat'ta Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin sıfatlarını okudu. Kendisi ilimde rûsûh ehli olduğu için onun okuduğu ilim, kendisini marifete ulaştırdı. Abdullah bin Selâm (r.a.) buyurdular:

"Ben Rasûlullah (s.a.v.) hazretlerinin mübarek yüzünü gördüğümde, onun (gerçek peygamber olduğunu ve o mübarek yüzün yalancı bir yüz olmadığını) bildim ve hemen kendisine iman ettim!"

Yahudilerin ahbârlarının (din adamlarının) İlimde rûsûhları olmadığı için, her ne kadar Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin vasıflarını Tevrat'ta okudularsa da; Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin mübarek yüzlerini gördüğünde tanımadılar. Ve kendisini inkâr edip küfre girdiler.

Te'vilât-i Necmiyye'nin sözleri bitti. ¹⁰⁵

Evlâd-ı Resul (s.a.v.) Kimlerdir?

Şerifler (Efendimiz s.a.v. hazretlerinin soyundan gelenler) hakkında ne güzel söylemişler:

İnsanlar, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin evlâdına âlâmetler yaptılar. (Değişik renklerde sarıklar sarmak gibi...)

Halbuki âlâmet, meşhur olmayan (ve tanınmayan) kişinin şânıdır. (Bilinmeyenleri tanıtmak içindir...)

Gerçek evlâd-ı Resul (s.a.v.)'in kerim olan yüzünde nübüvvet nuru parlamaktadır.

Nübüvvet nuru, onları yeşil tarz elbiseler giymekten müstağni kılmaktadır... (Efendimiz s.a.v. hazretlerinin soyundan gelen insanların kendilerini toplumdan tecrit etmeleri veya yeşil renk gibi değişik bir kisveye bürünmeye ihtiyaçları yoktur. Onların üzerinde nasıl bir elbise olursa olsun onların üzerinde bulunan nübüvvet nuru, onlara şahitlik etmektedir...) ¹⁰⁶

Kurtulanların Vasıflan

"Ve," kase ediyorum,

"Hele o namaza devam edenler..."

Nasb olması, medh üzeredir. Namazın faziletini beyân için-

"Ve," Onlar,"Zekât verenlerdir..."

Bu kelimenin raf olması medh üzeredir yine... Yine bu kav-î şerifte merfû'dur:

"Ve Allah'a ve Âhiret Günü'ne inananlar..."

Peygamberlere ve kitaplara iman ve bu imanı tasdik eden ameller (namaz kılmak ve zekât vermek) Allahü Teâlâ ve Âhiret'e iman üzerine takdim olundu. Çünkü bu âyet-i kerimde maksat, peygamberlere ve kitaplara imandır. Namaz ve zekâtın farzîyetini beyândır.

İşte hep bunlara yarın azîm bir ecir vereceğiz..."

Bunlar iman ile salih amellerin arasını topladıkları için; kendilerine cennette çok geniş ve büyük bir sevap vereceğiz. ¹⁰⁷

Salih Amel Nedir?

Salih amel, kendisiyle Allâhü Teâlâ hazretlerinin rızâsı gözetilerek (imanla) yapılan amellerdir. ¹⁰⁸

Namazın Fazileti

Salih amellerin en faziletlisi, beş vakit namazı ve o namazları vaktinde şartlarına riâyet ederek kılmaktır.

"Nerede ve zaman olursa olsun, içinizden kim, beş vakit namazı muhafaza ederse; kıyamet günü o kişi sırat köprüsünü, şimşegin ışığı gibi geçen ilk zümrenin arasında geçecektir. Kıyamet gününe yüzü dolunay gibi parlak ve nurânî olarak gelecektir. O kişinin namazını muhafaza ettiği her gün ve her geceye karşılık kendisine bir şehit sevabı verilecektir." ¹⁰⁹

Salât

Bu hadis-i şerifin sırrı, "namaz" lafzının mefhûmunda yatmaktadır. Belirli erkândan meydana gelen namaz ibâdetine, "salât," adının verilmesinin yönü şudur:

¹⁰⁵ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 75.

¹⁰⁶ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 76.

¹⁰⁷ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/76-77.

¹⁰⁸ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 77.

¹⁰⁹ Namazın fazileti hakkında bir çok hadisi şerif vardır: "30 haZretlerİnden Buyurdu: Efendimiz (s.a.v.) hazretleri MncisM at"it" İle beraber yaparsa cennette girer. rUKÜlerİnİ' SeCdelerini ve " gözeterek, beŞ vattt nama- (İkincisi:) Ramazan-i şerif orucunu tutan İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 77.

Çünkü "salât," kelimesinin iştikakı kelimesindedir. Bu da ateş, demektir. Eğri ve büğrü tahta parçasını doğrultmayı murâd ettiklerinde önce ateşe karşı tutarlar, böylece düzelir.¹¹⁰

Namaz İnsanı Doğrultur

Kulda nefis-i emmâre bulunduğu için bir çok eğrilikler vardır. Namazda teşbihler vardır. Kerim olan Allah'ın vechi, hararetlidir, (çok sıcaktır.) Eğer hicabı keşf olursa (perde açılrsa), bu teşbihler, kendisini idrâk edeni elbette gözü alabildiğine kendisini yakardı. Hadis-i şerifte varid olduğu gibi; namaz kılan kişinin namaza girmesi (başlaması) bu teşbihleri karşılamaktadır. Namaz kılan kişi, ilâhî satveler (kamçılar) ve Rabbânî azametinin yoluna girmiştir. Kısa zamanda kendisinden eğrilikler giderilir. Belki mi'râcî tahakkuk eder. Namaz kılan kişi, ateşe karşı tutulmuş ağaç gibidir. O kişi, ateşe karşı tutuldukça eğriliği gider. Bundan dolayı (namaz kılanlar) cehennem ateşine karşı tutulmazlar. Ancak, geçiş anı kadar müstesna... Bununla da kişi (sırat köprüsünün üzerinde) geçip gider ve izi silinir. O kişinin sıratın üzerinde kalmaya (oradan cehenneme düşmeye) ihtiyacı kalmaz. (2/321) Onun için o kişi, sırat köprüsünü şimşegin çakması gibi (ışık hızıyla) geçip gider...¹¹¹

Evliyâullâh kimlere denir?

Bundan dolayı Efendimiz {s.a.v.) hazretleri, veda haccında buyurdular:

- "Muhakkak ki namaz kılanlar evliyâullahtırlar.

Ve kim, Allâhü Teâlâ hazretlerinin üzerine farz kıldığı beş vakit namazı ikame eder, Ramazan-ı şerif orucunu tutar ve orucunun sevabını Allah'tan bekler, Zekatını Allah rızâsı için gönül hoşluguyia verir, Ve Allâhü Teâlâ hazretlerinin kendisini nehyettiği büyük günahlardan kaçınırsa, o kişi evliyadır..."

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin ashabından bir adam sordu:

- "Ya Resûlallah (s.a.v.) kebâir (büyük günahlar) kaç tanedir?" Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

- "Kebâir (büyük günahlar) dokuzdur:

1- En büyükleri şirktir,

2- Haksız yere bir mümini öldürmek,

3- Savaştan kaçmak,

4- Namuslu kadına (ve erkeğe) iftira etmek.

5- Sihir (ve büyü) yapmak,

6- Faiz yemek,

7- Yetim malı yemek,

8- Müslüman anne ve babaya karşı gelmek,

9- Haram olan Beyt-i afîki istihlâl etmektir. Beytullah, hayatta ve ölümden sizin kıblenizdir.¹¹² Bir kişi, ölmeden bu büyük günahları işlemez;

1 - Namazını kılar,

2- Zekâtını verirse;

Muhakkak ki o kişi, kapı kollarının altın (madeninden) olduğu cennet bahçelerinde Muhammed Mustafa'nın refiki (ve arkadaşıdır)..."¹¹³

Rüsûh Ehli

Bil ki: İlimde rüsûh ehli olanlar, ilim ve amel kademiyle ilimler madenine ulaşan kimselerdir. Böylece onların kesbî olan ilimleri atâiyye (ilâhî vergi) ve ledünnî ilimle birleşenlerdir.¹¹⁴

Cehennem Ehli flim Fakirleridir

Hadis-i şerifte vârid oldu:

- "Mi'râc gecesi, cehennem ateşine muttali oldum. Cehennem ehlinin çoğunun fakirler olduğunu gördüm!"

Sahabeler sordular:

- "Ya Resûlallah (s.a.v.)! Mal yönünden fakir olanlar mı?" E-fendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular: - "Hayır! tümünden (fakir olanlar)"¹¹⁵

¹¹⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 78.

¹¹¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 78-79.

¹¹² Ed-Dürrü'l-Mensûr: c. 2, s. 500-501. (Buraya kadar olan bölüm burada geçmektedir...)

¹¹³ Bu hadis-i şerifin bu son tarafının kaynağını bulamadım... Baş tarafı ise buraya kadar Ed-Dürrü'l-Mensûr: Z/500-501'de geçmektedir. Bu hadis-i şerif, lafız ve manaları topluca bu şekliyle değil de kısım kısım değişik hadis kitaplarında geçmektedir: Sahih-i Buhârî: 6363, Sahih-i Müslim: 126, Tirmizî: 2945, Sünen-i Neseî: 3947, Müsned-i Ahmed: 22403, Sünen-i Dârimî: 2254, Kenzü'l-Ummâl: 7800. Feyzü'l-Kadir: 6452. İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/79-80.

¹¹⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 80.

¹¹⁵ Sirâcüt-Tâlibin alâ Minhâcül-Abidin: c. 1, s. 127,

İlim İmamdır

Hadis-i şerifte buyruldu:

- "İlim amelin imamıdır. Amel ilme tabidir." ¹¹⁶

Hüccetü'l-İslâm imam Gazâlî (r.h.) hazretleri, "Minhâcü'l-Âbidîn" isimli kitabında buyurdular:

- "Eğer sen ilminle amel edip, meâdini (âhiretini) imâr etmeye çalışırsan, ümmet-i Muhammed (s.a.v.)'in rüsûh ehli olan âlimlerinden olursun. (Bu durumda) sen câhil olmaksızın basîret üzere Allah rızâsı için ilmiyle amel eden âlim ve âmil bir kul olursun. Mukallid ve gafil olmayan bir kişi olursun. İşte bu büyük şeref ve çok sevap, senin ilmin sebebiyle verilir; bütün ibâdet işlerine nazaran... Hususiyetle tevhîd ilmi ve sır ilmi.. ¹¹⁷

Faydalı İlim

Gerçekten rivayet olundu:

- "Muhakkak ki Allâhü Teâlâ hazretleri, Dâvûd Aleyhisselâm'a vahyetti:

- "Ey Dâvûd! Faydalı ilim öğren!" Dâvûd Aleyhisselâm sordu:

- "Allah'ım! Faydalı ilim nedir?" Allâhü Teâlâ hazretleri buyurdu:

- "Senin, Benim Celâlimi, Azametimi, Kibriyâmı ve Kudretimim kemâlini her şeyin üzerinde olduğunu öğrenmelidir... İşte bu şeyler (bu ilim) seni bana yaklaştırır..." ¹¹⁸

Allah'ı Tanıyarak Ölmek

Hazret-i Ali (k.v.) buyurdular:

- "Büyüyüp Rabbimi tanımadan; küçük iken ölüp cennete girmek beni mesrur etmez. Çünkü, muhakkak ki insanlardan Allâhü Teâlâ hazretlerini en çok tanıyan kişi;

1- Allah'tan en şiddetli korkan,

2- Allah'a en çok ibâdet eden,

3- Allah hakkında nasîhati en güzel olandır..." ¹¹⁹

peygamberler

Yüce Meali:

Filhakika, biz sana (Ya Muhammed) öyle vahiy indirdik ki, Nuh'a ve ondan sonra gelen bütün peygamberlere vahyettiğimiz gibi; hem İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, Esbât'a, İsa'ya, Eyyub'a, Yunus'a, Harun'a. Süleyman'a vahyettiğimiz, hem Davud'a Zebur'u verdiğimiz gibi.163

Hem gerek sana, evvelce naklettiğimiz resulleri ve gerek nakletmediğimiz resulleri gönderdiğimiz gibi. Hem de Allah'ın Musa'ya kelâm söylemesi gibi...164

Hep rahmet müjdecileri, azap habercileri olarak gönderilmiş peygamberler ki, artık insanlar için Allah'a karşı peygamberlerden sonra bir itizar bahanesi olmasın. Allah azîz, hakîm bulunuyor.165

Lâkin Allah bilhassa sana indirdiğiyle şahadet ediyor ki, onu kendi ilm-İ sübhânîsiyle indirdi, melekler de şahadet ediyorlar. Bununla beraber Allah'ın şahit olması kâfidir.166 ¹²⁰

Tefsîr-i Şerifi:

"Filhakika, biz sana (Ya Muhammed) öyle vahiy indirdik..."

Kitap ehlinin; Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinden, kendilerine gökten bir kitap getirme suâllerine cevâptır.

Ve onlara, kitap getirmenin Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinden istemekle olmadığını ve işin hakikatının vahiy ve Allâhü Teâfâ hazretlerinin göndermesiyle olduğuna hüccet ve delildir.

Vahyin işi, peygamberliklerinde hiç şüphe edilmeyen (bütün Kitap ehli tarafından peygamber oldukları kabul edilen) meşhur peygamberlere gelen vahiy durumuyla aynı olduğu gibidir... Vahiy ve vahiy göndermek, uân etmek gibidir, gizlilikte ve süratte...

(Bu kavîl-i şerifin manâsı), Ey Resulüm! Sana bu Kur'ân-ı kerimi Cebrail ile indirdik!" demektir.

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 80-81.

¹¹⁶ Kaynağını bulamadım.

¹¹⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 81.

¹¹⁸ Fezû'l-Kadir: 1210,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 81-82.

¹¹⁹ Fezû'l-Kadir: 1210,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 82.

¹²⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 83-84.

(Ne gibi vahyettik?)

"Vahyettiğimiz gibi;"

Sana vahyettik; vahyettiğimiz gibi; (kime?)

"Nuh'a ve ondan sonra gelen bütün peygamberlere..." ¹²¹

Nuh Aleyhisselâm

Burada Nuh aleyhisselâm ile başladı. Çünkü Nuh Aleyhisselâm (Hazret-i Adem'den sonra ikinci) Ebü'l-beşerdir... (İnsanlığın ikinci babası sayılır...)

Nuh Aleyhisselâm, peygamberlerinin davetini reddettikleri için ümmeti helak olan ilk peygamberdir. Nuh Aleyhisselâm bedduası ile Allâhü Teâlâ hazretleri bütün arz ehlini (yeryüzünde yaşayanları) helak etti.

Denildi ki:

Nuh Aleyhisselâm bin sene yaşadı. Bin sene içerisinde Nuh aleyhisselâm'm ne bir dişi eksildi, ne kuvvetten düştü ve ne de yaşlandı... Hiçbir saçına ak düşüp beyazlamadı. Davette onun ulaştığı dereceye hiçbir peygamber ulaşamadı. Hiçbir peygamber onun kadar ümmetini davet etmedi. Hiçbir peygamber, Nuh Aleyhisselâm'm ümmetinin eziyetlerine sabrettiği kadar sabretmedi. Nuh Aleyhisselâm ümmetini, gece, gündüz, gizli ve aşikâr (tevhide) davet ediyordu. Kavmi onu dövüyorlardı. Kavminin dayaklarından yere yığılıyor ve hatta bayılıyordu. Nuh Aleyhisselâm, bu baygınlıktan ayıldığı zaman, hemen yine onlan Allah'a davet etmeye başlıyordu. Yine eski davet etme derecesine baliğ oluyordu.

Denildi ki:

Kıyamet gününde Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinden sonra dirilmek için toprağın kendisine ilk varılacağı kişi, Nuh Aleyhisselâm'dır. (Daha kime vahyettik) ¹²²

İbrahim Aleyhisselâm ve Sonrası

("Ve hem İbrahim'e vahyettik...")

Bu kavli-i şerif, "Nuh'a vahyettiğimiz gibi..." kavli-i şerifinin üzerin atıftır. Teşbihin hükmünde, onunla beraber peygamberlerin içine dahildir. Yani: Biz İbrahim'e vahyettiğimiz gibi, demektir, (daha?)

"İsmail'e, İshâk'a, Yakub'a, Esbât'a..."

"Esbât," Yakub Aleyhisselâm evlatlarıdır... Onlar on iki adamdılar, (daha?)

"İsâ'ya, Eyyub'a, Yunus'a, Harun'a. Süleyman'a..."

Zikre bu peygamberleri tahsis etti. (Âyet-i kerimenin baş taraflarında zikredilen) o;L4jı "peygamberler" kelimesi bunlara da şâmil olduğu halele bunların daha isim isim zikredilmeleri onları şereflendirmek ve faziletlerini izhâr etmek içindir...

Zira onlardan İbrahim Aleyhisselâm ulü'l-azm peygamberlerin ilkidir. Sonuncuları da İsa Aleyhisselâm'dır. Diğerleri de peygamberlerin en şerefli ve en meşhurlarıdır. (2/322) ¹²³

İsa Aleyhisselâm

Burada İsa Aleyhisselâm'm zikri, kendisinden önce olan peygamberlerden önce oldu. (İsa Aleyhisselâm'dan önce gelen peygamberler, İsa Aleyhisselâm'dan sonra zikredilmelerinin) sebebi, burada ki vav (j) harfi, cem içindir, tertip için değildir...

İsa Aleyhisselâm'in isminin bu âyet-i kerimede diğer bazı peygamberlerden önce zikredilmesi, yaratılış ve peygamber olarak gönderilme işinde onlardan önce olmasını gerektirmez. ¹²⁴

Faide

Bu âyet-i kerimede İsa Aleyhisselâm'm diğer peygamberlerden önce zikredilmesinin (bir) faydası (da), Yahudilerin İsa Aleyhisselâm'm hakkındaki bozuk düşüncelerini reddetmek ve onların İsa Aleyhisselâm'm nesebi hakkında yakışsız olan düşüncelerini reddetmek içindir. Allâhü Teâlâ hazretleri (Yahudilerin inançlarına rağmen) İsa Aleyhisselâm'm kitabında zikretmede diğer peygamberlerin üzerine takdim etti. Çünkü bu (ifâde tarzı) Yahudilerin kitaplarında İsa Aleyhisselâm'm noksanlıklardan beri kılmak ve Yahudilerin onun nesebi hakkında ileri-geri atmaları ve nesebine ithamda bulunmalarına karşılık en belîğ ve tesirli şekildedir. ¹²⁵

¹²¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 84.

¹²² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 84-85.

¹²³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 85-86.

¹²⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 86.

¹²⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 86.

Dâvûd Aleyhisselâm ve Zebur

"Ve verdik.." Verdiğimiz gibi... (kime, neyi verdiğimiz gibi?) "Davud'a Zebur'u..."

Bu cümle, "Biz varyettik!" kavli-şerifinin üzerine atıftır ve onun (vahyin) hükmündedir. Çünkü Dâvûd Aleyhisselâm'a vahyin verilmesi vahiy babıyla oldu...¹²⁶

Zebur

"Zebur," kelimesi kelimesinden alınmadır. O da yazı demektir¹²⁷

Kurtubî buyurdu:

Zebur, yüz elli dört (154) sûre idi. Zebur'da ahkâm'dan herhangi bir hüküm yoktu. Zebur'da,

- 1- Hikmet,
- 2- Mev'ıza,
- 3- Tahmîd,
- 4- Temcîd,
- 5- Sena,
- 6- Ve Allah'a şükür gibi konular vardı¹²⁸...

Dâvûd Aleyhisselâm

Dâvûd Aleyhisselâm, kıra çıkıp Zebur'u okuduğunda, arkasında İsrail oğullarının âlimleri, insanlar da âlimlerin arkasında dururlardı... Cinler de insanların hemen arkasında dururdu... Dâvûd Aleyhisselâm Zebur'u okudukça, dağlardan hayvanlar, kendisini dinlemeye gelirdi. Hayvanlar, Dâvûd Aleyhisselâm'ın sesini işittiklerinde, o işittikleri sese hayret edip gelip onu dinlerlerdi.

Kuşlar, gelip Dâvûd Aleyhisselâm'ı dinlerdi. Hatta kuşlar Dâvûd Aleyhisselâm, onu dinleyen âlim, insan ve cinlerin üzerinde bir perde oluşturup gölge yaparlardı... Dâvûd Aleyhisselâm'ın çevresinde (sayı ve cinslerini) ancak Allâhü Teâlâ hazretlerinin bildiği kadar mahlûkat toplanırdı.

Kuşlar, Dâvûd aleyhisselâm'ın başı üzerinde uçarlardı.

Yırtıcı hayvanlar (kurtlar, aslanlar, kaplanlar, ayılar ve diğerleri) gelip onun sesine kulak verirlerdi.

Hatta Dâvûd Aleyhisselâm'ın sesini işittiklerinde onun çevresini evcil ve vahşî hayvanlar, kuşatırdı....¹²⁹

Dâvûd (a.s.) Günah İşlemedi

Dâvûd Aleyhisselâm, Cebrail Aleyhisselâm'ın vasıtasıyla kendisine vahyin gelmesini beklemeyen Oriyâ'nın hanımı ile evlenme zellesini işlediğinde,¹³⁰ artık bunlar (hayvanların gelip kendisini dinlemeleri) görülmez oldu....

Denildi ki: Bu, taatin ünsiyeti, diğeri de zellenin vahşeti (yalnızlığıdır..) ¹³¹

Ebû Mûsâ el-Eş'ârî (r.a.)

hazretlerinden rivayet olundu.

Buyurdular:

-"Efendimiz (s.a.v.) hazretleri bana buyurdular:

-"Dün beni görmüş olsaydın keşke; senin Kur'ân-ı kerim okumanı dinledim! Gerçekten sana Âl-i Davud'un nağmelerinden bir nağme verildi."¹³²

Ben dedim ki:

-"Amma vallahi, Ya Resûlallah (s.a.v.)! eğer senin dinlediğini bilmiş olsaydım elbette daha güzel bir okuyuşla

¹²⁶ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 86-87.

¹²⁷ kelimesi. Kur'ân-ı kerimin bir çok yerinde, sahife, yazı ve kitab manâsmdta geçmektedir

Şimdi seni tekzîb ettilerse, senden evvel de birçok resuller tekzîb olundu... Ki. o beyyineler ve o hikmetli sahifeler ve o nurlu kitâb ile gelmişlerdi. (Âl-i tmrân:2/184,}

Beyyinelerle ve kitâblarla...ana da bu zikri indirdik ki kendilerine indirileni nâsa anlata-sın ve gerek ki tefekkür ederler! (en-Nahl: 16/44),

Bununla beraber işledikleri herşey defterlerdedir. (el-Kamer: 54/52),

¹²⁸ Zebur daha sonra Yahudiler tarafından tahrif edilmiştir.

İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 87.

¹²⁹ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 87-88.

¹³⁰ Davud Aleyhisselâm bir peygamberdir. Peygamberlerin sıfatlarından biri de "ismet" tir. Yani peygamberler, günah işlemekten korunmuşlardır. Davud Aleyhisselâm'm zellesi, musannif hazretlerinin de beyân ettikleri, gibi, kendisine vahiy gelmeden bir beşer olarak bir kadın ile evlenmesidir... Haram bir şey işlememiştir. Sadece Cebrail Aleyhisselâm ile kendisine vahyin gelmesini beklemeyen evlenmiştir... Bu konuda çok dikkatli olmak lazım. Yahudilerin etkisinde kalıp; bu yüce peygambere iftira edecek bir sözü sarfetmemiliyiz.

¹³¹ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 88.

¹³² Sahih-i Buhârî: 4660, Sahih-i Müslim: 1322.

okurdum." ¹³³

Ebû Osman buyurdular:

Ben katiyetle Ebû Musa el-Eş'ârî (r.a.)'ın sesinden daha güzel bağlama (sesi), ud ve nağme işitmedim. Birinde bize akşam namazında imam oldu. Sesinin güzelliğinden Bakara sûresinin hepsini okumasını istedik.. ¹³⁴

Güzel Ses

Sa'dî (k.s.) buyurdular:

Güzel ses, güzel yüzden daha iyidir... Bu (güzel yüz) nefsin hazzıdır... O (güzel ses) kalbin gıdasıdır.

"Ve Resulleri..."

Bir muzmar ile nasbtır; "Biz vahyettik" fiilinin üzerine delâlet etmektedir. "Biz vahyettik" fiilinin üzerine atıf olup, daha önce olduğu gibi teşbihte onun hükmünün altına girmektedir.

Manâsı: Biz resullere vahyettiğimiz gibi;

"Gerçekten sana naklettiğimiz."

Onların isimlerini sana anlattık... "Evvelce..."

Harfî cerre "Biz sana kıssa ettik," kavî-i şerifine taalluk etmektedir.

Yani bu sûreden önce veya bu gündün evvel sana (hayatlarını ve isimlerini) naklettik, onların kıssalarını sana öğrettik ve onları sana tanıttık...

"Ve gerek nakletmediğimiz (resulleri)..." "Sana isimlendirmedikimiz peygamberler..."

"Rusûl," (Resuller), Cebrail Aleyhisselâm vasıtasıyla kendilerine vahiy gelen peygamberlerdir.

"Enbiyâ," (Nebiler), Cebrail Aleyhisselâm vasıtasıyla kendilerine vahiy gelmeyen peygamberlere denilir.

Nebflere,

1- Başka bir melek yoluyla,

2- Veya rüya ile,

3- Ya da başka bir yol ile ilham edilir... ¹³⁵

Peygamberlerin Sayısı

Ebû Zer-i Gifârî (r.a.) buyurdular: Ben:

"Ya Resûfallah (s.a.v.) Nebilerin (peygamberlerin) sayısı kaçtır? Resuller kaç tanedir?" diye sordum. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

Peygamberlerin sayılan, yüz yirmi dört (124) bin idi. Resullerin sayıları da üçyüzonuç (313)dir." ¹³⁶

Başka bir rivayette de:

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine peygamberlerin sayısı soruldu. Buyurdular:

"iki yüz yirmi dört bin (224 bin)..."

Evlâ olan, bu âyet-i kerimeden dolayı, peygamberlerin sayılarını kasretmemek (şu kadardır veya bu kadardır diye kesin belirtmemek)tir.

Çünkü haber-i vâhid ¹³⁷, ancak zan ifâde eder. İ'tikâdî konularda ise zanna itibâr edilmez. ¹³⁸

Mûsâ Aleyhisselâm İle Kelâm

"Hem de Allah'ın Musa'ya kelâm söylemesi gibi..."

"Muhakkak ki, biz sana vahiy indirdik." Kavli şerifinin üzerine atıftır. Kıssa, kıssa'nın üzerine atfedilmiştir. Te'kittir.

"konuştu," fiilinin masdar ile beraber geldi. Mûsâ Aleyhisselâm'ın hakikatte Allâhü Teâlâ hazretlerinin kelâmını işittiği vakidir. Yoksa, "Kaderiyye" (mezhebinin):

"Allâhü Teâlâ hazretleri, o mahalde bir kelâm yarattı, Mûsâ Aleyhisselâm işte o kelâmı işitti," dediği gibi değildir....

Çünkü bu (kaderiyyenin dediği gibi Allâhü Teâlâ'nın yaratıp işitme mahalline koyduğu mahlûk bir kelâm) Allâhü Teâlâ hazretlerinin zâtı ile kâim bir kelâmullah olmaz...

(Ve ayrıca) mecazî fiiller, masdarların zikriyle te'kfd olunmazlar. (Meselâ:) "Duvar, murad etmekle düşmeyimuradetti,"denilmez. (Z/323)

imam Ferrâ (r.h.) buyurdular:

¹³³ Bu son cümlemin kaynağını bulamadım.

¹³⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 88-89.

¹³⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 89-90.

¹³⁶ Kenzu'l-Ummâl: 44158,

¹³⁷ Haber-i vâhid. "Usûl-u hadis" ilminin istilâhindandır. Bir kişinin ettiği rivayet, verdiği

haber, hep bir kimse tarafından fakat Peygamber efendimize kadar, rivayet edenlerden (nakledenlerden) hiçbiri noksan olmayan hadis-i şerifler'e, haber-i vâhid, denilir. Buna. haber-i âhad da denir. Haber-i Vâhid, Kur'ân-i kerim ve meşhur sünnete aykırı olmamalıdır...

¹³⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 90-91.

Araplar, insana ulaşan şeye kelâm adı verirler. Hangi yolla olursa olsun... Masdar ile te'kfd olunmadığı müddetçe (bütün iletişim yollarına) kelâm derler. Fakat eğer fiil masdar ile te'kfd olunursa; ondan murad edilen kelâm hakikî kelâmdır. (Onun mecaz veya kinayeye ihtimali yoktur....)

Muhakkak ki bu kavli-şerifin manâsı, vasitasız olan "Konuşmak" vahyin mertebelerinin son (en yüksek) noktasıdır. Diğer peygamberlerin arasında Mûsâ Aleyhisselâm'ın Kelâmüllâh'a tahsis edilmesi; diğer peygamberlerin peygamberliklerine herhangi bir kusur vermez (ve eksiklikten bir gedik açmaz...)

Tevrat'ın bir defada cümleten inmesi, kitabın üzerine mu-fassal bir şekilde parça parça nazil olan'dan (Efendimiz s.a.v. hazretlerini) kusurlu kıldığı nasıl tevehhüm edilir?

Tevrat'ın cümleten inmesinde bir çok hikmetin olduğu zahirdir. Bununla beraber böyle bir düşünceye nasıl kapılır? Tevrat'ın cümleten inmesinin sebebi de israil oğullarıdır ki onlar, büyük bir inat, şiddetli bir serkeşlik ve mukavemet içindeydiler. Eğer Tevrat cümleten inmemiş olsaydı, yine tehditlerden sonra iman ederlerdi. (Tevrat cümleten indiği halde, yine üzerlerine Tûr-i Sina Sina'nın kaldırılması, arkalarına deniz ve önlerine ateşin getirilmesiyle iman ettiler... Mel'ûn ve inançsız Yahudî kavmi belki hiç iman etmezlerdi...)

Muhakkak ki Allâhü Teâlâ hazretleri, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine, diğer peygamberlere verdiği faziletlerin hepsinin bir mislini verirdi ve Efendimiz (s.a.v.) hazretlerini bütün peygamberlerden faziletli kıldı¹³⁹.

Na'linlerini Çıkart

Şeyh Attâr (k.s.) buyurdular:

Bir gece mi'râci için emrine amade oldu, bu durumda hayatın sırrı hep ona verildi.

Mûsâ Aleyhisselâm yürüdü, Cenâb-ı Hakka... Ona, na'linlerini çıkart hitabı geldi. Allah'a yakın oldu... Na'leyn (iki papuç ve ayakkabılara) uzak.... Onunla mukaddes vadi nura gark oldu.

Zül-Celâlin kandilinin Mi'râci, Bilâl'in "Na'leyn" sesiyle oluyordu. Imrân oğlu Mûsâ aleyhisselâm her ne kadar şah oldu ise de Na'leyn ile yol sona ermedi.

Onun inayetini gör ki, onun makam mevki ve yeri için Hak Teâlâ onu dergahının hizmetkârıyla çağırdı.

Hizmetkârı, onu alıp kendisi için "Na'leyn" diyarına yol âldı. Imrân oğlu Musa'dan daha çok rütbe aldı ve gördü.

O hizmetkâr'dan daha büyük yakınlık gördü... O seslendi: Ya Rabbi! Ümmetim!" dedi. O bizim için çalıştı. Davetsiz misafir de himmet et bana! O sultandır. O herkesin davetsiz misafiridir. O daima şahtır.. Hayli o herkesin...¹⁴⁰

Tûr-i Sina'ya Çıkış

Rivayet olundu:

¹³⁹ Allâhü Teâlâ hazretleri, diğer peygamberlere verdiği bütün faziletlerden daha üstün faziletler ve mu'cileri Efendimiz (s.a.v.) hazretleri verdi.

Adem Aleyhisselâm kudret eliyle yarattı. Allâhü Teâlâ hazretleri. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin mübarek göğsünü genişletip iman, hikmet ve nübüvvetle doldurdu, (şerh-i sadır...) Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin nuru Adem Aleyhisselâm'ın altında olduğu için meleklerle ona secde etmesi emir olundu. Adem Aleyhisselâm'a eşyanın isimleri öğretildi. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri de ilimlerin isimleri ve zatları (müsem-mâ) öğretildi. Müsemmânın rütbe bakımından isimlerden daha üstün olduğuna asla şüphe yoktur. (Müsemmâ ile yapılan bir eğitim en makbul ve kalıcı öğretimdir... Keşke bu günkü eğitim bu inceliği yakalaya bilse...)

İdrîs Aleyhisselâm'ı Allâhü teâlâ hazretleri yüksek makamlara çıkarttı. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri de Allâhü teâlâ miracı verdi. Onu yükseklere yükselişine çıkarttı. Nuh Aleyhisselâm'ın ümmetine tufanı verdi. Nuh Aleyhisselâm ve ona iman edenleri boğulmaktan kurturdu. Allâhü teâlâ hazretleri. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerini de semâ'dan gelecek olan (sel, felâket, ateş gibi) azablardan emin kıldı. İbrahim Aleyhisselâm "a Nemrûdun ateşi selâmet oldu. Bunun benzeri Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine verildi. Onun sayesinde harp ateşi söndü. Yine Efendimiz (s.a.v.) hazretleri miraç gecesinde "ateş denizi"ne uğradı. Ateş ona zarar vermedi, İbrahim Aleyhisselâm hüllet makamı verildi. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri de ondan daha ziya muhabbet makamı verdi. İbrahim Aleyhisselâm, halilurrahmân idi. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri ise Halilullah idi... İbrahim Aleyhisselâm putları kırdı. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin gelmesiyle bâtil yıkıldı, hak geldi.

Musa Aleyhisselâm'a asâsın deniz olma mu'cizesi verildi. Ebû Cehil, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerini görün kendisine taş atacağı sırada, İki omuzlarının üzerinde büyük birer yılan gördü. Korkup kaçtı.

Musa Aleyhisselâm'a yed-i beyzâ verildi. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine de nur verilmişti. Onun mübarek yüzündeki nuria bir kişi, karanlık bir gecede yere düşürmüş olduğu dikiz iğnesini veya siyap ipini rahatlıkla yerden bulabilirdi. Musa Aleyhisselâm'a kelâm verildi. Onun benzeri isrâ ve miraç gecesinde Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine de ilâhî hitap verildi. İlâhî hitap, Musa Aleyhisselâm'a Tur-i Sina'da tecelli etti; Efendimiz (s.a.v.) hazretleri de yedi katların üstünde sidre-i müntehâ'nın bile ötesinde tecelli etti.

Musa Aleyhisselâm için deniz yarıldı; Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine de ay yarıldı... Musa Aleyhisselâm'a yeryüzünde tasarruf etmesi verildiyse de Efendimiz (s.a.v.) hazretleri de semâ âleminde tasarruf etmesi verildi. Musa Aleyhisselâm'a duanın icabeti verildiyse Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin sayısızca duaları kabul olundu. Musa Aleyhisselâm için, taştan su fişkirdi; Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin ise parmaklarında su fişkirdi...

Yusuf Aleyhisselâm'a güzelliğin yarısı verilmişti. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine güzelliklerin ve kemâlin hepsi verildi. Yusuf Aleyhisselâm'a rüyaların tabiri verildi; Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine tabirlerin hepsi verildi.

Davud Aleyhisselâm'a demiri eritme ve hamur gibi yoğurma imkânı verildiyse de bundan fazlası ve hatta tahtaların bile erimesi verildi.

Süleyman Aleyhisselâm'ın emirlerine cin verildi. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin emrinde ise melekler verildi. Cebrail Aleyhisselâm ile beraber meleklerden ordular verildi. İsa Aleyhisselâm'a ölüleri alaca hastalığı (abraş) ve ölüleri diriltme mucizeleri verildi. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine bunların hepsi verildi. Daha fazla ma'lumât için bakanız. Şerhü'l-Kaside-i Bürde, s. 80-81, Ömer bin Ahmed el-Harbûfî, mütercim.

İsmail Hakkî Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 91-92.

¹⁴⁰ İsmail Hakkî Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 93-94.

Tûr-i sinâ'ya geldiğinde, Mûsâ Aleyhisselâm'a Allâhü Teâlâ hazretleri, yedi fersah üzere bir zulmet indirdi. Ondan şeytanı kovdu ve ondan hayvanları kovdu. Kirâmen kâtibin meleklerini ondan ayırdı. Mûsâ Aleyhisselâm için semâ keşf olundu. Melekleri Allah için kıyam ederken gördü. Allah'ın arşını bariz (ve açık bir şekilde) gördü. Allâhü Teâlâ hazretleri, onunla konuştu. O da Allâhü Teâlâ hazretlerine münâcâta bulundu. Hatta arada bir vasıta olmaksızın Allâhü Teâlâ hazretleri ona sözünü iştirdi; key-fiyetsiz, sessiz ve harfsiz olarak...¹⁴¹

Peygamberler

"Peygamberler,"

Medh üzerine nasbtır.

"Rahmet müjdecileri,"

Taat ve ibâdet ehlini cennetle müjdeleyiciler.

"Azap habercileri..."

Âsîlere ateşi haber verici oldukları halde... (Niçin?) "Olmaması için..."

Lâm harü cerri, "Biz gönderdik" fiiline taalluk etmektedir. (Kim oımasın?) "İnsanlar için..."

"Olur" (nakıs) fiilin haberidir, (lafaen harf-i cer/e mecrûdur..) (Kim üzerine olmasın?)

"Allah'a karşı..."

Şu kavlı-şeriften hâl vaki olan bir mahzûfa taalluk etmektedir. (Ne olmasın?)

"Bir hüccet (i'tizar bahanesi)"

Yani Allah'a karşı olan bir hüccet, demektir.

"Bir hüccet (i'tizar bahanesi)" kelimesi, "Olur" (nakıs) fiilin ismidir.

Bu kavlı-şerifin manâsı: Kıyamet gününde insanların kendisiyle özürlerini beyân edecekleri mazeretleri olmasın;

1-Eğer sen bize peygamber gönderseydin,

2- O peygamberin bize senin şeriatını beyân etseydi,

3- Bizim bilmediğimiz hükümlerini bize öğretselerdi,

4- Peygamberler bizi gaflet uykusundan uyandırsalardı, (biz isyan ve küfür üzerine olmazdık...) gibi ma'zeretleri öne sürmemeleri için peygamberler gönderildi...

Beşerî kuvvetinin galebe çalması kusurundan dolayı (insanlar çoğu kere) sâlih olan cüziyyâta (Amelî ve itikadî güzellik) idrâk edemez.

Bu âyet-i kerimede insanlara peygamberlerin gönderilmesinin zarurî olduğuna tenbih vardır.¹⁴²

Ma'zeretler Makbuldür

Allâhü Teâlâ hazretlerinin dilediğini yapma gücüne sahiptir. Hiçbir kişinin, fiillerden herhangi bir fiille Allah Subhânehü Teâlâ hazretlerinin üzerinde, bir hüccetinin olması muhaldir. Bununla beraber bu kavlı-şerifte ma'zerete, hüccet ismi verilmiştir ki, ma'zeretlerin Allâhü Teâlâ hazretlerinin katında makbul olduğuna tenbih içindir. Ma'zeretlerin Allâhü Teâlâ hazretlerinin katında makbul olması, Allâhü Teâlâ hazretlerinin kullarına olan keremi ve rahmetinin icabıdır...

Peygamberlerin gönderilmesi, kendisinden dönüşünün mümkün olmadığı "hüccetü'l-kâta" menzilesindedir. (yani kesin delil mertebesindedirler...) Allâhü Teâlâ hazretleri buyurdu:

"Biz bir resul gönderinceye kadar azap da etmeyiz!"¹⁴³

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

-"Allâhü Teâlâ hazretlerinden daha gayretli hiçbir kimse yoktur. Bundan dolayı, fuhşun açık ve gizli olanını haram kıldı. Allâhü Teâlâ hazretlerinden daha çok övülmeyi seven (ve medh-ü senâ'ya layık hiçbir) kimse yoktur; bundan dolayı Allâhü Teâlâ hazretleri kendi nefsinı methetmiştir. Allâhü Teâlâ hazretlerinden daha çok özrü kabul eden hiçbir kimse yoktur. Bundan dolayı peygamberler gönderdi ve kitap indirdi..."¹⁴⁴

"Peygamberlerden sonra."

Peygamberlerinden gönderilmesi ve onların şeriatlarını kendi dilleri üzere ümmetlerine tebliğ etmelerinden sonra, demektir.

"hüccet" kelimesine taalluk etmektedir. (2/324)

"Ve Allah azîzdır."

Onun emirlerinden hiçbir emrinde ona galip olunmaz. Bildikleri halde hakkı kabul etmeyen kişilerin isteklerine icabet etmekten imtina etmesi de bu hükümdendir...

"Hakimdir."

Bütün işlerinde hikmet sahibidir. Peygamberler göndermesi ve kitaplar indirmesi de onun hikmetli

¹⁴¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 94.

¹⁴² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 94-95.

¹⁴³ El-İsrâ: 17/15,

¹⁴⁴ Sahih-i Buhâri: 4268, Sahih-i Müslim: 4957,

işlerindedir...¹⁴⁵

Allah'ın Şahadeti Ne Demektir?

"Lâkin Allah,"

Mâ kablinin istidrâki içindir. Yani Onların inkâr ve kabul etmemek üzere olan suâllerinin mefhûmunu idrâk içindir. Onların vasfettikleri kitabın üzerlerine inzal edilmesi sözleri içindir... Bu onların: "Biz, Allâhü Teâlâ'nım seni bize peygamber olarak gönderdiğine inanmayız tâ ki sen bize istediğimiz kitabı (gökten topluca yazılmış bir kitap) getirinceye kadar," sözlerinin menzilesindedir...

Bunun için Allâhü Teâlâ hazretleri:

- "Onlar risâlet davasında elbette senin doğruluğunu tasdik edip senin peygamberliğine şahadet etmeyeceklerdir; lakin Allâhü Teâlâ hazretleri:

"Sana indirdiğiyle şahadet ediyor."

Senin peygamberliğine delâlet eden mucize olan Kur'ân-ı kerimi indirdiğine şahadet ediyor, demektir. Her ne kadar onlar (Yahudiler ve müşrikler) inatla seni inkâr edip; seni yalanlasalar bile; Allâhü Teâlâ hazretleri, belâğât ve fesâhâtta en yüksek dereceye ulaşan ve böylece evvelîn ve âhîrinin (ilk ve son gelen bütün insanlığın) kendisine (Kur'ân-ı kerime) muarız olup saldırmaktan (ve bir âyetinin bile) benzerini getirmekten aciz kaldıkları Kur'ân-ı kerimi sana indirdiğine Allâhü Teâlâ şahadet ediyor.

Allâhü Teâlâ hazretlerinin, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine Kur'ân-ı kerimi indirdiğine Şahadeti, Allâhü Teâlâ hazretleri tarafından onun peygamberliğinin selâmeti ve onun risâlet davasında sıdkıyyetidir, doğruluğudur.

Allâhü Teâlâ hazretlerinin Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine (Kur'ân-ı kerimi) indirdiğine şahadetin manâsı; mucizelerin izhârî ile onun sıhhatinin ispatıdır. Bu davaların beyyine (belge, hüccet ve şahitlerle) ispat olunması gibidir...

"Onu kendi ilm-i sübhânîsiyle indirdi,"

Failden hâldir... Yani Allâhü Teâlâ hazretleri Kur'ân-ı kerimi, kendisinin gayri kimsenin bilemediği husûsî ilmi sübhânîsiyle iltimasla indirdi... Kur'ân-ı kerim, bütün belîğ (edîp ve fesihlerin) belâğati karşısında, aciz kaldıkları bedfî bir üslûp ve te'lif üzeredir...

Veya (kavl-i şerifin manâsı şöyledir:) Allâhü Teâlâ, üzerine Kitap indirdiği kişinin (Hazret-i Muhammed Mustafa s.a.v. hazretlerinin) hâlini ve onun kudsî nurları iktibas etmeye olan istidadını çok iyi bilmektedir, demektir...¹⁴⁶

Melekler de şahadet ederler

"Ve melekler de şahadet ediyorlar."

Meleklerde yine senin peygamberliğine şahadet ediyorlar...

Sual: Eğer sen desen ki, Meleklerin Şahadeti nereden bilinir?"

cevap: Derim ki, Allâhü Teâlâ hazretlerinin şahadetinden bilinmektedir. Çünkü meleklerin Şahadeti, Allâhü Teâlâ hazretlerinin şahadetine tabidir.

"(Bununla beraber) Allah'ın şahit olması kâfidir."

Senin peygamberliğinin sıhhatine Allah'ın Şahadeti yeterlidir. Şu cihetle ki, Allâhü Teâlâ hazretleri ona açık (ve susturucu) mucizeler ve zahiri hüccetler verdi. Bu mucize, hüccet ve beyyineler onu Allâhü Teâlâ hazretlerinin gayrisinin şahadetinden müstağnî kıldı...¹⁴⁷

Yahudilerin Yalanlaması

(Bu kavl-i şerif ile) sanki Allâhü Teâlâ hazretleri şöyle buyuruyor:

- "Ey habibim! Eğer bu Yahudiler, seni yalanlıyorlarsa, onlara aldırış etme! Alemlerin ilâhı ve rabbi Olan Allâhü Teâlâ hazretleri nübüvvet (peygamberlik) davasında seni tasdik ediyor... Göklerin meleklerinin hepsi yine seni tasdik ediyorlar. Bir kişi ki, onu âlemlerin ilâhı ve rabbi olan Allâhü Teâlâ hazretleri ve melekler... Yani Arşın melekleri, Kürsî'nin melekleri, yedi kat göklerin melekleri (yer melekleri) hepsi kendisini tasdik ediyor ve onun peygamberliğine şahadet ediyorsa; o kişinin insanların en önemsiz, en rezil (ve insanlığın yüz karası olan) o yahudilerin tekzip ve yalanlamalarına aldırış etmesi yakışmaz!" En önemsiz, en rezil ve insanlığın yüz karası olanlar Yahudilerdir...¹⁴⁸

Kâfirler Dalâlettedirler

¹⁴⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 95-97.

¹⁴⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 97-98.

¹⁴⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 98.

¹⁴⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 98-99.

Yüce Meali:

Şüphesiz ki küfredip, Allah yolundan men edenler, haktan saptılar; uzak saptılar.16

Şüphesiz küfredip, haksızlık edenleri Allah mağfired edecek değil... Cehennem yolundan başka bir yola çıkaracak da değil... 16®

Onlar ebediyyen onda muhalled (sonsuz)... Bu da Allah'a nazaran kolay bulunuyor.

Ey insanlar! Hakikat size Rabbiniz'den hak ile resul geldi. Hakkınızda hayır olmak için hemen ona iman edin. Ve eğer küfredecek olursanız, şüphe yok ki, göklerde ve yerde ne varsa Allah'ın... Ve Allah alim, hakim bulunuyor.170 ¹⁴⁹

TefsîM Şerifi:

"Şüphesiz ki o küfredenler."

Allâhü Teâlâ hazretlerinin indirdiği ve kendisine şahadet ettiğini (peygamberini ve kitabını) inkâr eden onlar bu Yahudilerdir.-

"Ve Allah yolundan men edenler,"

Allah yolu, İslâm dinidir, islâm dinine girmek isteyenleri me-nettiler; "Biz Muhammed'in sıfatlarını kitabımızda görüp onu tanımadık," sözleriyle...

"(Haktan) saptılar."

Yapmış oldukları küfürle ve halkı hak yola girmekten me-netmeleriyle saptılar.

"Uzak saptılar."

Çünkü Yahudiler, sapma ile sapıttırmanın arasını topladılar. Zira muhakkak ki, mudili (başkalarını dalâlete düşüren kişi) dalâlette daha köklü ve daha yerleşik olur ve ondan sökülüp kurtulması çok uzaktır. ¹⁵⁰

Zâlimler Bağışlanmazlar

"Şüphesiz o küfredenler."

Az önce zikredilenleri inkâr edenler... "Ve haksızlık edenleri"

Peygamberliğini inkâr etmek ve onun değerli sıfatını (ve ellerinde ki Tevrat ve incil'de bulunan o güzel vasıflarını) gizlemek veya o sıfatların yerine başkasını koymak suretiyle Muhammed Mustafa (s.a.v.) hazretlerine haksızlık edenler veya insanlara haksızlık edenler... (İnsanlara haksızlık,) insanların meâş ve meâd (dünya ve âhiretlerine) faydalı ve elverişli yoldan onları alıkoymaya çalışmaları ve onlara zulmetmeleridir...

"Allah mağfired edecek değil..."

Murâd edecek değildir;

"Onlar için mağfired..."

Çünkü kâfirlere mağfired murad edilmesi muhaldir.

"Cehennem yolundan başka bir yola çıkaracak da değil"

Bu onların cennet yolu olan hakka hidâyetleri ve saüh amelleri işlemeye istidatları olmadığı içindir. .

Burada "yol" kelimesinin istisnası ile anlaşılacak hidâyetten murad, Alfâhü Teâlâ hazretlerinin onların kötü ve kudretlerini kendisine kullandıklarında kendilerini cehenneme götüren kötü amelleri ve onların o kötü amelleri kendi ihtiyarları (seçim ve arzularıyla) kesbetmeleri (yapıp kazanmalarıdır...)

Veya onların kıyamet gününde melekler vasıtasıyla cehenneme sevk edilmeleridir.

"yol" umumiliği üzerine yapılan istisna, istisnâ-i muttasıldır.

Denildi ki: "yol" kelimesi, "Hakyol" ile hâs'tır; bu durumda istisna, istisnâ-i munkâti'dir..'

- "Onda muhalled..."

Mensûb zamirinden hâldir. Âmil, içinde bulunup, istisnânın açık bir delâlet üzerine delâlet ettiği'dir.

Sanki: "Allâhü Teâlâ hazretleri, onları i-çinde muhalled (ve daimî) kalmak üzere cehennem ateşine atacaktır..." denilmektedir.

"Ebediyyen,"

Zarfiyet üzerine mensuptur. Hulûd uzun süre cehennemde kalmaya hamledilmesi ihtimalinden dolayı raf edicidir...

"Bu bulunuyor..."

Kâfirler ve zalimleri cehennem ateşinde ebedî ve muhalled kılması;

"Allah'a nazaran (çok) kolaydır."

Çünkü Allâhü Teâlâ hazretlerinin murad ettiği bir şeyin kendisine özürülü olması (muradının gayri tecelli etmesi) muhaldir. ¹⁵¹

¹⁴⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 99-100.

¹⁵⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 100.

¹⁵¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 100-102.

Zerre Kadar tmanı Olan...

Bil ki ruhlar, yaratıldıkları gün üzerlerine serpilten nurdan zerre kadar nasîbi olanlar elbette cehennem ateşinden çıkarlar... Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular gibi:

"Kalbinde miskâl-i zerre kadar imanı olan cehennem ateşinden çıkar." ¹⁵² (2/325)

İçinde bu (iman) nuru bulunmayan ise cehennem ateşinde muhalled ve ebedî olarak kalır. Çünkü o kişi büyük bir zulmetin içine düşmüştür. Ondan çıkması mümkün değildir...

Ve o kişiler, "Haktan saptılar; uzak saptılar." Yani yakın bir sapıklıkla sapıtmadılar; onlar tâ nurun serpilme gününde (âlem-i ervahta) sapıtıldılar. 0 günden daha yakın bir günde değil...Çünkü bu günün sapıtmaları, o günün dalâletinin neticelerindedir. Bu gibi kişiler, hak ve Allah'a kurbet (yakınlık) yoluna hidâyet bulamazlar. Onlar ebediyyen ayrılık azabında yazarlar. Onlar ebediyyen ayrılık azabından çıkamazlar. ¹⁵³

Resulûllah'ın (s.a.v.) Vârisleri

Kula düşen vazife, Allâhü Teâlâ hazretlerinin, şahadet ettiğine (Efendimiz s.a.v. hazretlerine ve ona indirilen Kur'ân-ı kerime) şahadet etmektir...

Allah'ın kavî-i şerifini kabul eder.

Resulün (s.a.v.) hadislerini kabul eder.

ilmiyle âmil olan âlimlerden Rasûlüllah (s.a.v.) hazretlerinin vârislerinin sözlerini kabul eder. Çünkü onlar, Allâhü Teâlâ hazretlerinden ve Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinden (nakillerle) konuşurlar... ¹⁵⁴

Şakîk-i Belhî'den

Şakîk-i Belhî (r.h.) buyurdular:

-"İnsanlar, benim meclisimden üç sınıf üzere kalkarlar:

1- Halis kâfir,

2- Katıksız münafık,

3- Samimî mü'min...

Bu şundandır; (insanlar meclisime gelirler) ben, onlara Kur'ân-ı kerimi tefsîr ederim. Allâhü Teâlâ hazretlerinden âyetlerini naklederek söylerim, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinden hadis-i şerifleri rivayet ederek söylerim.

Bu konuda beni tasdik etmeyen (söylediklerime inanmayanlar) mahza kâfirdirler.

Söylediklerimden kalbleri daralan (ve sıkılanlar ise) münafıklardır.

Kim yaptıklarına pişman olur, ve bir daha günah işlememe-ye azmederse; işte o kişi, ihlâslı mümindir.. ¹⁵⁵

I'tikâd Önce Gelir

İlk iş, i'tikâd'tır... Bu da ilme muhtaçtır.

İkinci olarak amel gelir. Çünkü amel, ilmin meyvesidir.

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine ilimden soruldu. Buyurdular:

-"Amelin delilidir!" Soruldu:

-"Akıl nedir?" Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

-"Hayrın komutanı (ve öncüsüdür). Soruldu:

-"Hevâ nedir?" Buyurdular:

-"Ma'siyetlerin merkebidir!" soruldu:

-"Mal nedir?" Buyurdular:

-"Kibirlilerin elbisesidir!" Soruldu:

-"Dünyâ nedir?" Buyurdular:

-"Âhiretin çarşısıdır!" ¹⁵⁶

Peygambere İman Edin

"Ey insanlar." Hitap, umûm mahfukatadır. "Hakikat size Rabbiniz'den Resul geldi."

Muhammed Mustafa (s.a.v.) geldi. İltimas ederek: "Hak ile..."

mucize olan Kur'ân-ı kerimdir. Hakikat olduğu üzere bütün şahitleri aciz bırakan Kur'ân-ı kerim...

Veya kulları sadece bir olan Allâhü Teâlâ hazretlerine ibâdet etmeye davet eden ve Allah'tan gayrisinden yüz

¹⁵² Sahih-i Buhâri: 42, Sahih-i Müslim: 283,

¹⁵³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhû'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 102.

¹⁵⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhû'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 103.

¹⁵⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhû'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 103.

¹⁵⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhû'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 103-104.

çevirmeye davet eden hak Kitap... Çünkü akl-ı selim bunun hak olduğuna şahadet eder.

"Rabbimiz'den"

"geldi" fiiline taalluk etmektedir. Yani Allâhü Teâlâ hazretlerinin indinden geldi, demektir. Çünkü Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, gönderilmiş bir peygamberdir. Söylenen sözlerin gayri...

"İman edin."

Resul (s.a.v.) hazretlerine ve onun Hak Teâlâ hazretlerinden size getirdiği Kur'ân-ı Kerim'e iman edin...

Cümlelerin başındaki (J) harfi mâ ba'dinden dolayı mâ kablinin icâbı üzerine delâlet etmektedir.

"Hakkınızda hayır olmak için,"

Vacibü'l-izmâr (gizlenmesi vac'ib) olan bir fiilin mefûlü olmakla mensuptur.

Yani: kasd edin, yönelin veya: sizin için hayırlı olan işi yapın, demektir. Sizin üzerinde olduğunuz küfür (hâlini bırakıp iman edin,) demektir.

Veya mahzûf bir masdarın sıfatıdır.

Yani: "Sizin için hayırlı olan bir iman ile iman edin," demektir. Bu da dil ve kalp ile iman etmektir...

Her Şey Onun

"Ve eğer küfredecek olursanız," Eğer ısrar ve küfür üzerine devam ederseniz;

"Şüphe yok ki, göklerde ve

yerde ne varsa Allah'ın..."

Mevcutattan ister ikisinin (göklerin ve yerin hakikatı) dahil olmuş olsun... Bununla en güzel bir şekilde ikisinin nefsi bilinir. Onu te'kid eder. İsterse yer ve göklerin haricinde olup onlardan istikrar eden akıllı varlık ve onların gayrisi olsun... Muhatap olan insanlar, evleviyetle bunların cümlesinin içine dahildirler. Yani bütün mevcudat, yaratılış, mülk ve tasarruf bakımından hepsi Allâhü Teâlâ azze ve celle hazretlerininindir...

Bunlardan hiçbir şey, Allâhü Teâlâ hazretlerinin melekûtundan ve kahrından çıkamaz. Allâhü Teâlâ hazretlerinin bu sâniından dolayı, o sizin günahlarınıza karşılık size azap etmeye kadirdir. Bundan kaçmak muhal ve imkansızdır. Ve kim böyle olabilir?

Allâhü Teâlâ hazretleri, sizden ve sizin gayrinizden ganîdir. Sizin küfrünüzden dolayı zarar görmez ve sizin imanınızdan dolayı fayda ve menfaat da görmez. Böyle kim vardır?

Allâhü Teâlâ hazretlerinin kendisine ibâdet ve emirlerine boyun eğen kulları vardır.

"Ve Allah alimdir."

İlimde mübalağa sahibidir. O her şeyin halini hakkıyla bilmektedir. Onların küfürlerini bilmek, Allâhü Teâlâ hazretlerinin bu küllîlminin altına evleviyetle (öncelikle) girer...

(Hakimdir.)"

Fiillerinin hepsini hikmetle yapar. Onlara küfürleri sebebiyle azap etmesi, Allâhü Teâlâ hazretlerinin hikmetli işlerinin cümle-sindendir...¹⁵⁷

Gaybî Bir Nurun Sureti

Bil ki: Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, cesetler âlemine gönderilmiş gaybî bir nûr'un suretidir. Kim nuru kabul etmeye kabul olup Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin, davetini kabul ederse, o kişi gerçekten hidâyet bulur. Kim hata ederse o kişi de sapıtır.¹⁵⁸

Efendimize (s.a.v.) Tabi Olmak

Meşâyih (-i kiram hazerâtı) ittifak ettiler:

Muhakkak ki, kim yularını köpeğin eline verirse meselâ hareketleri (ve tereddütleri) kendi tabiatının hükmüyle olmaz. Yularını nefsinin eline veren kişiden daha çok, nefsi riyazeti kabul etmede kuvvetlidir... Nefsi onu hayvanlar gibi istediği tarafa çeker. Bundan anlaşıldı ki sana düşen vazife, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine tabi olmaktır. Başkasının (nefsin ve şeytanların) arkasından sürüklenmek değildir. Adem Aleyhisselâm'dan bu yana gelen peygamber ve evliyanın sancağının altında olduğu Peygamberlerin Efendisi (s.a.v.) hazretlerine tabi olman senin için çok hayırlıdır. (2/326) Belki bu sana vaciptir.¹⁵⁹

Ahmak Adam?

Ne büyük ahmaktır: Münecimlerin insanın kafasını karıştıran yalan dolu sözlerine ve fala ihtiyatlı davranır. (Akıl ve şeriattan) çok uzak olan ihtimalleri göz önüne alıp onlara boyun eğer; sonra kendisine peygamberlik haberi gayb'ten geldiğinde ise hemen inkâr eden kişiden daha büyük ahmak kim vardır?

Nefsin için râzî olma! İbni Beytârî'nin zikrettiği şifalı bitkiler ve faydalı taşlar hakkında söyledikleri ve sana emrettiklerini hemen tasdik edip, yerine getirmeye çalıştığın halde; beşerin Efendisi (s.a.v.) hazretlerinin haber

¹⁵⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 104-106.

¹⁵⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 106.

¹⁵⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 106.

verdiklerini tasdik etmeyen, o yüce peygamber (s.a.v.) hazretlerinin emirlerini veya fiillerini yerine getirmekten ağırlık ve tembellik eden, ilâhî hükümlerden kaçan (ahmak) nefsinden asla râzî olma!
Bil ki: Muhakkak Allâhü Teâlâ hazretleri, "" (ben değil miyim?) makamında seni Adem Aleyhisselâm'ın sulbünden çıkarttığı zaman; seni "esfel-i sâfilîn" (alçakların en alçağına) reddetti. Sonra orada senin, koşmak ve çalışmanın sebebiyle; "a'lâ-i illiyîn" (yüceler yücesine) yükselmen için seni davet etti. Senin kabiliyetine göre sana takdir edilen yüce makamlara çıkman yönünden davet olundun...¹⁶⁰

Yüce Makama Çıkmanın Şartları

"a'lâ illiyîn" (yüceler yücesi) makamına çıkmak ancak iki şeyle mümkün olur.

Birincisi: Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin muhabbetiyle... bu da senin onun sevgisini;

1- Nefisin,

2- Ehlin,

3- Malın üzerine tercih etmenle olur¹⁶¹

İkincisi: Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin sana emrettiği ve seni nehyettiği bütün emir ve yasaklarda o yüce Resul (s.a.v.) hazretlerine tabi olman ve onun sünnetiyle amel etmendir...

Bu durumda senin onunla olan münâsebetin muhkem olur. Ve senin Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin emir ve yasaklarına tabi olmanın kemâliyle sana kemâl derecesinin uç noktasına (olgunlukta zirveye) yükselmek hâsıl olur...¹⁶²

Efendimiz (s.a.v.)'in Misâli

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

Muhakkak ki benim misâlim ve Allâhü Teâlâ hazretlerinin beni kendilerine göndermiş olduğu kavmin misâli; bir kavme gelen şu adama benzer. Adam kavme:

"Ey kavmimi Ben gözlerimle bir ordu gördüm! Ben açık bir uyarıcıyım! Hemen kaçıp kurtulmaya bakın!" dedi. Bunun üzerine kavminden bir topluluk ona itaat etti. Geceleyin yürüyüp gittiler, kendi durumlarına göre yavaş yavaş ayrıldılar ve kurtuldular. Kavminden bir topluluk da onu yalanladılar. Yerlerinde kaldılar. Sabahleyin ordu gelip onları yakaladı ve hepsini helak edip öldürdü, işte bu bana itaat eden ve benim getirdiğim Hak'tan bana tabi olanın misâlidir."¹⁶³

Bu Hadis-i Şerifin Şerhi

Muhakkak ki benim misâlim ve Allâhü Teâlâ hazretlerinin beni kendilerine göndermiş olduğu kavmin misâli; bir kavme gelen şu adama benzer. Adam kavme:

"Ey kavmim! Ben gözlerimle bir ordu gördüm!" Bunda şu işaret vardır: Bunun benzerleri Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine mahsustur. Çünkü Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, korkutmuş olduğu korkuları ve cehennem azabını Mi'rac gecesinde kendi gözleriyle gördü. Amma diğer peygamberlerin Miraçları olmadığı için onlar, bizzat gözleriyle zahiri olarak cehennem azabını ve korkulu halleri ayan ve beyân görmediler.

"Ve muhakkak ki Ben bir uyarıcıyım," "Nezîr," ilân ve uyan ile başkalarını korkutandır.

"Çıplak (âri),"

Uryân, düşmanla karşılaşmış, üzerindeki elbiseleri soyup çıkararak ve gelip kavmine haber veren kimseye denir. Bazıları onu tasdik ettiler, onda bulunan sıdkıyyet ve doğruluk eserlerine bağlandılar ve kurtuldular. Bu söz, işin şiddetini, sakındırılan şeyin yaklaştığını ve muhbirin töhmetten beraetini ifâde eder. Bütün bunlar, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinde mevcuttur.

"Kurtulma(ya bakın)."

Med ile okunur. İğrâ¹⁶⁴ üzerine mensuptur. Yani kurtuluşu arayın, bu da kaçmaktır.

"Bunun üzerine kavminden bir topluluk ona itaat etti. Yürüdüler."

Yani gecenin evvelinde (başında) yürüyüp,

"Kendi durumlarında yavaş yavaş ayrıldılar."

kelimesi, mim ve ne harflerinin fethasiyle okunur. Acelenin zıddıdır. Yani yavaş yavaş kendi hükümlerince

¹⁶⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 107.

¹⁶¹ Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

Enes (r.a.) hazretlerinden rivayet olundu." Uyardular: Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdu:

-Sizden biri iman etmiş olamaz; ta ki ben ona, babasından (annesinden), çocuklarından, (malından) ve bütün insanlardan daha sevimli olmadıkça (beni her şeyden daha razla sevmedikçe imanı kâmil olamaz)." Sahih-i Buhâri: 14,

¹⁶² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 107-108.

¹⁶³ Sahih-i Buhâri: 6740,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 108.

¹⁶⁴ İğrâ

zorlanmadan yürüdüler.

"Kavminden

bir toplulukta onu yalanladılar. Yerlerinde kaldılar. Sabahleyin ordu gelip onları yakaladı."

"Ve hepsini helak edip öldürdü."

"İşte bu" Bu teşbih üzere zikredilen misâl;

bana itaat eden ve benim getirdiğim Hak'tan bana tabi olanın misâlidir (ve aynı zamanda bana itaat etmeyip küfür ve isyanda ısrar edenlerin de darb-i meselidir ¹⁶⁵...)"

Bunda mutlak isyân köklü olmadığını ancak, hakkı tekzîb eden bir yalanlama ile olan isyanın köklü ve çok tehlikeli olduğuna işaret vardır.

İbni Melek'in Meşârik şerhinde de böyledir.

Sa'dî (k.s.) buyurdular:

Peygamberin aksi olan bir yolu seçti.

İstemediği her menzile erişti.

Sa'dî'nin yeri Mustafa (s.a.v.)'m yoludur.

İmkân nispetinde Mustafa (s.a.v.)'in yolunda yürü! ¹⁶⁶

Kitap Ehline Çağrı

Yüce Meali:

Ey ehl-i kitâb! Dininizde gulüvv etmeyin, Allah'a karşı hak olmayanı söylemeyin. Mesih İsa ibni Meryem, sâde Allah'ın Resulü ve Meryem'e ilka eylediği kelimesi... Ve O'ndan bir ruhtur; başka bir şey değil... Gelin Allah'a ve resullerine iman getirin.

- "Üç" demeyin; vazgeçin hakkınızda hayırlı olur. Allah ancak bir tek ilâhtır. O sübhân, bir çocuğu olmaktan münezzehtir. Göklerde ve yerde ne varsa O'nun... Vekil de, Allah yeter. ¹⁷¹

Hiçbir zaman Mesih de Allah'ın bir kulu olmaktan çekinmez, melâike-i mukarrebîn de... Ve her kim Ona ibadetten çekinir ve kibirlenirse, bilsin ki O yarın hepsini toplayıp, huzuruna hasredecek ¹⁷²

İşte o zaman o İman edip, salâh işlemiş olanlara, ecirlerini tamamıyla ödeyecek. Hem de fazlından onlara ziyadesini verecek. Amma o kibirlenene yediremeyip çekenleri, elim bir azap ile tâ'zib edecek. Ve onlar Allah'a karşı kendilerine ne bir hamî, ne de bir yardımcı bulamayacaklar. ¹⁷³ ¹⁶⁷

Tefsîr-i Şerifi:

"Ey ehl-i kitâb!" Hitap, burada hususiyetle Hıristiyanlaradır. "Dininizde gulüvv etmeyin."

Dininizde haddi tecâvüz edip İsa Aleyhisselâm'ın yükseltilme şanı (ve durumu) hakkında ve ulûhiyyet iddiasında bulunarak ifrat etmeyin. ¹⁶⁸

Gulüvv Nedir?

"Gulüvv," haddi tecâvüz etmek, demektir.

Bil ki "Gulüvv," haddi tecâvüz etmek, din ve mezhepte mübalağa ile aşırılık yapmaktır. Hatta haddini tecâvüz edip, marazı bir hâle dönüşür. ¹⁶⁹

Gulât-i Şîa

Bu ümmetinin çoğunun mezheplerinde gulüvv yaptıkları gibi... Gulât-i şîa'nın emîrül-mü'minin (mü'minlerin emîri ve halifesi) Hazret-i Ali keremallahü veçhe hakkında çok ileri gitmeleri gibi... Hatta Gulât-i Şîa, Hazret-i Ali (r.h.)'ın ulûhiyyetini iddia ettiler ¹⁷⁰ ...

Mutezilenin Gulüvvü

Yine Mutezile de böyledir. Mutezile mezhebi, Allâhü Teâlâ hazretlerini tenzîh konusunda o kadar ileri gittiler ve

¹⁶⁵ Bu ibâre sahih-i Buhârî'nin rivayetinde vardır. Sahih-i Buhârî: 6730,

¹⁶⁶ Bu ibâre sahih-i Buhârî'nin rivayetinde vardır. Sahih-i Buhârî: 6730,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yaynevi: 6/ 108-110.

¹⁶⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yaynevi: 6/ 111-112.

¹⁶⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yaynevi: 6/ 112.

¹⁶⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yaynevi: 6/ 112.

¹⁷⁰ Gulât-i Şîa, Şîa'nın çıkışı, Şîa'nın Anadolu'da yayılması, Şîa'nın tarihçesi. Şîi mezhepler ve günümüzde şîa hakkında geniş bilgi için benim, "ŞîA" isimli araştırmama bakınız.

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yaynevi: 6/ 112-113.

tefrîtte bulundular ki, Allâhü Teâlâ hazretlerinin sıfatlarını nefyetteler.¹⁷¹

Müşebbihe Mezhebinin Gulüvvü

Müşebbihe mezhebi de sıfatları ispat etme konusunda ifrat derecesinde çok ileri gittiler. Hatta Allâhü Teâlâ hazretlerinin bir cisim olduğunu iddia ettiler.

"O sübhân, onların (zalimlerin) dediklerinden çok münezzehe ve çok yüksek; hem pek büyük bir yükseklikle yüksektir."¹⁷²

İslâm'da İfrât ve Tefrît

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, gulüvvü (aşırılığı) defetmek için, buyurdular:

-"Hıristiyanlar, İsa bin Meryem'i medhetmekte çok aşın gittikleri gibi; siz de beni övmeye aşırı gitmeyin."¹⁷³

Yani beni medhetmede haddi tecâvüz edip aşın gitmeyin. Hıristiyanlar, Hazret-i İsa'yı medhetme işinde aşırı gittiler ve hatta sapıttılar. Ve İsa Aleyhisselâm, Allah'ın oğludur, dediler. (2/327)

(Siz benim için:)

-"Allah'ın kulu ve Resulü," deyin."¹⁷⁴

Yani benim hakkımda, o (Muhammed) Allah'ın kulu ve Resulüdür, deyin. "kurun, "resul" üzerine takdim edilmesi, tahıyyâta olduğu gibi...¹⁷⁵

Peygamberlere Bakış

Yine bunda, Yahudî ve Hıristiyanların sözlerini nefyetmek içindir. Çünkü:

Yahudiler "Üzeyr Allah'ın oğlu" dediler¹⁷⁶.

Hıristiyanlar (Nasrâniler) de "Mesîh Allah'ın oğlu." Dediler¹⁷⁷ Müslümanlar (biz ise);

-"Muhammed Mustafa (s.a.v.) hazretleri, Allah'ın kulu ve Resulüdür" diyoruz.¹⁷⁸

İrkçılık Nefs-i Emmârenin Kötü Sıfatıdır

İrkta gulüvv ise nefsin kötü sıfatlarındandır. Nefs ise insana sürekli mübalağa ile kötülüğü emreder. Nefs bize ancak bâtil olan şeyleri emreder.

Hiçbir zaman nefse itaat edip şehvetperest olmaî Zira o her saatinde başka bir kıbleye yönelir.¹⁷⁹

Allah Noksan Sıfatlardan Münezzehtir

"Allah'a karşı hak olmayanı söylemeyin."

Allâhü Teâlâ hazretlerini, kendisi için yakışmayan (ve helâl olmayan) sıfatlarla vasıflandırmayın.

1- Hulul (Allah'ın ruhunun İsa Aleyhisselâm'a geçtiği bâtil inancı...)

2- İttihâd (Allah'ın başkasıyla bir olduğu),

3- Eş edindiği,

4- Çocuk edindiği,

5- Bunlara benzer nakıs sıfatları Allah'a yakıştırmayın. Allah Subhânehû ve Teâlâ hazretlerini bu noksan sıfatlardan

tenzih edin. Gerçekten Allah bütün bu noksan sıfatlardan münezzehtir...

"Ancak hak" kavli-i şerifi, istisnâ-i müferrağ'dır. Nasb olması ise mefûlü bin olduğu içindir, "Hutbe söyledim" sözü gibidir. Veya mahzûf masdarın sıfatıdır. "Ancak hak sözü söyleyin" demektir. Bu birinci manâdan daha

¹⁷¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 113.

¹⁷² El-İsrâ: 17/43, İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 113.

¹⁷³ Buhâri: 3189, Bu hadts-i şerifin tamamı şöyledir:

Hıristiyanlar. İsa bin Meryem'i medhetmeğe çok aşırı gittikleri gibi; sizde beni övmeye aşın gitmeyin. Ben ancak Allah'ın kuluyum. (Beni medherKen) Allah'ın kulu ve Resulü, deyin. Buhâri: 3189,

¹⁷⁴ Buhâri:3189,

¹⁷⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 113-114.

¹⁷⁶ et-Tevbe: 9/30

¹⁷⁷ et-Tevbe: 9/30,

¹⁷⁸ Bizim şehâdet kelimemiz böyledir:

"Eşhedü en lâ ilâhe illâllâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve rasûlüh."

Ben şehâdet ederim ki, Allâhü Teâlâ'dan başka ilâh yoktur. Ve yine şehâdet ederim ki, Muhammed (s.a.v.) onun kulu ve Peygamberidir." İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 114.

¹⁷⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 115.

yakındır... ¹⁸⁰

Mesih

"AncakMesih,"

Mübedâdir. Bu da şerefli lakaplardan bir lakamdır. Siddik ve Faruk gibi... Bu kelimenin aslı Arapça'da olup, mübarek manasındır. "İsa"

Mesih'ten bedeldir kelimesinin muarrabi (Arapça'ya geçmiş hâlidir...)

"Meryem'in oğlu,"

Sıfattır. Hıristiyanların, Hazret-i İsa'ya vermiş oldukları "Allah'ın oğlu" sıfatının butlanını ifâde eder.

Meryem'in Manası

"Meryem" âbide (Allah'a ibâdet eden kadın" manasındır. Hazret-i Meryem'e Meryem adı verilmesinin sebebi, fiillerinin ismine mutabık olması içindir. ¹⁸¹

Annelerin İsmi

İsa Aleyhisselâm annesine nispet edildiği için; insanlar kıyamet gününde annelerinin ismiyle çağırılırlar. Definden sonra telkin hadisi de buna delâlet eder. Definden sonra verilen telkinde;

- "Ey falan kadının oğlu falan kişi..." diye telkin okunur.

Nesebin annelere nispet edilmesi, aynı zamanda Settâr olan Allâhü Teâlâ hazretleri tarafından kullarının ayıp ve günahları örtmedir. (Zira bazı insanların babalan bilinen kişiler olmayabilir!?) ¹⁸²

İsa Aleyhisselâm

"Allah'ın Resulüdür."

Mübedânın haberidir. O sadece risâlet rütbesi üzerine kasr olunmuştur. Bu konuda hata etmeyin. Doğru olan söz budur. ¹⁸³

Allah'ın Kelimesi

"Onun kelimesidir."

"Allah'ın Resulüdür." Kavli-i şerifinin üzerine matuftur. Yani Allâhü Teâlâ hazretlerinin kelimesi ve emriyle oldu, demektir. Allâhü Teâlâ hazretlerinin "ol" emriyle nutfe ve baba vasıtası olmadan yaratıldı.

Bütün kâinat (ve varlıkların) hepsinin yaratılışı, Allâhü Teâlâ hazretlerinin, "ol" emriyledir; lakin kâinat, mahlûkat ve eşyanın yaratılışı bir vasıta iledir. Zira 'js "ol" emrinin evlâdın yaratılışına taallukundan önce babaların yaratılışına taalluku vardır... "ol" emrinin Hazret-i Meryem'in rahminde İsa Aleyhisselâm'a taalluku, onun için bir babanın var olmasına ve yaratılışına taalluku olmaksızındır... Bundan dolayı İsa Aleyhisselâm, "ol" emriyle olmuş olur. "ol" emri de Allâhü Teâlâ hazretlerinin kelimesidir. ¹⁸⁴

İsa Aleyhisselâm'ın Yaratılışı...

Bunu şu kavli-i şerif ile tabir etti: "Ve Meryem'e ilka eylediği kelimesidir..." şu kavli şerif buna delâlet eder:

"Doğrusu Allah indinde îsâ meseli, Âdem meseli gibidir; onu topraktan yarattı, sonra da ona ol dedi, o halde olur. ¹⁸⁵

"Doğrusu Allah indinde îsâ meseli,"

Yani yaratılış ve var etmede;

"Âdem meseli gibidir ki; onu topraktan yarattı,"

Yani Adem Aleyhisselâm'ın cisminde toprakları şekil verdi.

"Sonra da ona dedi,"

Yani ruhunu kalıbına gönderirken ona buyurdu:

"Ol, o halde olur."

İsa Aleyhisselâm'ın yaratılışına Adem Aleyhisselâm'ı misâl verdi. Çünkü İsa Aleyhisselâm, baba vasıtası olmadan, Allâhü

Teâlâ hazretlerinin, "ol" kelimesiyle;

¹⁸⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 115.

¹⁸¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 115-116.

¹⁸² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 116.

¹⁸³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 116.

¹⁸⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 117.

¹⁸⁵ Âl-i İmrân: 3/59.

"Meryem'e ilka eyledi...."

Onu Hazret-i Meryem'e ulaştırdı. Cebrail Aleyhisselâm'ın üfürmesiyle Hazret-i Meryem'in rahminde var edip hâsil eyledi...¹⁸⁶

İsa Aleyhisselâm'in Ruh Olması

"Ve O'ndan bir ruhtur;"

Bu kavlı-i şerif, "Onun kelimesidir." Kavlı-i şerifinin ü-zerine matuftur. "O'ndan" kelimesi, ruhun sıfatıdır. *ja kelimesi, mecazî olarak ibtidânın gayesi içindir. Yoksa Hıristiyanların sandıkları gibi, tebgîz (ba'z) manâsına değıldir. Zira Allâhü Teâlâ hazretlerinin cüz'ünün olması, Allah'ın cüzlere bölünmesi muhaldir.¹⁸⁷

Hıristiyan Doktorun İslamı

Rivayet olundu:

Hârûn Reşîd'in Hıristiyan bir doktoru vardır. Bu doktor, güzel yüzlü (yakışıklı) edebli, görgü ve terbiyede kâmil ve olgun bir gençti. Meliklerin huzuruna çıkıp onlarla konuşmak için lazım olan ve kendisiyle meleklerle vasıl olunan bütün hususiyetlere sahiptir. Harun Reşîd hep onun Müslüman olmasını isterdi. O ise Müslüman olmaktan kaçınıyordu. (Hatta) Harun Reşîd ona bir takım vaatlerde bulunmasına rağmen o yine Müslüman olmaktan ka-Çındı. Bir gün Harun Reşîd ona sordu:

"Sana ne oluyor ki iman etmiyorsun?" Doktor: -"Sizin kitabınızda Hıristiyanlığı benimseme hakkında bir delil ve hüccet var!" dedi. (Harun Reşîd büyük bir şaşkınlıkla) Sordu:

"Nedir o?" Doktor:

"Ve Meryem'e İlka eylediği kelimesi... Ve O'ndan bir ruhtur;"¹⁸⁸ dedi ve böyle İsa Aleyhisselâm'ın Allah Subhânehû ve Teâlâ hazretlerinden bir cüz olduğunu iddia etti.

Hârûn Reşîd'in kalbi daraldı, içi sıkıldı. (Bir cevâp veremedi.) Âlimleri topladı. Âlimlerin içinde de o doktorun şüphelerini izâle edip giderecek ve kendisini tatmin edecek kimse olmadı (çıkmadı.). Horasanda bir gurup haccı geldi. İçlerinde kendisine, "Ali bin Hüseyin bin Vakid"¹⁸⁹ denilen bir adam vardı. Merv şehrinin ehlin-dendi. Kur'ân-ı kerimin ilimlerinde imam idi. Halife onu davet etti. Onunla doktorun buluşup sohbet etmelerini sağladı. Doktor ona bu soruyu sordu. O da hemen o vakitte cevap veremedi. Harun Reşîd'e döndü:

"Ey mü'minlerin emîri! Allâhü Teâlâ hazretleri, sebkat eden ilmiyle çok iyi bilmektedir ki, bu habîs Hıristiyan doktor köle; senin meclisinde bana bir soru sordu. Onun sorun cevâbı Allah'ın kitabında vardır. (2/328) Fakat cevâbı şu an aklıma gelmedi, bilgi dağarcığımda hazır geldi. Vallahi! Bu habîs köleye hak olan cevâbı bulup verinceye kadar yememek ve içmemek üzerime vacib olsun! İnşallah onun cevâbını vereceğim." dedi.

Karanlık bir eve girdi. Evin kapılarını üzerine kilitlediler. Kur'ân-ı kerimi okumaya başladı. Ta ki el-Câsiye sûresinde;

"Hem göklerde ne var, yerde ne varsa hepsini kendinden o-larak sizin için müsahhar kıldı. Şüphesiz ki bunda düşünecek bir

kavim için ayetler var!"¹⁹⁰ âyet-i kerimesini gelince yüksek sesle

sayha çekti:

"Kapıyı açını" diye

Gerçekten cevâbı bulmuştu. Kapıyı açtılar. Köle doktoru çağırıldı. Harun Reşîd'in huzurunda bu âyet-i kerimeyi köleye okudu. Ve buyurdu:

"Ve Ondan bir ruhtur;" kavlı-i şerifî, eğer İsa Aleyhisselâm'ın ondan cüz olmasını gerektirirse; o takdirde, (sadece İsa Aleyhisselâm'ın değildi; "Göklerde ne var, yerde ne varsa hepsini kendinden..." kavlı-i şerifinin gereğince) gökler ve yerlerde bulunan her şeyin Allâhtan bir parça olması gerekir? (Böyle bir şey muhaldir...)

Hıristiyan doktor köle buna bir cevap veremedi. İtiraz da edemedi. Mücadeleden kesildi ve Müslüman oldu. Harun Reşîd ferahladı, çok sevindi. Harun Reşîd Ali bin Hüseyin el-Vakidî hazretlerine büyük bir hediye buldu. Ali bin Hüseyin, Merv şehrine geldiğinde orada bir Kitap yazdı. Kitabına "en-Nazâir fi'l-Kur'ân" ismini verdi. Gerçekten bu kitap, eşi ve benzeri bulunmayan bir Kitap'tır.¹⁹¹

Ruh Denilmesinin Manâsı

Denildi ki:

¹⁸⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 117-118.

¹⁸⁷ Zira Allâhü Teâlâ hazretleri, bir tümün bazısı olmadığı gibi, cüzlerden meydana gelen bir mürekkebe'de değildir. Akâid-i Ömer-i Neseî, s.3,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 118.

¹⁸⁸ en-Nisâ: 4/171,

¹⁸⁹ Ali bin Hüseyin bin Vakidî (r.h.) hazretleri.

¹⁹⁰ el-Câsiyye: 45/13,

¹⁹¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 118-120.

İsa Aleyhisselâm'ın ruh olmasının manâsı, İsa Aleyhisselâm diğer ruh sahipleri gibi Allâhü Teâlâ hazretlerinden sadır olmuş (gelmiş olan) bir ruh sahibidir, demektir. Ancak Aliâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ı şereflendirmek için kendi nefesine izafe etti.

Denildi: Ruh'tan murad, İsa Aleyhisselâm'ın Hazret-i Meryem'in elbisesinin içine üflediği ruhtur. Bu üfürme onun karnına girdi. Allâhü Teâlâ hazretlerinin izniyle Hazret-i Meryem bu üfürmeden hamile kaldı. Bu üfürmeye ruh adı verildi; çünkü üfleme (rüzgar) ruhtan çıkar. Allâhü Teâlâ hazretleri, Cebrail Aleyhisselâm'ın üflemesini kendi nefesine izafe etti. Ve: Buyurması, Cebrail Aleyhisselâm'dan meydana gelen bu üfleyişin. Allâhü Teâlâ hazretlerinin izni ve emriyle olduğundan dolayı; ondan bir ruh olmuş oluyor.¹⁹²

İsa Aleyhisselâm'ın Ruh

Übeyy ibni Ka'b'dan rivayet olundu. Buyurdu: Allâhü Teâlâ hazretleri, kendilerinden misâk almak için, ruhları Adem Aleyhisselâm'ın sırtından çıkarttığı zaman; (misaki aldıktan sonra) onları geri Adem aleyhisselâm'ın sulbüne iade etti. İsa Aleyhisselâm'ın ruhunu yanında alıyordu. İsa Aleyhisselâm'ı yaratmayı murad ettiği zaman, onun ruhunu Hazret-i Meryem'e gönderdi. İsa Aleyhisselâm'ın ruhu, Hazret-i Meryem'in ağzından içine girdi. Ve ondan İsa Aleyhisselâm yaratıldı.¹⁹³

İsa Aleyhisselâm'ın Yaratılışı

Denildi ki:

İsa Aleyhisselâm, Hazret-i Meryem'in suyu ve üflemeden yaratıldı. Sadece ikisinden birinden değildi... (Ne sadece Hazret-i Meryem'in suyundan ve ne de sadece Cebrail Aleyhisselâm'ın üflemesinden yaratıldı...) Tahkik ehlinin yanında sahih ve en doğru olan budur...¹⁹⁴

Hazret-i Meryem ve Hamilelik

Denildi ki:

Cebrail Aleyhisselâm'ın Hazret-i Meryem'e üflediği saatte Hazret-i İsa çıktı (doğdu).

Denildi:

Tam hamilelik müddetinden sonra, sekiz aydan sonra İsa Aleyhisselâm, doğdu.

Birinci görüş (üflemeden olduğu saatte İsa Aleyhisselâm'ın doğduğu ve Hazret-i Meryem'in normal hamile kadınların hamileliğini görmediği rivayeti) daha sahih ve en doğru görüştür...¹⁹⁵

Te'vilât-ı Necmiyye'den

Ruh'un diğer eşyaya karşı şerefi ve üstünlüğü, onun da İsa Aleyhisselâm gibi, başka bir şeye ihtiyaç duyulmadan vasıtasız olarak; Allâhü Teâlâ hazretlerinin, "ol" emriyle yaratılmasıdır. İsa Aleyhisselâm, "ol" emriyle olduğu için, kendisine "Ondan bir ruh" adı verildi. Çünkü Allâhü Teâlâ hazretlerinden bir emirdir. Allâhü Teâlâ hazretleri buyurduğu gibi:

"De ki: 'Ruh Rabbimin ermindendir...' "¹⁹⁶

Ölü olan cesetlerin hayat bulup dirilmesi, ruhun sâından olduğu ve ruh kendilerine üfürüldüğü zaman ölü olan cesetler canlanırlar. İsa Aleyhisselâm da böyledir.

1 - Ölüleri diriltmek,

2- Doğuştan körleri,

3- Alaca hastalığına yakalanan kişileri şifâya kavuşturmak,

4- Yine Hazret-i İsa çamurdan kuş şekli yapıp onlara üflerdi. O çamur da Allâhü Teâlâ hazretlerinin izniyle kuş olup uçardı...¹⁹⁷

Cevherler Gizlidir

Bil ki: Allâhü Teâlâ hazretlerinin kelimesinden olan ruhanî istidâd, İnsanın cibilliyetinde yerleştirilmiştir. İnsan ondan yaratıldı; yani o emirden... Allâhü Teâlâ hazretleri İsa Aleyhisselâm'da ise bu cevherin madeninden çıkarılması için ondan hiçbir zorluk ve tekellüf olmadan izhâr etti. Çünkü İsa Aleyhisselâm'ın ruhu, bizim ruhlarımız gibi, babaların sulbüne ve annelerine rahmine yerleştirilmiş değildir. Onun cevheri cismânî

¹⁹² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 120-121.

¹⁹³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 121.

¹⁹⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 121.

¹⁹⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 121.

¹⁹⁶ El-İsrâ: 17/85.

¹⁹⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 121-122.

madeninde zahirdir. Babanın beşeriyetiyle gizli değildir. Bizim cevherlerimiz ise tâ Adem Aleyhisselâm'a kadar; babalarımızın beşeriyeti sebebiyle cisimlerimizin madenlerinde gizlidir...

İsa Aleyhisselâm'ın ruhunun cevherinin nurlarının zuhurundan dolayı; Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ın daha çocukluğunda bile onun elinde çeşitli mucizeler izhâr etti. ¹⁹⁸

Ruhanî Cevherler

İşte bizler de cismânî madenlerimizde gizli olan ruhanî cevherimizi ortaya çıkartmaya muhtacız. Cismânî madenlerden gizli ruhanî cevherleri çıkartmak; madenlerimiz olan babaların ve annelerin beşeriyetinden doğan beşerî sıfatlan, bu sanatın üstadının emirleri ve yasakları sebebiyle nakletmekle olur... O üstat, Efendimiz (s.a.v.) hazretleridir. Allâhü Teâlâ hazretleri onun için:

"Bir de Peygamber size her ne emir verirse tutun, nehy ettiğinden de sakının." ¹⁹⁹

İşte kim (Efendimiz s.a.v. hazretlerinin sünnetine sarılarak), ruhanî cevherini, beşerî ve insanî madeninden halâs edip kurtarırsa; o kişi;

1 - Vaktinin (ve zamanın) İsa'sı olur.

2 - Allâhü Teâlâ hazretleri, onun nefesleriyle ölü olan kalbleri diriltir.

3- Onun sebebiyle sağır olan kulakları açar.

4- Kör olan gözler (hakikati) görür olurlar,

5- O kişi, kavminin içinde bulunan bir peygamber gibi olur... Gerçekten bunu iyi anla! (2/329)

İsa Aleyhisselâm için Mehdî Aleyhırdvân yüzlerce nefere sahiptiler... Gençlik öldürülmedi, biz şeyh vepîriz... ²⁰⁰

Ak Sakallı Niceleri..

Mesnevî'de buyuruldu:

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

-"Ey sadece zahiri gören!

Sen onu hünersiz bir genç olarak görme!"

Birçok sakalı kara (gençler) vardır ki, akıllan ihtiyardır.

(Seçkin ve ağır başlı bir akla sahiptirler...)

Nice nice ak sakallı (vardır ki) kalbleri zift gibi kapkaradır.

Defalarca onun aklını tecrübe ettim, işlerinde onu pîr gördüm.

İhtiyar, akıl ihtiyarına derler ey oğull Saçı sakalı ağaran (ve yaşlanan) kişiye değil!

Bu cihanda Şeytandan daha ihtiyarı ve yaşlısı var mı? Ama akli olmadığından o, çok değersiz (ve hatta zararlı) bir şeydir. ²⁰¹

Mürşid-i Kâmile Teslim Ol

Mesnevîde buyuruldu:

Bir pîrin (mürşid-i kâmilin) eline geçince teslim ol. Mûsâ Aleyhisselâm gibi Hızır Aleyhisselâm'ın hükmüne gir.

Hızır Aleyhisselâm'ın yaptıklarına sabırla uy Ki, "İşte ayrılık geldi!" sözü olmasın. Gemiye kırar ve harap ederse ses çıkartma! Çocuğu öldürürse, saçını başını yolma (Feryâd-ü figân etme!)"

Hızır Aleyhisselâm'ın eli Hak Teâlâ hazretlerinin emrindeydi.

Zira Allâhü Teâlâ hazretleri,

"Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir!" buyuruyor. ²⁰²

Evlâd Babanın Sırrıdır

Sonra bil ki:

(Sual:) İsa Aleyhisselâm'ı doğurması için Hazret-i Meryem'e üfüren, Cebrail Aleyhisselâm'dır. Çocuk ise babanın sırrıdır. Burada gereken şey, İsa Aleyhisselâm'ın ruhanîler suretinde zahir olmasıdır. (Neden beşer suretinde doğdu?)

cevap: İsa Aleyhisselâm, beşer sureti üzere oldu. Ruhanîlerin suretleri üzerine zahir olmadı. Çünkü temessül anında onu gerçekleştiren su annesindendi. Annesi bir beşerdi. Ve yine Cebrail Aleyhisselâm üfleme anında bir

¹⁹⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 122.

¹⁹⁹ el-Haşr: 59/7,

²⁰⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 123.

²⁰¹ Mesnevî-yi Şerif: D. 4, s. 83,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 123-124.

²⁰² Mesnevî-yi Şerif: D. i, s. 117,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 124.

beşer suretinde bulunduğu içindi.

İnsan...

(Cebrail Aleyhisselâm, Hazret-i Meryem'e İsa Aleyhisselâm'ın ruhunu üflemek için bir genç adam suretinde geldi:) Çünkü beşerî suret, suretlerin en mükemmelidir. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine Rubûbiyetin tecellisine genç suretle işaret ettikler gibi...

Cebrail Aleyhisselâm Dihye (r.a.)'in suretinde zahir olurdu. Bunu anla! ²⁰³

Mürşid-i Kâmilden Başkası...

Pîr (mürşid-i kâmil)in elinden başkası, elinden tutmaz. O temiz elinse yardımcısı Allâhü Teâlâ hazretleridir.

Seninse kocalmış aklın çocukluk huyuna zebun, o aşağılık nefsin civarında perdelenmiş...

Aklını kâmil bir akla arkadaş kıl... O zaman kötü huylardan emin olursun.

Onun (mürşid-i kâmilin) eline elini teslim edince; yiyicilerin (sahte şeyhlerin ve evliyalık taslayan Allah düşmanlarının) eli sana erişemez!

Elin biat ehlinin elinden ve "Allah'ın kudret eli onların ellerinin üzerindedir." Manâsı zahir olur.

Çünkü elini pîrin (mürşid-i kâmilin) eline verdin. Hikmet sahibi ise alîm ve habîrdir. ²⁰⁴

Cima Anında...

Annenin (kadının) cima halinde hayâl ve müşahede ettiği suret, onun doğuracağı çocuğa büyük bir tesiri vardır.... ²⁰⁵

Yılana Benzeyen Çocuk

Haberde naklolundu.

Kadının biri, yüzü insan yüzü, cismi yılan cismine benzeyen bir çocuk doğurdu. Kadına bunun sebebi sorulduğunda kadın;

"Cima anında bir yılan gördüğünü (hayâl ve gözlerini ondan alamadığını)" haber verdi. ²⁰⁶

Ayıya Benzer Çocuk

işitildi: Kadının biri, dört gözlü, iki ayaklı, ayaklan ayı ayağına benzeyen bir çocuk doğurdu. (Araştırıldığında bu kadının Kıbtî olduğu kocası kendisiyle cima ettiğinde, kadının kocasının yanı başında duran iki ayıya bakmakta olduğu (ve gözlerinin onlara kaydığı anlaşıldı)...

Gerçekten secetlerin oluşmasında, Allâhü Teâlâ hazretlerinin büyük sırları vardır ²⁰⁷. O dilediği gibi yaratır. Onun gücü her şeye yeter, o kadir-i mutlak. "Hallu'r-Rumüz" isimli kitapta da böyledir. ²⁰⁸

Kitap Ehline hitap

Allâhü Teâlâ hazretlerinin şu kavli-i şerifi buna delâlet eder:

"Gelin Allah'a getirin."

Ulûhiyeti, sadece Allah'a mahsus kılın. "Ve resullerine..."

Hepsine iman getirin. Hepsini risâletle vasıflandırın. Bazılarını ulûhiyetle vasıflandırarak; oldukları hal ve durumdan çıkartmayın. Yani İsa Aleyhisselâm, Allah'ın peygamberlerindendir. Diğer peygamberlere iman ettiğiniz gibi ona da o şekilde iman edin. İsa Aleyhisselâm'ı ilâh edinmeyin!!! ²⁰⁹

Teslîsi Bırakın

"Üç" demeyin;"

Üç ilâh (vardır), demeyin.

1- Allah,

2- Mesîh,

²⁰³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 124-125.

²⁰⁴ Mesnevi-yi Şerif: D: 5, s. 31. İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 125.

²⁰⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 125.

²⁰⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 125.

²⁰⁷ Bu ilâhî sırrın güzel bir şekilde tecelli etmesi ve dolayısıyla eşlerin sağlıklı evlâda sahip olmaları için, evlilikte eşlerin sağlıklı bir şekilde seçiminin yapılması, eşlerin gözlerinin dışarıda olmaması ve kan-kocanın sağlıklı bir hayatları olmalıdır...

²⁰⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 126.

²⁰⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 126.

3- Meryem ²¹⁰..

"Hem Allah buyurduğu vakit:

-"Ey Meryem'in oğlu İsa! Sen mi dedin o insanlara "Beni ve anamı Allah'ın yanında iki ilâh edinin" diye?"

"Hâşâ!" der. "Münezzeh sübhansın yâ Râb! Benim için hak olmayan bir sözü söylemem bana yakışmaz. Eğer söyledimse elbette malûmumdur. Sen benim nefsimdekini bilirsin, ben ise senin zâtmdakini bilmem. Şüphesizki, sen allâmü'l-guyûbsun."⁹⁰

Veya Allah üçtür, derler. Onların Allah üçtür sözleriyle üç uknum (aslı) kasd ederler:

1- Baba uknumu,

2- Oğul uknumu,

3- Ruhul-Kudûs uknumu

Onların birincisi (baba uknûm-i aslı) ile zâtı,

İkincisi (oğul uknûm-i aslı) ile ilmi,

Üçüncüsü (rûhul'-kudûs) ile de hayatı murad ederler.

"Vazgeçin,"

Teslîs inancından vazgeçin.

"Hakkımızda hayırlı olur."

Vazgeçmek sizin için daha hayırlıdır, demektir. Veya teslis ile ilgili olarak sizin için en hayırlı olan sözü (tevhidi) getirin ve söyleyin, demektir. (Çünkü:

"Allah ancak bir tek ilâhtır"

Zatında bir'dir. Herhangi bir şekilde taaddütten münezzehtir.

"Allah" mübtedâ, -üt "ilâh" kavli-i şerifi haberi ve "tek" kelimesi de onun sıfatıdır. Yani Aliâhü Teâlâ hazretleri ulûhiyette münferittir...²¹¹

Allah Çocuk Edinmedi

"0 sübhân, bir veledi olmaktan münezzehtir."

Ben Aliâhü Teâlâ hazretlerini, çocuk edinmekten tenzih ediyorum, demektir. Veya Aliâhü Teâlâ hazretlerini çocuk edinmekten tenzih edin, demektir. Bu tür tasavvurlar, yok olmaya mahkum olan varlıklar içindir. Çünkü çocuğa sahip olmak misli (nesli) yok olmaktan kurtarmak içindir. Bundan dolayı, melekler doğum yoluyla çoğalmadılar. Cennet ehli olanlarda da doğum yoktur. Neş'eti ve yaratılışı beka için olan bir varlık, hadis olmakla beraber hem cins sahibi olduğu halde çocuğu (ve evlâdı) olmadığı zaman; Aliâhü Teâlâ hazretlerinin çocuk sahibi olmaması evleviyetle gerekir.. Allah, ezeldir. Aliâhü Teâlâ hazretleri, misil, benzer ve çocuk edinmek gibi noksanlıklardan münezzehtir.²¹²

Aliâhü Teâlâ ...

Mesnevfd e buyuruldu:

O doğmadı!

O doğurmadı!

O başlangıcı ve sonu olmayandır.

O ne peder sahibidir

O ne oğul... ve

One de eş sahibidir...

"Göklerde ve yerde ne varsa O'nun..."

istinaf cümlesidir. Tenzihin ta'lili ve takriri için sevk edilmiştir. Göklerde ve yerde olan bütün mevcudat, halk (yaratılış), mülk ve tasarruf bakımından Aliâhü Teâlâ hazretlerininindir. Eşyadan hiçbir şey, Aliâhü Teâlâ hazretlerinin melekûtundan çıkmaz. İsa Aleyhisselâm da onların cümlesindedir. İsa Aleyhisselâm'ın Aliâhü Teâlâ hazretlerinin oğlu olduğu nasıl tevehhüm edilir?²¹³

²¹⁰ Bugünkü Hıristiyanlık, Teslis (üçleme) esasını üzerine kurulmuştur: Allah, üç unsurdan meydana gelmiştir. Onlar

"Baba". "Oğul" ve "Ruhul-Kudûs"dür. İşte buna Hıristiyanlıkta "Teslis (üçleme)" denir. Hıristiyanlara göre: Baba. Allâh'dır. Oğul (Mesih), Hazreti İsadır.

Ruh'ül-kudûs, baba ve oğuldan peyda olmuş, kuvvet, kudret ve mukaddes ruh Rum Ortodoksları hariç, bütün Hıristiyanların bu batıl, inançlarından dolayı, garbın bilgin ve filozofları hep dinden ve bu akıl dışı Allah inancından uzaklaşmış ve dinsizliğe doğru gitmişlerdir. Müslümanlar, cehaletleri nispetinde dinlerinden uzaklaştıkları gibi batılilar da bilgileri nispetinde Hıristiyanlıktan uzaklaşmaktadırlar. Çünkü, Avrupada okuyan, kafasını çalıştıran, ilim ve kültürde ilerleyen ilim ehlinin Hıristiyanlıktan uzaklaşmalarının ve ateizme sarılmalarının sebebi, onların bu mantıksızca Allah düşüncelerinden ileri gelmektedir... Hıristiyanların bu akıl almaz inançlarından dolayı bir çok ilim adamı ateizmin kör kuyusunda boğulup gitmişlerdir...

²¹¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 126-128.

²¹² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 128.

²¹³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul-Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 128-129.

Gökler ve Yerler

İbni Şeyh, Haşiyelerinde buyurdular:

Alihü Teâlâ hazretlerinin kendisini çocuk edinmekten münezzehtir olduğunu beyân ettiği her yerde, göklerin ve yerin ve ikisinde bulunan her şeyin yaratılış ve mülk cihetinden kendisine mahsus olduğunu zikretti. Bu ifâdeyle, bâtil görüş sahiplerinin, "İsa Allah'ın oğludur; annesi Allah'ın eşidir," gibi bâtil düşüncelerini ortadan kaldırmak; İsa Aleyhisselâm'ın Allah'ın kulu ve mahlûku olduğunu beyan içindir. Çünkü İsa Aleyhisselâm da göklerde ve yerde olan eşyanın cümlesindedir. Halik Teâlâ hazretleriyle onun mahlûkunun arasında cinsiyet, misil olması tasavvur edilemez. Malik ile memlûk arasında da böyle bir şey olmaz. Bütün bu aklî ve naklî gerçeklerle beraber, İsa Aleyhisselâm'ın Allah'ın oğlu ve annesinin de Allah'ın eşi olduğuna nasıl akıl erdirilir? Hangi akıl bunu kabul eder? (2/330)

"Vekil de, Allah yeter."

Bütün mahlûkat her işinde ona dayanır ve tevekkül eder. Alihü Teâlâ hazretleri, âlemlerden ganîdir. Böyle bir Rabbü'l-âlemin, hakkında acizlerin işi olan evlât edinme nasıl tasavvur edilir? (Ancak acizler) evlât edinmeye muhtaçtırlar. Acizler, işlerinin tedbiri, arkalarında işlerini yürütecek ve yerlerine geçecek veya kendilerine yardım edecek evlâda muhtaçtırlar. (Alihü Teâlâ hazretleri, ise noksan sıfatlardan münezzehtir.... O'nun evlâda ihtiyacı yoktur...) ²¹⁴

Tevhîd Ehlinin Matlûbu

Bu âyet-i kerime tevhide delâlet etti... Ne güzel buyurmuşlar:

"Her şey, onun zâtı bana şahittir ki

Allah ancak bir tek ilâhtır..."

Tevhîd ehlinin arzu ve istekleri, bütün arzu ve isteklerin en üst mertebesi olup cennetlerin bile ötesindedir. Onların (tevhidten) almış olduğu zevki, hiçbir nimet vermez. ²¹⁵

Hikâye

Hikâye olundu: Kendisine "Sukkerî (şekerci) baba" denilen bir velî vardı. Bazen günlerce istiğrak halinde kalırdı. Hatta onu ölmüş sanırlardı. Ağzını bağlarlardı. Bir gün istiğrak halinden u-yandı. Hanımını boşamak ve evlâdını terk etmek istedi. Buyurdular:

-"Ben, melekût âleminde ruhlarla beraber Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin meclisindeydim. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri;

"Her halde hepinizin ilahı bir ilah: başka ilâh yok, ancak O. O, rahmânü'r-rahîm." ²¹⁶ Âyet-i kerimesini tefsîr ediyorlardı.

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, tevhîd'in mertebeleri hakkında bir kürsü üzerinde konuşuyordu. Kürsünün dört ayağı vardı. Kürsünün ayakları nurun hasebince mertebelerinden dört derece üzereydi. Yani nurun mertebeleri;

1 - Tabîi mertebesinde siyah nur,

2- Nefis mertebesinde kırmızı nûr,

3- Ruh mertebesinde yeşil nur,

4- Sır mertebesinde yeşil nur... Arşta bana denildi:

-"Sukkerî (şekerci babayı) gönderini Çünkü onun çocukları ağlıyor!" denildi. İşte bundan dolayı hepsini terk etmek istiyorum. Bunun üzerine çocukları, Şekerci babanın bu hale düşmesinden dolayı bir daha ağlamayacaklarına söz verdiler. Bunun üzerine Şekerci baba onları terk etmekten vazgeçti. ²¹⁷

Şekerci Baba

Şekerci babaya bu ismin verilmesinin sebebi şöyledir: Şekerci baba, kendisinden şeker isteyen herkese cebinden şeker çıkarıp verirdi. Hatta (bir defasında o büyük zâtı) imtihan etmek için, hamamda kendisinden şeker istediler. Ayağıyla hamamın mermerine vurdu ve:

-"Alın!" dedi. Gerçekten hamamın mermeri şeker dönuştü. Artık herkes onun gerçek bir evliya olduğuna itikat ettiler; şüpheleri zail oldu. ²¹⁸

Melekût Âlemi

²¹⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 129.

²¹⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 129-130.

²¹⁶ Bakara: 2/163,

²¹⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 130.

²¹⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 131.

Hazret-i Şeyh Üftâde Efendi (k.s.) buyurdular:
Melekût âlemi üstte değildir. Belki mülk ve melekût alemleri
burada senin yanındadır. Zira Allâhü Teâlâ hazretleri, zaman,
mekân, gelmek ve gitmekten münezzehtir.
-"Ve her nerede olsanız sizinle beraber-dir..."²¹⁹

Sâlik'in Mertebeleri

Sâlik'in bir mertebesi vardır. O mertebede Allah'a ve Hakka nazar eder. Bu mertebeye LA\ "Maiyye" adı verilir. Sonra bu mertebeden sonra, "Fenâ-i küllî" mertebesine vasıl olduğu zaman, bütün vücûdu izmihlale uğrar. Bunada "Cemi" makamı denilir. Bu makamda sâlik (seyr-u sülûk ehli) Allâhü Teâlâ hazretlerinin dışında hiçbir şeyi (mâsivâ'yı) görmez. Bu sanki etrafını nur (ışık) kuşatıp zulmeti (karanlığı) görmeyen kişi gibidir. Görmüyor musun ki, güneşten başka bir şey görülmez olur!

Bu görme, gözle görme gibi veya cisimleri görmek gibi değildir. Belki âlemlerin, kâmil evliya ve peygamberlerin (s.a.) ecmeîn hazerâtının zikrettiği görmektir.

Muvahhid kişi, muvahhid olduğu zaman, tevhîd, kendisini melekût, ceberut ve lâhût alemlerine vasıl eder. Yani muvahhid, isnaniyyet (ikilik)ten, ekvân, ecsâm ve ruhlar, yarattıkları, cisimler ve ruhlar ile kayıtlı olmaktan onlara bağ kalmaktan kurtulduğu

anda; "Allah ancak bir tek ilâhtır." Sırrımı müşahede eder...

Allah'ım! Bizleri vâsıl ehlinden eyle! ²²⁰

Kul Olmak şerefi

"Hiçbir zaman Mesih de çekinmez"

"Esâsü'l-Befâğa" (isimli kitapta buyuruldu:) "Ondan istinkâf etti," sözü ondan el çekip, imtina etti ve "Kaçan, kabul etmeyen, tenezzül etmeyen ve başından savan," demektir.

"Allah'ın bir kulu olmaktan,"

Allâhü Teâlâ hazretlerine kul olmaktan asla çekinmez. Çünkü Allâhü Teâlâ hazretlerine kulluk etmek şereflerin en büyüğüdür. Hiçbir şey onunla ölçülmez. Allâhü Teâlâ hazretlerine ibâdet etmekten çekinmek ve başkasına tapmak ise zillet ve aşağılıktan başka bir şey değildir. ²²¹

Sebeb-i Nüzul

Rivayet olundu:

Necrân heyeti, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine:

-"Sen bizim sahibimizi (arkadaşımızı) niçin ayıplıyorsun?" dediler. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri sordular:

-"Sahibiniz (arkadaşınız) kimdir?" Onlar:

-"İsa Aleyhisselâm," dediler. Efendimiz (s.a.v.) sordular:

-"Ben onun hakkında ne diyorum?" Onlar:

-"Sen, "onun Allah'ın kulu ve resulü" olduğunu söylüyorsun!" dediler. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri onlara:

-"Muhakkak ki, Allâhü Teâlâ hazretlerine kul olmak; İsa Aleyhisselâm için asla bir âr (ve ayıplama ve eksiklik) değildir." Onlar (inat ettiler) ve:

-"Hayır! Muhakkak ki bu bir âr ve ayıplamadır!" dediler. Hıristiyanların bu konuşmaları üzerine bu âyet-i kerime nazil oldu:

"Hiçbir zaman Mesih de Allah'ın bir kulu olmaktan çekinmez..." (buyuruldu.)

"Ve ne de mukarrebîn melekler de..."

"Mesîh" üzerine atıftır. Mukarrebîn melekler de Allâhü Teâlâ hazretlerine kul olmaktan ve ona kulluk etmekten asla çekinmezler, demektir. ²²²

Mukarrebîn Melekler

Onlardan (yani "Mukarrebîn meleklerden murad, "Kerûbiyyûn" (Allah'a yakın olan) meleklerdir. Kerûbiyyûn melekleri, Cebrail, Mikâil, İsrâfîl gibi arşın çevresinde olanlar ve onların tabakasında olan meleklerdir. ²²³

²¹⁹ El-Hadîd: 57/4,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 131.

²²⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 131-132.

²²¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 132.

²²² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 132-133.

²²³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 133.

Büyüklik Taslayanlar

"Ve her kim çekinir."

Yükseklik taslar ve tenezzül etmez, "O'na ibadetten..."

Allâhü Teâlâ hazretlerine taat etmekten... Bütün kâfirlere şâimdir. Onların Allâhü Teâlâ hazretlerine (gerçek manâda) ibâdetleri olmadığı için...

"Kibirlenirse, bilsin ki,"

Büyüklik taslamak, { (ibâdet etmekten) çekinmenin berisinde bir şeydir. Bundan dolayı onun üzerine atfedildi. İstihkak olmayan bir cihette kullanılır. Tekebbürün Maunadır. Tekebbür bazen istihkak ile olur.

"Oyarın huzuruna hasredecek..."

Onları kıyamet günü kendi huzuruna toplayacaktır; (2/331)

"Hepsini topluca..."

1- İbâdetten çekinen,

2- Kibirlenen,

3- İkrar eden,

4- İtaat eden,

5- Herkes Allah'ın huzuruna toplanacak ve Allah, onlara amellerine göre mükâfat verecektir.

İşte o zaman o iman edip, salâh işlemiş olanlara, ecirlerini tamamıyla ödeyecek..."

Onların amellerinin sevaplarından asla hiçbir şey eksilmeksi-zin kendilerine verir.

"Hem de fazlından onlara ziyadesini verecek..."

Onların amellerine kat kat fazla sevap vermek ve onlara hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir beşerin

kalbine doğmayan (nimetler) verir ²²⁴.

"Amma o çekinenleri" Allâhü Teâlâ hazretlerine ibâdet etmekten...

"Ve kibirlenene yediremeyenleri tâ'zib edecektir."

İbâdetten çekinmeleri ve kibirlenmeleri sebebiyle...

"Elîm azap..." Vasıflanamayacak kadar acıtıcı bir azap... "Ve onlar Allah'a karşı kendilerine bulamayacaklar."

Allâhü Teâlâ hazretlerinin gayri bulamazlar.

"Bir hami (veli)"

İşlerine veli ve maslahatlarını tedbir edeni, "Ne de bir yardımcı..."

Allâhü Teâlâ hazretlerinin azabından kendilerine yardım e-decek ve kendilerini Allah'ın azabından kurtaracak bir veli ve yardımcı bulamazlar ²²⁵

Peygamberler Meleklerden Üstündür

(Bâtil bir iddia): Burada şöyle bâtil bir iddia vardır:

"Meleklerin peygamberlerden daha faziletli olduğunu sananlar" bu âyet-i kerimeyi hüccet getirdiler. Ve dedilerki:

"Hıristiyanların Mesih İsa Aleyhisselâm'ı ubudiyet makamından kaldırmalarının reddinde sevk edilen bu kavli-i şerifte, onun matuf olan, "Melâike-i mukarrebîn de.." (mukarrabin meleklerin) matufun aleyh olandan mertebeye daha yüksek olması gerekir. Matufun aleyhte "Mesih- İsa Aleyhisselâm'dır." Hatta meleklerin ibâdetten çekinmemeleri, İsa Aleyhisselâm'ın da ibâdetten çekinmemesini lazım kılar.

cevap: (Bu bâtil iddiaya şöyle) cevap verildi: Hıristiyanların küfürlerinin ana kaynaklarından biri, onların İsa Aleyhisselâm'ı ubudiyet rütbesine yükseltmeleridir....

1 - İsa Aleyhisselâm'ın daha husûsî olması,

2- Babasız olarak doğmasıyla diğer insanlardan daha imtiyazlı olması,

3- Gaybı bilmesi,

4- Ölülerini diriltmesi,

5- Hastaları iyi etmesi,

6- Semâya yükseltilmesi...

7-Ve bunlara benzer hallerinden dolayı; zikredilen Allah'a i-bâdet etmekten çekinmeme konusunda kendisinden daha yüksek bir dereceye sahip olan (melekler), İsa Aleyhisselâm'ın Allah'a ibâdet etmekten çekinmemesinin kendisinin üzerine atfedildi. Çünkü melekler de;

²²⁴ Musannif hazretleri, şu hadis-i şerife işaret etmektedirler:

Ebü Hüreyre (r.a.) Hazretlerinden rivayet olundu. Buyurdular:

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdu:

"Allâhü Teâlâ hazretleri, sâlih kullarına (cennette) hiçbir gözün görmediği, niçdir kulağın işitmediği ve hiçbir beşerin kalbine doğmayan (aklına gelmeyen) nimetleri hazırladı. Eğer istiyorsanız şu âyet-i kerimeyi okuyun:

"Şimdi kimse bilmez onlar için gizlenmiş olan gözler sürürünü, yaptıkları amellere mükâfat için!" (es-Secde:32/17), Sahih-i Buhâri: 3005, Sahih-i Müslim: 5050,

²²⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 134-135.

- 1 - Babasız ve annesiz olarak yaratılmışlardır.
- 2- Beşerin bilmediğini biliyorlar,
- 3- Gaybten haberdârdırlar.
- 4- Makamları yüce göklerdir.
- 5- Sürekli ibâdetle meşguldürler,
- 6- Bu cihetten onların derecelerinin yüksekliğinde hiç kimsenin niza etmesi yoktur.
- 7- Niza ancak, taat üzerine çok sevabın verilmesi cihetinden onun derecesinin yüksekliği konusundadır...
"İrşâd ²²⁶ da böyledir. ²²⁷

Te'vilât-i Necmiyye'den

Te'vilât-i Necmiyye'de "Melâike-i mukarrebîn de..." kavlı-i şerifinin yanında buyuruldu:

İsa Aleyhisselâm üzerine onlar için faziletçe zikredilenler; ancak onları zikretti. Kâfirlerin bazıları:

-"Melekler, Allah'ın kızlarıdır!" dediler.

Hıristiyanlar:

-"Mesih Allah'ın oğludur!" dediler ²²⁸

Allâhü Teâlâ hazretleri de buyurdu:

"Size erkek,O'na dişi öyle mi? Bu, öyle ise çok hayıflı bir taksim!" ²²⁹

Belki Allâhü Teâlâ hazretleri, zikrinin takdîmiyle Mesih Aleyhisselâm'ı meleklerin üzerine faziletli kıldı. Çünkü Mesih Aleyhisselâm, Allâhü Teâlâ hazretlerine oğullukla nispet edildi; melekler ise Allâhü Teâlâ hazretlerine, kız olmakla nispet edildiler. (Halkın örf ve âdetlerine göre) erkeklerin fazileti vardır. Erkekler, kadınlar (kızlar) üzerine takdîm olundu. Şu âyet-i kerimede de (takdîm edildiği) gibi:

"Erkeğe, iki dişi payı kadar..." ²³⁰

Bu âyet-i kerimede AHâhü Teâlâ hazretleri, erkekleri, dişilerin üzerine takdim etti. Yine Allâhü Teâlâ hazretleri, erkeğe iki pay; kadına bir pay verdi.

Bu şundandır: Mesih Aleyhisselâm'ın meleklerin üzerine bir fazileti vardır. Onun meleklerin üzerine olan fazileti çok büyük ve azametlidir. Buna delâlet eden ise Cabir (r.a.)'dan rivayet edilen şu sahih hadis-i şeriftir:

Câbir el-Ensârî (r.a.) hazretlerinden rivayet olundu: Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular: -"Allâhü Teâlâ hazretleri, Adem Aleyhisselâm ve onun zürriyetini yarattığında melekler: -"Ya Rabbi! Sen onları,

1- Yiyorlar,

2- İçiyorlar,

3- Nikâh ediyorlar,

4- Biniyorlar,

Olarak yarattığın gibi, dünyayı, onlar(a mahsus) kıl; âhireti de bizler için kıl (sadece bize mahsus et)" dediler. Allâhü Teâlâ hazretleri;

-"Hayır! Ben, bizzat kudret elimle yaratıp, kendisine ruhumdan üflediğim bir mahlûkumu; kendisini yaratmak için ol" dememle oluveren (melekler) gibi kılmam" buyurdu. ²³¹

İsa (A.) Daha Şerefli

Ben derim ki:

İsa Aleyhisselâm'ın melekler üzerine olan faziletindedir ki: İsa Aleyhisselâm, Allâhü Teâlâ hazretlerinin Âdem Aleyhisselâm'a vermiş olduğu şerefi ve fazileti, kendisinde topladı... Çünkü İsa Aleyhisselâm, anne tarafından Adem Aleyhisselâm'ın zürriyetindedir... İsa Aleyhisselâm aynı zamanda meleklerle mahsus olan şerefi de kendi nefsinde topladı. Zira Allâhü Teâlâ hazretleri, İsa Aleyhisselâm'ı yaratmak için meleklerle söylediği 'İS "ol" emrini buyurdu. Böylece İsa Aleyhisselâm da oluverdi. Bundan dolayı, meleklerde bulunmayan şeref ve fazilet, İsa Aleyhisselâm'da vardır. Bunu anla!

Te'vilât-ı Necmiyye'nin sözleri bitti. ²³²

İstinkâfın En Büyüğü

Bil ki: Allâhü Teâlâ hazretlerinin ibâdetlerinden istinkâf etmenin (çekinmenin ve kaçınmanın) en büyüğü şirktir.

²²⁶ İrşâdül'l-Akdi's-Selîm İlä Mezâyâ'l-Kur'an-ı'l-Kerîm (Ebû Suûd Tefsiri) c. 2. s. 261. Dârül-Ihyâ-u't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut-Lubnân.

²²⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 136-137.

²²⁸ et-Tevbe: 9/30.

²²⁹ en-Necm: 53/21-22.

²³⁰ en-Nisâ:4/11,

²³¹ Kenzül'Ummâl: 34620,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 137-138.

²³² İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 138-139.

Onun tevhidinden yüz çevirmektir; amellerin aslı tevhîd ve iman olduğu gibi...²³³

Kibir

Sonra bil ki kibir, kötülüklerin en büyüğüdür. Bundan dolayı bazı hadis-i şeriflerde kibir, imanın mukabili (karşılığı) olarak zikredildi.

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular: -"Hardal habbesi miskâli kadar kalbinde kibir bulunan kişi, cennette giremez... Kalbinde miskâl-i zerre kadar imanı olanda cehennem ateşine girmez."²³⁴

Kötü Alışkanlıklar:

Sa'dî (k.s.) buyurdular:

Sana;

1-Şehvet,

2- Kibir,

3- Hırs,

4- Hased, kan ve cesedinde ruh gibi oldular. Eğer bu düşmanlar kuvvet kazanırlarsa; senin hükümünün başı olup; senin görüşlerini emirlerinin altına alırlar... (Nefis ve şeytan...) ²³⁵

Hikâye

Kadi'nın biri bir gün Ebû Yezîd el-Bestâmî (k.s.) hazretlerine geldi. Dedi ki:

- "Biz sizin bildiklerinizi biliyoruz; ama tesirini bulamıyoruz (sizin gibi marifetin tesirinde kalamıyoruz)" dedi. Ebû Yezîd el-Bestâmî (k.s.) hazretleri ona:

- "Bir miktar, ceviz al, kabını boynuna tak! Sonra şehrin içinde seslen:

- "Bana bir tokat vuran herkese bir ceviz vereceğimi" diye bağır! Ta ki kabının içinde hiçbir ceviz kalmayınca kadar çarşı-pazarı dolaş! Bunu yaparsan; bildiklerinin (vaaz ve öğütlerin) tesirini görürsün!" Bunun üzerine kadı efendi, böyle bir şeyi yapmaktan istiğfar etti. Allah'a tövbe etti. Ebû Yezîd-i Bestâmî (k.s.) hazretleri ona:

- "Gerçekten sen günah işledin! Zira ben sana nefsinin kibrinden, gururundan kurtaracak şeyi öğretiyorum; sen ise ondan Allah'a tövbe ediyorsun!" ²³⁶

Yağmur Taşa Tesîr Etmez

Sa'dî buyurdu:

Kimin öğüt vereni hemen yanı başında oldu. Hakkı işiten herkes ondan öğüt almaz. İlminle ahrazvâri vaazlar etme! Seni gönül darlığıyla dinleyenlere ilmin tesir etmez Zira yağmur yağdıran bulutların gürültüsü ve yağmur taşlara hiç tesir etmez. ²³⁷

Tevazu ibâdettir

Akıllı kişiye düşen vazife (kibir ve gururdan kaçıp) mütevazı olmaktır. Çünkü yücelik ve yükselmek, tevazuunun içinde gizlidir. Tevazu, ibâdetin en faziletlisidir ²³⁸

Kurân-ı Kerime Bağlanan Hidâyete Erer

Yüce Meali:

Ey insanlar! Bakın; size Rabbimiz'den burhan geldi; size a-çık bir nûr indirdik...174

İmdi kimler Allah'a iman edip buna sarılırlarsa, yarın onları, taraf-ı ilâhîsinden mutlak bir rahmet içine koyacak, bir de fazl. Ve onları, doğru kendilerine varan bir yolun yolcusu edecek. 175 ²³⁹

²³³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 139.

²³⁴ Sahih-i Müslim: 132, Şu ibarelerle geçiyor:

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

- Kalbinde miskâl-i zerre kadar imanı olan da cehennem ateşine girmez. Kalbinde hardal habbesi miskâli kadar kibir ve büyüklük bulunan kişi. cennette giremez..."

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 139.

²³⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 140.

²³⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 140.

²³⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 141.

²³⁸ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 141.

²³⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 141.

Tefsiri şerifi:

Hitap, bütün mükellefler içindir.

Olan;

"Ey insanlar!"

(Bakın;) size burhan geldi;"

"Rabbimiz'den size indirdik..,"

Peygamber (s.a.v.) hazretlerinin vasıtasıyla... "Açık bir nûr." ²⁴⁰

Burhan ve Nûr

Burhan'dan maksat, mucizelerdir ²⁴¹"Nûr"dan maksat ise, Kur'ân-ı kerimdir ²⁴²Yani size aklî deliller ve naklî şahitler geldi. Sizin için artık bir özürlük ve illet kalmadı. Burhan, kişiyi matlûba götürülen delildir. ²⁴³

Kuran'a Nûr Denilmesi

Kur'ân-ı kerime, "Nûr" adı verildi. Çünkü, Kur'ân-ı kerim kalplerde iman nurunun olmasına sebeptir. Nur (ışık) ile eşya görüldüğü gibi Kur'ân-ı kerim ile de ilâhî hükümler beyân edilmektedir.

İmdi kimler Allah'a iman edenler,"

Kendilerine gelen burhân'ın şekliyle Allah'a iman eder, "Onasarırlarsa,"

Kötü şeyleri emreden nefis-i emmârenin emirlerine uymaktan ve şeytanın vesvesesine tabi olmaktan kaçıp; Ona sanlırsa...

"Yarın onları, taraf-ı ilâhîsinden mutlak bir rahmet içine koyacak,"

İman ve amelinin karşılığı kadar kendi rahmetinden ona sevap verecektir. Vacibin hakkını kaza için değildir.

"Bir de fazl."

Ona ziyâdeden bir de ihsanda bulunacaktır.

Hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir beşerin kalbine doğmayan (aklına gelmeyen) nimetler, ihsanlar vardır ²⁴⁴.

"Ve onları kendisine hidâyet verecektir."

Allâhü Teâlâ hazretlerine...

"Sırât-ı müstakime..."

Sırât-ı müstakim ²⁴⁵, dünyada İslâm ve taattir. Âhirette ise cennet yoludur.

Bu kavî-i şerif, "hidâyet verir" fiilinin ikinci mefûlüdür. "hidâyet verir" Mi, kendi basma iki mefûlü müteaddi olduğu gibi, (harf-i cerri) ile de ikinci mefûle müteaddi olur. (Meslâ:) "Onayolu hidâyet ettim" ve"Onayola gösterdim" denilir.

"ona" kavî-i şerifi ondan hal olur. Üzerine takaddüm etti. Kendisinin üzerine tehir edilmiş olsaydı; o zaman (hâl değil de) sıfatı olurdu.

Bu kavî-i şerifin manâsı:

Allâhü Teâlâ hazretleri, kendilerine dünyada islâm taatı hidâyet eder; âhirette de cennetin yolunu hidâyet buyurur. Allâhü Teâlâ hazretleri onları kendisine edâ edip sonlandırır... ²⁴⁶

Tasavvuf? Manâlar

Bu âyet-i kerimede şu işaretler vardır:

Allâhü Teâlâ hazretleri, her peygambere bir burhan ve delil verdi. Onunla ümmetin üzerine hüccet ikâme etsin diye... Allâhü Teâlâ hazretleri Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'ın nefisini ondan burhan ve delil kıldı. Çünkü peygamberlerin burhanı kendi nefislerinin gayrisinde eşyadaydı. (Meselâ:) Mûsâ Aleyhisselâm'ın burhanını asada ve kendisinden on iki su fişkıran taştı idi...

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin ise, kendi nefisleri (varlıkları) külliyyen bir burhan idi ²⁴⁷

²⁴⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 142.

²⁴¹ Burhan, zât-ı Muhammedî (s.a.v.) hazretleridir. Elmahlî, c.3, s. 1539,

²⁴² Nur-ı Mübîn, Kur'ân-ı Kerimdir. Elmaîlî: c.3, s. 1539,

²⁴³ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 142.

²⁴⁴ Sahih-i Buhârî: 3005. Sahih-İ Müslim: 5050

²⁴⁵ Sırât-ı müstakîm, dîn ve İslâm şeriatıdır. Elmalılı, c.3, s. 1539,

²⁴⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 142-143.

²⁴⁷ Peygamber Efendimiz başlangıçta bir hurma kütüğünün üzerine çıkar hutbe okurdu. O hurma kütüğü Resûlullah'ın aşkı ile dolup taşmıştı. Resûlullah'm mübarek ayaklarının altına öpmek. Onun hikmet dolu sözlerini işitmek, Onu ve ashabını seyretmek hurma kütüğüne sanki ruh ve duygu vermişti.

Ashab, Efendimize hutbe okuması için derli toplu bir minber yaptılar. Yapılan minbere Resûlullah (s.a.v.)in çıkmasına hurma kütüğünün kalbi dayanamadı. Ayrılık acısı ciğerlerini yakıtı.

Gözleri

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin gözlerinin burhan olması hakkında şöyle buyurdular:
-"(Cemaatle namaz kılariken) rükû ve secdelerde beni geçmeyin! (İmamdan önce rükû ve secdeye varmayın).²⁴⁸
Muhakkak ki, ben sizleri önümde gördüğüm gibi (elbette) arkamda da görürüm!"²⁴⁹

Basar (ve Görmesi)

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin basar (ve görmesinin) burhanını (şu âyet-i kerime beyân ediyor):
"Göz ne şaştı, ne aştı."²⁵⁰

Burnu

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin burnularının burhan oluşu (hakikatini şu hadis-i şerif beyân ediyor):
Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular: -"Muhakkak ki ben. Yemen taraflarından Rahmanın nefesini görüyorum (kokluyorum)"²⁵¹

Dili

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin mübarek dillerinin burhan (olduğunu şu âyet-i kerime beyân etmektedir):
"O necm'e kase ederim indiği dem ki Şaşırmadı sahibiniz, azıtmadı da 2 Ve nevadan söylemiyor; 3 O sade bir vahiydir, ancak vahyolunur."²⁵²

Üflemesi

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin tükürüklerinin (ve üflemesinin) burhan olması.
(Sahabelerden Cabir r.a. hazretleri, Hendek günü bir kuzu kesip biraz hamur yapıp ekmeğe pişirip, Efendimiz s.a.v. hazretlerini ve beraberinde onun yanında bulunan beş-on kişiyi yemeğe çağırılmayı düşündü. Gidip bu arzusunun Efendimiz s.a.v. hazretlerine ilettiler. Efendimiz s.a.v. hazretleri, Hendek kazmakta olan bütün sahabelere seslendi:
-"Ey Hendek ehli! Muhakkak ki Cabir bir ziyafet hazırladı. Haydi hazırlanan hep beraber (ona) gidiyoruz!" buyurdular...
Hazret-i Câbir r.a. şaşırdı, utandı, kızardı. Çünkü onun hazırladığı yemek beş-on kişilikti. En fazla yirmi kişilik olsun. Binden fazla olan Hendek ehline nasıl ziyafet verecekti? Bunun devamını Cabir r.a.'dan dinleyelim...)²⁵³
Câbir (r.a.) buyurdular:
-"Hendek günü, Efendimiz (s.a.v.) hazretleri emrettiler:
-"Hamurunuzu ekmeğe yapmayın ve kazanınızı da ben gelinceye kadar kesinlikle indirmeyin!"
Sonra Efendimiz (s.a.v.) hazretleri geldi. Hamura üfledi ve tükürüğünü sürdü, bereketlenmesi için dua etti. Sonra kazanın başına geldi. Üfledi, tükürüğünü sürdü ve bereketlenmesi için dua etti.
Sonra Cabir (r.a.) hazretleri Allah adına yemin ettiler. Hepsi o yemekten yediler. Kendileri bin kişiydiler. Hatta hepsi doyup sofrayı terk ettiğinde ve oradan ayrıldıklarında bile hala kazanımız fokur fokur kaynıyordu ve taşmak üzereydi. Hamurumuz ise hâlâ eskisi gibiydi."²⁵⁴

Hurma kütüğü, Resûlullah'ın ayrılığına dayanamayıp ağladı. Bütün ashab deve sesine benzeyen ağlamasını işitti. Resûlullah gidip, onu sevgi ile kucağına aldı. Bir çocuk gibi onu okşadı. Kütük, sevgi ile başı okşanan çocuk gibi uslandı...

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 144.

²⁴⁸ Kenzül-Ummâl: 20497,

²⁴⁹ Müsned-i Ahmed: 8571, Bu hadis-i şerifin aslı şöyledir.

Ebu Hüreyre (r.a.)'dan rivayet olundu. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, insanlara şöyle buyurdu:

-"Namazlarınızı güzel (ve ihsan ile) kılın. Muhakkak ki ben sizleri arkamda da görüyorum; önümde gördüğüm gibi..." Müsned-i Ahmed: 8571, İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 144.

²⁵⁰ en-Necm: 53/17.

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 145.

²⁵¹ Müsned-i Ahmed: 10555, değişik lafızlarla:

-"Ben Yemen tarafından Rabbinizin nefesini görüyorum (kokluyorum)" Müsned-i Ahmed: 10555,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 145.

²⁵² en-Necm: 53/1-4,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 145.

²⁵³ Bu hadis-i şerifin baş tarafı olan bu kısım Ruhul-Beyân tefsirinde yoktur. Fethül-Bârî kitâbü'l-Mağâzi, Riyazu's-Sâlihîn: 518, gibi sağlam kaynaklarda mevcuttur. Bütünlük kazanması için, buraya aldım.

²⁵⁴ Riyazu's-Sâlihîn: 518, "Kâside-i Bürde" Sârinî Harputî hazretleri,

-"Eğer benzeseydi; Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin kadrine mü'cizeleri büyüklük cihetinden; elbette çağırıldığı zaman mübarek ismi, çürümüş kemikleri diriltirdi." (Kâside-i Bürde, 46. beyi) Beytin şerhinde şöyle buyurmaktadır:

Tükürüğü

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin tükürüğünün burhan oluşu: Hazret-i Ali (r.a.)'ın gözlerine tükürüğünü sürdü. Hazret-i Ali (r.a.)'ın gözleri ağrıyordu. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin tükürü-güyle gözleri, Hayber günü iyileşti.²⁵⁵

Eli

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin mübarek ellerinin burhan oluşu. Allâhü Teâlâ hazretleri buyurdu: "Sonra, onları siz öldürmediniz. Ve lâkin onları Allah Öldürdü. Attığın vakit de sen atmadın. Ve lâkin Allah attı... Hem de mü'minlere, tarafından, güzel bir imtihan geçirtmek için... Hakikat, Allah semîdir, alîmdir."²⁵⁶

Taşların Teşbih Okuması

etti.

Çakıl taşlan, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin elinde teşbih Şeyh Attâr (k.s.) buyurdular: (2/333) O zâti pak ve temiz olan Yüce Resul (s.a.v.) hazretleri, bütün zerrâtiyle davet ediyordu. Onun avucunda çakıl taşları, Allah'ı teşbih ediyordu.²⁵⁷

Parmakları

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin parmaklarının burhanı; E-fendimiz (s.a.v.) hazretleri, parmaklarıyla "ay"ı işaret etti. Ay ikiye bölündü. Hatta "Hıra dağı" ayın iki parçasının arasında görül-dü²⁵⁸

Hazret-i Câbir (r.a.). Efendimiz (s.a.v.) hazretlerini ve ashabını yemeğe davet etmek için bir koyun kestiğinde, iki küçük oğlu vardı. Büyüğü evde değildi. Büyük oğlu eve geldiğinde küçük kardeşine sordu. -"Babamız, koyunu nasıl kesti?" Küçük kardeşi ona; -"Gel babamın koyunu nasıl kestiğini sana göstereyim?" dedi. Çocuk, abisinin ellerini, ayaklarını ve gözlerini bağladı. Ve bıçağı eline alıp onu kesti. Çocuk, koşu koşu annesine gidip durumu anlattı. Annesi ağladı. Çocuk annesinden korktu, kaçtı. Kaçarken damdan düştü ve öldü. Anneleri başına gelen musibete sabretti. En azından. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri ve ashabı gelip yemeklerini yiyip gidinceye kadar, hiçbir şeyi belirtmemeye niyet etti. Oğullarının cenazelerinin üzerine bir bez serip evlerinin en karanlık ve kapalı yerinde sakladı. Yemekler pişti. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri ve sahâbi geldiler. Sofralar serildi. Tam yemek hazır olduğunda, Cebrail Aleyhisselâm geldi.

- "Allâhü Teâlâ hazretleri, sana bu yemekleri Câbir'in iki oğluyla beraber yemeni emrediyor!" dedi. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, Câbir (r.a.)'ya iki oğlunu getirmesini bildirdi. Câbir (r.a.) hazretleri, eşine geldi. Oğullarını sordu. Kadıncağız; -"Şu an burada hazır değiller!" dedi. Câbir (r.a.) Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine geldi: -"Şu an evde yoklar, ya resûlallah!" dedi. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri; -"Bulun getirin!" diye emretti.

Câbir (r.a.) hazretleri, hanımına geldi. Çocukları bulmasını yoksa Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin yemekleri yemeyeceğini söyledi. Kadıncağız, oğullarının başına gelenleri anlattı. Câbir (r.a.) hazretleri, ağlayarak Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine geldi. Oğullarının başına gelenleri haber verdi. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri tefekkür etti. Cebrail Aleyhisselâm geldi. Allâhü Teâlâ hazretleri, sana o çocukların dirilmesi için dua etmeni emrediyor ve buyuruyor:

- "Senden dua ve bizden icabet etmek;" diyor.

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, o çocukların hayat bulması için dua etti. yerjnin

ler hayat buldular, diriip ayağa kalktılar. Geldiler, Efendimiz, nında oturup onunla beraber yemek yediler. Şerhül-Kasîf 1- Ahmed El-Harputî, en-Necm: 53/1-4,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 146-147.

²⁵⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 147-148.

²⁵⁶ El-Enfâl: 8/17,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 148.

²⁵⁷ Ebû Cehl'in avucundaki, taşların Peygamber Efendimizin işaretiyle şehâdet kelimesi getirdiklerini Mevlânâ Hazretleri şöyle dile getirmektedir: "Ebû Cehl'in elinde taş parçaları vardı. Ey Ahmed; bu nedir çabuk söyle dedi."

"Eğer peygamber ve göklerin sırrından haberdâr isen avucumda saklı şey nedir?"

"Hazreti Peygamber buyurdu ki: Nasıl istersen? Onların ne olduğunu ben mi söyleyeyim, yoksa bizim hak ve doğru olduğumuzu onlar mı söylesin?"

"Ebû Cehl bu ikincisi daha nâdirdir dedi. Resûlullah (s.a.v.) de evet, Allah, çok kuvvet ve kudret sahibidir buyurdu"

"Ebu Cehlin avucu içinde her taş parçası bilâ tevakkuf kelime-i şehâdet söylemeye başladı."

"Taşların her biri. (Lâ ilahe illallah, Muhammedün resûlullah) dedi." Tathiru'l-Mevlevî, Şerh-i Mesnevi" c. 4, s. 1060 Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in huzuruna bir arabî geldi ve:

- "Senin peygamber olduğun ne bilebilirim?" dedi. Resûlullah (s.a.v.):

- "Eğer şu hurma ağacının salkımını çağırırsam (o da eğilip yanıma gelse) Benim Resûlullah olduğuma şahitlik eder misin?" diye sordu.

- "Evet, iman ederim" dedi. Peygamber efendimizin işareti ile hurma salkımı eğilmeye başladı ve Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in önüne gelip durdu. Efendimiz (s.a.v.) ona:

- " (Yerine dön," dedi.

Ağacın Peygamber Efendimizin emrine itaat ettiğini gören o kimse hemen Müslüman oldu. Tuhfe'ül-Ahvezi c. 10 s. 102, Bu konuda geniş bilgi için "İslâm'da Çevre ve Ekoloji" isimli çalışmamaya bakınız.

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhul Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 148.

²⁵⁸ Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin işaretleriyle ay ikiye bölündü. Mu'cizeyi mü'min ve müşrik bir çok insan gördü... Sahabe, Tabiîn ve Mütteahhirîn (daha sonraki dönemde yaşayanlar)'den bilinen müfessirlerin hepsi bu konuda ittifak etmişlerdir. Haber meşhurdur, sahabeden bir hayli kimse rivayet etmiştir. Bunlar arasında Hz. Ali, İbnü Mes'ud, İbnü Abbas. Huzeyfe, Enes, Cübeyr b. Mut'im. İbnü Ömer ve daha başkalarını sayabiliriz. Gerçi İbnü Abbas ve Enes gibi bazıları bu olaya bizzat şahid olmaşlardır. Zira İbnü Abbas henüz dünyaya

O Ay'a işaret etti. Ay onun işaretiyle ikiye bölündü. Ayın ona muhabbeti vardı. Onun emriyle hareket etti. ²⁵⁹

Parmak Araları

Parmak aralarının burhan oluşu; Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin parmaklarının arasında su pınarları kaynardı. Hatta mübarek parmak aralarından akan sudan içildi. Büyük bir cemaat o sudan içti. ²⁶⁰

Sadri (Mübarek Göğsü)

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin mübarek sadırları (göğüslerinin) burhanı; Efendimiz (s.a.v.) hazretleri namaz kıldıkları zaman; ağlamadan dolayı, göğsünden kaynakayan tencerenin sesine benzer bir ses iştilirdi. ²⁶¹

Kalbi

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin gözleri uyurdu; ama kalbi uyumazdı. Allâhü Teâlâ hazretleri buyurdu:

"Gözün gördüğünü kalp tezkîb etmedi. ²⁶²

" Şerh etmedik mi senin için bağrını 1 Ve indirmedik mi senden o bârınız -KÎ zar etmişti bütün zahrını-3 Ve yükseltmedik mi senin zikrini? 4 Demek ki zorlukla beraber bir kolaylık var! s Evet, o zorlukla beraber bir kolaylık var! 6 0 halde boşal-dın mı yine kalk yorul 7 Ve ancak rabbine rağbet et, hep Ona doğru ²⁶³

"Ve hakikat bu (Kur'an), rabbul âlemin in şüphesiz bir tenzildir 192 Onu Ruh-ı Emîn indirdi193 Senin kalbin üzerine ki o münzîrlerden olasın 194 Açık parlak Arabî lisan ile!195 ²⁶⁴

Mi'rac

Bu burhanların misâlleri, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin hayatında çoktur. Burhanların en büyüklerinden biri de Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin semâ'ya yükselmesi ve mirâc'a çıkmasıdır. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, "Kaabe kavseyin"i aştı. Baliğ oldu. Ve hatta "Ev ednâ"yi geçti.

Bu, Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin bütün nefsinin külliyyen burhan olmasındandır...Kendisinden önce gönderilen peygamberlerin hiçbirine verilmeyenler, kendisine verildi.

Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine vahiy geldikten sonra Arap ve acemin (Arap olmayanların) en fasîhi oldu. Daha önce ümmî idi. Kitap nedir, imân nedir bilmezdi. ²⁶⁵

Hangi burhan bundan daha kuvvetli, daha zahir ve daha açıktır? Allâhü Teâlâ hazretleri, onun sebebiyle bu ümmete ikram etti. Ve onlara minnet (iyilik) ve ihsanda bulundu. ²⁶⁶

Hakîkî İman

Onlardan kim, taklîdî iman ile değil de, Allâhü Teâlâ hazretlerinin nuruyla hakîkî iman ile iman ederse; sıfat âleminde kendisini inayet cezbeleri tutar. Eğer kendisine

1- Rahmet eder,

2- Fazilet verir,

3- Kötü sıfatlardan temizler,

4- Saf ve duru bir hale getirirse;

5- Ona Kur'ân-ı kerimin nuruyla hidâyet nasip eder,

6- Onun ahlâkiyle hakikî ahlaka sahip kılar; (işte o kişi,) Cenab-ı Allah'a yaklaşır... ²⁶⁷

Emir ve Yasaklar

gelmemişti, Enes de Medine'de o sıralarda dört beş yaşlarında bulunuyordu. Fakat âyetin tefsirinde olayı sahih olarak rivayet etmişlerdir. İbnü Mes'ud, Cübeyr b. Mut'im ise bizzat şahid olarak rivayet edenlerdendir. Bu konuda el-Kamer sûresinde geniş bilgi verilecek inşallah, oraya bakınız. Mütercim.

²⁵⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 149.

²⁶⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 149.

²⁶¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 149.

²⁶² En-Necm: 53/11,

²⁶³ eI-tısrâh: 94/1-8,

²⁶⁴ eş-Şuâra:26/+9Z-195,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 150.

²⁶⁵ Musannif hazretlerinin bu açıklamaları şu âyet-i kerimenin mealidir:

"Ve işte sana böyle emrimizden biz Ruh vahyettirdik; sen kitab nedir, iman nedir bilmiyordun ve lâkin biz onu bir nûr kıldık! Onunla kullarımızdan dilediğimize hidayet vereceğiz ve emin ol sen her halde doğru bir yola çağırıyorsun." (eş-Şûrâ: 4Z/52)

²⁶⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 150-151.

²⁶⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 151.

Allâhü Teâlâ hazretlerine sarılmakla, sâlik, sırât-ı müsta-Kîmden (yürüyerek;) Kerim olan Allâhü Teâlâ hazretlerine varır... Bundan dolayı bidayette elbette kula ameller ve kazançlar lazımdır. Kul, ilâhî kitaplarda vârid olan emirlere, nebevi sünnetlerde varid olan sünnet-i seniyyeye mutlaka tabi olmalıdır. (Vefat edip) Allâhü Teâlâ hazretlerinin mahza fazl-ü keremine kavuşuncaya kadar ve müntehi oluncaya kadar devam etmelidir. Neticede o-nun işlerinde tasarruf eden Allâhü Teâlâ hazretleri olmuş olur. Bundan dolayı Efendimiz (s.a.v.) hazretleri dua ederken şöyle buyurdular:
-"Allâh'ım Göz açıp kırmıncaya kadar ve bundan daha az bir süre olsa bile beni nefsimin elinde bırakma!"²⁶⁸

Mürîd'in Mezhebi

Bazı büyükler buyurdular: -"Mürîd, mezhebi olmayan kimsedir."
Yani mürîd, (müctehidlerin ruhsatlarıyla değil, azîmetleri²⁶⁹ ve) sözlerinin en meşakkatlisi ve bütün mezheplerin içinde en zoruyla amel eder. (Meselâ:) Mürîd, eğer Safî mezhebinde ise, burun kanamasından veya kan aldırıldığı zaman ya da herhangi bir yerinden kan çıkmasından dolayı bile, hemen abdest alır.
Mürîd, eğer Hanefî mezhebinde ise, kadına dokunduğu zaman bile, hemen gidip abdest alır.²⁷⁰

Bâtın Temizlenir

Bâtının (iç âlemin) nurlanması; ancak zikir, ibâdet ve marifetin nurlarıyla hâsıl olur. Buna hâlis olan ibâdet ta'yin olundu. Sen ibâdetlerini halis niyetle kemâl şekliyle edâ ettiğin ve sünnet-i seniyye üzere hizmet ettiğinde, kendisinden şehvetlerin habaset ve pisliğini izâle edip gidermek ve kötü ahlakları temizlemekle bâtınını (ve kalbi) parlatıp temizlersin...²⁷¹

Zikir Ehli

Tevhîd amellerin en faziletlisidir. insanı saadete ulaştırır. Hadis-i şerifte buyuruldu:
-"Muhakkak ki o dilleri, Allâhü Teâlâ hazretlerinin zikriyle ıslak olanlar, (elbette) güler oldukları halde cennete girerler."²⁷²

Kabir ve Neşr

Hadis-i şerifte buyuruldu:
"Lâ ilahe illallah" (Allah'tan başka ilâh yoktur, diyen tevhid) ehline kabirlerinde vahşet (yalnızlık) yoktur. Neşrlerinde (kabirlerinden kalkarlarken de onlara yalnızlık) yoktur. Sayha anında sanki ben onlara bakıyorum. Onlar başlarının üzerinde toprağı silkeliyorlar. Ve;²⁷³
"Bizden hüznü gideren o (yüce) Allah'a hamd olsun" diyorlar. Muhakkak ki bizim Rabbimiz elbette gafur ve şekûrdur. Bu hadis-i şerife göre, meşâyih-i kiram bu âyet-i kerimeyi te'vil ettiler.
"Hoş memleketin nebati, Rabbinin izniyle çıkar. Fenasının ise, çıkmaz; çıkan da bir şeye yaramaz. Şükredecek bir kavim için, âyetleri böyle tasrîf ederiz..."²⁷⁴
Allah'ım! Bizleri, zikredenlerden ve şükredenlerden eyleî Bizleri gafillerden eyleme! Amin!²⁷⁵

Kelâle'nin Mirası

Yüce Meali:

Senden fetva istiyorlar. De ki: Allah size Kelâle (babası ve çocuğu olmayan) hakkında şöyle fetva veriyor: "Bir kişi ölür, çocuğu yok; bir kız kardeşi var. Buna terekesinin yansı. O da buna vâris olur, Bunun çocuğu yoksa. Eğer iki kız kardeşi varsa, bunlara onun terekesinden üçte ikisi... Eğer erkekli dişili kardeşleri varsa, o vakit

²⁶⁸ Kenzu'l-Ummâl: 5075,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 151-152.

²⁶⁹ Dört mezhebin her birinin ruhsat ve azîmet tarafı vardır. Ruhsat, kolay tarafıdır, azîmet zor tarafıdır. Zaten mezheplerin amelî konulardaki ihtilafların asıl sebebi de budur. Bu konuda, Hızır Aleyhisselâm'm kendisine talim buyurması ve öğretmesiyle 'imam Şa'rânî (k.s.) hazretleri, "Mizânü'l-Kübrâ" isimli kitabı yazdı. Bu mübarek kitab, dört mezhebin her birinin ruhsat ve azîmet taraflarını açıklayıp, meşakkat taraflarıyla amel etmek isteyen müridlere ışık verip yol göstermektedir. Mizânü'l-Kübrâ çok güzel bir şekilde tasnif edilmiştir. Mezhepleri birbiriyile karıştırmadan, anlaşılır bir şekilde beyân etmektedir. Tek cilt olan bu kitabı, okumanızı tavsiye ederim. Mütercim.

²⁷⁰ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 152.

²⁷¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 152.

²⁷² Kenzu'l-Ummâl: 1904,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 153.

²⁷³ Kenzu'l-Ummâl: 176,

²⁷⁴ el-A'râf: 8/58,

²⁷⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 153-

erkeğe iki dişi payı kadar." Şaşırıyorsunuz diye Allah size beyan buyuruyor. Allah her şeye alimdir.176 ²⁷⁶

Tefsiri- Şerifi:

"Senden fetva istiyorlar."

Senden "Kelâle" hakkında fetva istiyorlar.

"De ki: Allah size Kelâle (babası ve çocuğu olmayan) hakkında şöyle fetva veriyor."

mübhem (ve kapalı) olan bir şeyi beyan etmek ve müşkili açıklığa kavuşturmadır.

"El-Kelâle" aslında "Acîz ve zayıf düşmüş, gücü ve kuvveti kaybolmuş" manâsında masdardır. O da, eşyadan kuvvetin gitmesi ve gücün kayıp olması, demektir. Daha sonra, baba ve çocuk cihetinin dışında olan akrabalık için istiare yoluyla kullanıldı. (Bu manâda istiare; baba ve evlâdın dışında olan akrabalara) akrabalığın izafeti zayıf olmasından dolayıdır.

sıllkî "Kelâle" kelimesi, vefat edip, geride baba ve evlât bırakmayan kişiler hakkında kullanılır. Ve geride kalan (mirasçılarının arasında) evlâdı ve babası olmayan kişiye denilir.

Burada dükû "Kelâle"den murad, İkinci manâdır. Yani vefat edip, kendisine anne ve babası mirasçı olmayan veya evlâdından biri kendisine mirasçı olmayan, kişi demektir. ²⁷⁷

Sebeb-i Nüzul

Rivayet olundu:

Cabir bin Abdullah (r.a.) hazretleri, hastalandı. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, kendisini ziyaret etti. O:

-"Ya Resûlallâh (s.a.v.)! Ben kelâleyim yani geride ne bir evlâd bırakıyorum ve ne de anne ve babal Malım konusunda nasıl yapayım?" dedi. Bunun üzerine bu âyet-i kerime nazil oldu. ²⁷⁸

Kız Kardeş Varis Olur

"Bir kişi ölür..." (2/334)

istinaf cümlesidir. Fetvayı açıklamaktadır. "Kişi" kelimesi, mezkûr ve kendisini tefsir eden fiille merfu'dur. Ve şu kavli-i şerif ise:

"Çocuğuyok...."

Onun sıfatıdır... Yani kişi ister erkek ve ister kız olsun evlât-siz olarak vefat ederse, demektir.

"Bir kız kardeşi var."

Bu cümle, "Çocuğu yok...." Kavli-i şerifinin üzerine matuftur. Veya hâl cümlesidir.

Kız kardeşten murad, sadece anneden olan kız kardeş değildir. Çünkü onun için sadece sūdüs (altı-bir 1/6) payı vardır. ²⁷⁹

Kelâle Durumunda

"Buna terekesinin yarısı..."

Ferâiz ile... Diğerleri ise asabenindir. ²⁸⁰ Eğer asabesi yok i-set redle hepsi onundur. ²⁸¹

Kız Kardeşine Varis Olur

O"Bu farz edilen erkek kişi, "Buna vâris olur,"

Bu sözü edilen kız kardeşine varis olur. Kendisi kalmakla kız kardeşi vefat ederse...

"Eğer bunun (kız kardeşin) çocuğu yoksa."

İster erkek, isterse kız olsun... Burada erkek kardeşin kız kardeşe varis olmasından murad, bütün malını korumak içindir. Bunun (erkek kardeşin kız kardeşe varis olmasının) şartı, kız kardeşinin hiç evlâdının (evlâdının evlâdının ²⁸² külliyyen olmamasıdır.

Yani asla mirasçısı yoktur, demektir. Çünkü kız çocuğunun bulunmasıyla mirasçının varlığı tahakkuk etmiş

²⁷⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 154.

²⁷⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 154-155.

²⁷⁸ Sahih-i Buhâri: 187. Sahih-i Müslim: 3034,

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 155.

²⁷⁹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 155-156.

²⁸⁰ Asabe hakkında tercümemizin c. 4. s. 537-538 sayfalara bakınız.

²⁸¹ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 156.

²⁸² "evlâd", veya müfred sigası ile "çocuk" kelimesi, kişinin öz çocuklarına, çocuklarının çocuklarına, onların çocuklarına aşağıya doğru indikçe bütün furûuna geçerlidir. Evlâd kelimesi, sadece kendi öz oğlu veya kız manâsında anlaşılmalıdır. Bu anlayış, Usûl-u fıkha aykırıdır. Hatta lügat ilmine bile ters düşer. Yoksa bir kız kardeşin kendi öz oğlu veya kızı olmayabilir; ama eğer torunları (oğlunun veya kızının çocukları) varsa, erkek kardeş sakıt olur, ona mirasçı olamaz. Çünkü evlâdı vardır. Evlâdı varken kardeşi, kendisine mirasçı olamaz... Mütercim.

olur.²⁸³

Kız Kardeşleri Çoksa

' Oü "Eğer iki kız kardeşi varsa..."

Birinci şartın üzerine atıftır. Kız kardeşler iki veya daha fazla olurlarsa...

"Bunlara onun terekesinden üçte ikisi..."²⁸⁴

İsneteyn

Zamir, kardeşlik ile mirasçı olana râcidir. Müennes ve tesniye gelmesi ise manâ itibariyledir.

"İki iseler..."(filinin sonunda bulunan) tesniye elifi tesniye manâsına delâlet ettiği halde, {iki kız kardeş manâsı anlaşıldığı halde) burada ayrıca "iki kişi" kelimesinin zikredilmesi; hükmün değişmesinde itibâr edilenin sayı olduğunu, küçüklük veya büyüklüğün olmadığını tembih içindir. (Kız kardeşin bir haftalık, diğeri de kırk yaşında olsa bile yine ikisi birbirine eşit pay alırlar...) ²⁸⁵

Kelâleye Mirasçı Karışksalar

"Ve eğer varsalar..."

Kardeş yoluyla (kelâleye) mirasçı olanlar.

"Kardeşler,"

Karışık iseler,

"Erkekli ve dişili..."

"Kardeşler," kelimesinden bedeldir. Bunun aslı,

"Eğer onlar erkek ve kız kardeşler varsalar..." şeklinde olmasıydı. Müzekkerin müennes üzerine galebesiyle "kız kardeşler" kelimesi hazfedildi...)

"O vakit erkeğe vardır." Onlardan...

İki diş payı kadar."

Terekeyi ta'sib yolu üzere taksim ederler. Bu âyet-i kerime, Allah'ın kitabında ahkâm hakkında nazil olan son âyet-i kerimedir ²⁸⁶

Ferâiz

Rivayet olundu:

(Hazret-i Ebû Bekir) Sıddîk (r.a.) hutbede buyurdular:

Muhakkak ki Allâhü Teâlâ hazretlerinin Nisa sûresinde ferâiz konusunda ilk indirdiği âyet-i kerimeler;

1- Evtâd,

2- Koca,

3- Karı,

4- Ana bir kardeşlerdir. Nisa sûresinin son âyet-i kerimesinde ise;

5- Ana baba bir kardeşler.

6- Veya baba bir kardeşlerdir.... Enfâl sûresinin sonunda beyân edilenler ise,

7- Zevi'l-Erhâmdır,..²⁸⁷

Beyânın Hikmeti

"Allah size beyan buyuruyor."

1 - Kelâlenin hükmünü beyan ediyor.

2- Hükümlerini,

3- Şeraitini beyân ediyor...

4- Miras, ferâiz ve kelâlenin cümlesinde olduğu ilâhî ahkâmı size açıklıyor; çünkü:

"Şaşıyorsunuz..."

Bu konularda sapıtmanızı istemediği için size açıklıyor.

Bu cümle muzâf in hazfı üzerine mefûrú lehtir. Bu, "şaşırmamanız için" kavli şerifinin takdiriyle (v) lâ-i

²⁸³ Kız çocuğu varken, kardeşleri kendisine mirasçı olamazlar... Çünkü evlâdı vardır.

İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fati Yayınevi: 6/ 156-157.

²⁸⁴ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fati Yayınevi: 6/ 157.

²⁸⁵ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fati Yayınevi: 6/ 157.

²⁸⁶ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fati Yayınevi: 6/ 157-158.

²⁸⁷ İsmail Hakkı Bursevi(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fati Yayınevi: 6/ 158-159.

nâfiyenin hazfmden daha şâyidir, daha çok kullanılıyor.

"Allah her şeye..."

Bütün eşyayı, sizin hayatlarınız ve ölümlerinizin durumlarında kendisine taalluk ettiği hallerinde cümlesinde olduğu her şeyi tam olarak;

"Alimdir."

İlimde mübalağa derecesindedir. Allâhü Teâlâ hazretleri, si-zin maslahat ve menfaatinize olan şeyleri size beyan ediyor

Tasavvufî Manâlar

Bu âyet-i kerime'de (şunlara) işaret edildi:

Allâhü Teâlâ hazretleri, terekelerin taksimini yapmayı; Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine bırakmadı. (Kendisi taksim etti²⁸⁹)

Halbuki Allâhü Teâlâ hazretleri, islâm dininin erkânı olan;

²⁸⁸ Ferâiz ve Miras âyetlerinde ve Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin uygulamalarında intikâl hakkı (yani babasının sağlığında vefat eden kişinin yetim çocuklarının, dedelerinden babalarına gelecek olan hakkın kendilerine intikâl etmesinin) olmadığına bir nas yoktur. Alimlerin çoğunun sözü, babasının sağlığında vefat eden bir kişinin çocuklarına hiçbir hakkın intikâl etmeyeceğine dairdir. Yani bir kişinin evlâdı sulbiyye (kendi öz oğlu) ile beraber oğlunun evlâdı bulunursa, oğlunun evlâdına hiçbir şey düşmez (Fetevâ-yi Hindiyeye c. 6, s. 448) yani ölümle kişinin miras ile ilgisinin kesildiğine dair fetva vermişlerdir. Fakat bu fetvâ'nın delili nedir? Bu fetva ne derece ihtiyaçlara cevâb verebilmektedir? Kur'ân-ı kerim ve sünnete ne derece uygundur? Bu çağda insanların İslâm dininden soğumasına sebep olmuyor mu? "İstihşân"ı bir delil olarak kabul eden Hanefî mezbebine uygunluğu nedir? Ve bunlara benzer sorulara cevâb verilmesi gerekir... Halbuki Allâhü Teâlâ hazretleri "sizin evlâdımız" diyor. Evlâd, kelimesi, kişinin öz çocukları, çocuklarının çocukları, onların çocukları olmak üzere kişinin zürri-yetinden gelen herkese şâmilidir. Her evlâd, kendi vasıtasıyla babasına bağlanan ferilerini meneder. Sakıt eder. Kendi furûu olmayı etkileyemez. Kendi kardeşlerinin çocuklarının babalarından kendilerine intikal edecek olan hakkı almalarına mani olamaz... Bir kişinin kendi öz oğlu ve kızı evlâdı olduğu gibi, oğlunun ve kızının çocukları da kendi evlâdıdır. Şu hadise yaşandı: Mehmed Efendinin Hasan ve Ali adında iki evlâdı vardı. Bunları okuttu büyüttü ve evlendirdi bunlardan Hasanın üç oğlu ve iki kızı vardı. Hasan işe giderken kaza geçirip çok acıklı bir şekilde arabanın içinde yanarak can verdi. Oğlunun yanarak vefat ettiğini duyan baba kalb krizi geçirdi. Ve aynı gün vefat etti. Ali efendi babasının malının ve mirasın taksimi için; gidip hocalara fetva danıştı. Hocalar, ona; "Bütün mal senindir; senin yeğenlerine (babandan iki saat önce ölen kardeşinin çocuklarına) mirastan hiçbir pay yoktur. Sen varken onlara miras düşmez," dediler. Ali şaşırıldı. Eve geldi. Hanımına ve çocuklarına durumu anlattı. Onların hoşuna gitti. Hanımı; zaten ben eltimden nefret ediyorum, iyi oldu, dedi. Ali kardeşinin çocuklarına mirastan pay vermek istediye de hanımı ve çocukları ona mani oldular. Şeriatın emridir, diyerek babasından iki saat önce ölen kardeşinin çocuklarına hiçbir hak ve pay vermedi. Hasan efendinin hanımı binbir zorlukla çocuklarını büyüttü. Dilenmez dilenci oldu. Gidip babasına sığındı. Çocukları büyüdüğü zaman, onlara durumu olduğu gibi anlattı. Amcasının mallarını ellerinden aldığını söyledi. Hasanın çocukları amcası Ali efendiye gelip, babalarının durumunu istediler. O da direndi. "Siz dede mahrumusunuz" dedi. Hasanın bir oğlu silâhını çekti amcasını ve iki oğlunu birden öldürdü. Böylece en yakın akrabaların arasına mal taksimatından dolayı kan davası girdi... Miras'ın bu sosyal ve insanî yönünü göz önüne alan Mısır âlimleri, dede mahrumu olmadığına dair fetva verdiler. Bu gün Mısırın merî kanunlarında babasının sağlığında vefat eden kişinin mirastaki bütün hak ve paylan kendi furûuna intikâl eder diye maddeler var. Allâhü Teâlâ hazretleri, yetimler hakkında;

!Hem, titresin o kimseler ki, arkalarına elleri ermez, güçleri yetmez bir zürriyet bırakacak olsalardı, onlara karşı korkacaklardı. O halde, Allah'tan korksunlar ve sağlam söz söylesinler." En-Nîsâ: 4/9) buyurmaktadır. Kur'ân-ı kerim ve Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin hadis-i şeriflerinde sarahaten ve zimnen "dede mahrûm"u diye kayıt yoktur. Mısır âlimleri, intikâl hakkında Ferâiz ilminin "münâsaha faslına" göre yapmaktadır. Münâsaha terekenin taksiminden önce, mirasçılardan birinin veya bir kaçının daha ölmeleri ile bunlara düşen hisselerin kendi mirasçılarının kalmış olmasıdır. Meselâ Ahmed adında bir kişinin beş çocuğu var. Ahmed Efendi vefat ediyor. Onun bıraktığı terekenin taksimatı daha yapılmadan oğlu Osman ve Ali vefat etti. Ali bekarlı çocukları yoktu. Osmanın ise iki çocuğu vardı. Buna göre, Ali düşürülür. Osman'ın hisseleri ise kendi varislerine intikâl eder. Babasının hayatında evlâd bırakarak vefat eden bir kişinin durumu da aynen böyledir... O yaşamış olsaydı alacağı terekeden alacağı miras payı onun varislerine intikâl eder... Her şeyin doğrusunu Allah bilir....

²⁸⁹ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beye Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 159.

²⁹⁰ Feraizm usulü (kökü) on beştir.

Bunlardan yedisi Allah'ın kitabından beyân edildi.

Beş'i Resûlüllâh (s.a.v.)'in sünnetindedir.

Üç'ü icmâ' iledir.

Allah'ın kitabında olanlar;

1- Evlâd;

2- Ebeveyn evlâd ile beraber,

3- Ebeveyn evlâd olmaksızın,

4- Koca,

5- Hanımlar,

6- Anne bir kardeşler,

7- Anne ve baba bir kardeşler ve baba bir kardeşler... Rasûlüllâh (s.a.v.)'in sünnetinde bulunan beş pay;

1- Velâ yani Azad olunan kölenin mirası,

2- Kızlarla beraber kız kardeşler asebe olarak,

3- Feraizda Ehlini ilhak edip geri kalanın da erkeklere verilmesi

4- Ninelere yedirmek,

5- Kız çocuğuna yan, oğlun kızına sütün, diğerleri kız kardeşe verilmesi, İcmâ ile sabit olanlar,

1- Oğul ve kız bulunmadığı zaman, oğlun oğlunu oğul yerine, kızını da kızın yerine koydular.

2- Baba bulunmadığı zaman dedeyi babanın yerine koydular.

3- Baba ve anne bir kız kardeş bulunmadığı zaman, baba bir kız kardeşi anne ve baba bir kız kardeşin yerine koydular. Daha geniş bilgi için El-Hidâye'ye bakınız. Mütercim.

- 1- Şahadet kelimesini,
- 2- Namazı,
- 3- Zekâtı,
- 4- Orucu
- 5- Haca;

Beyân etmeyi Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine bırakmakla beraber... Ve şeriatın hükümlerini tayin ve beyan etmeyi de Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine bıraktı ve;

"Bir de Peygamber size her ne emir verirse tutun, nehy ettiğinden de sakınini" ²⁹¹buyurdu. Yine Allâhü Teâlâ buyurdu:

"Ve biz sana da bu zikri indirdik ki kendilerine indirilene insanlara (açıklayıp) anlatsınî" ²⁹²

Allâhü Teâlâ hazretleri, terekenin (mirasın) taksimini kendi nefsinin velayetine verip kendisi yaptı.

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdıkları gibi:

- "Muhakkak ki Allâhü Teâlâ hazretleri, (mirasın taksiminde) hiçbir mukarreb melek ve mürsel nebiyye razı olmadı. Terekelerin taksimini kendisi üstlendi. Ve her hak sahibine hakkını verdi. İyi biliniz ki vârise (artık) vasiyet ²⁹³yoktur." ²⁹⁴

Terekenin Taksimatı

Tereke (ve mirâs'in) taksimini Habib-i edibine bırakmadı. (Bunun bir çok sebepleri vardır:)

- 1- Dünya insana süslü gösterilmiştir.
- 2- insan dünyanın süsüne esirdir.
- 3- Tabiatı İcabı mal insanın çok sevdiği şeydir.
- 4- Nefislerin cibilliyeti aşın cimrilik üzerinedir.
- 5- Eğer terekelerin taksimi,
- 6- Hak sahipleri ve alacakları miktar hakkında nass (Kur'ân-ı kerimin âyetleri olmasaydı;
- 7- Mirasın taksimi Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine bırakılmış olsaydı;
- 8- 0 zaman elbette şeytan bazı kişilerin kalbine Efendimiz (s.a.v.) hazretlerinin nefretini ve düşmanlığını koyardı.
- 9- Bu da (pek çok kişi için) küfür olurdu.... Hadis-i şerifte buyuruldu:

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri buyurdular:

- "Sizden biriniz mü'min olmuş olamaz; tâ ki ben, ona, nefisinden, malından, evlâdından ve insanların hepsinden daha sevgili olmadıkça...(Beni her şeyden daha çok sevmedikçe iman etmiş olamaz)" ²⁹⁵
Huneyn günü bazı "Ensâr" gençlerinin kalblerinde mal sevgisi vaki olduğu gibi... ²⁹⁶

Şeytanın Fıtnesi

Hüneyn günü, Allâhü Teâlâ hazretleri, peygamberi (s.a.v.) hazretlerine Hevâzin kabilesinin ganimetini nasîb ettiğinde, Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, Hevâzin kabilesinin ganimet mallarından, Kureyş'e bol bol dağıttı. Hatta Kureyş'lilerden birine yüz deve verdiği oldu. Bunun üzerine Ensâr'ın bazıları:

- "Allâhü Teâlâ, Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'ı bağışlasın! Bizi terk etti. Halbuki bizim kılıçlarımızda hâlâ düşmanın kanı damlarken... (0 malı Kureyş'lilere veriyor...) dediler. (2/335)

Enes (r.a.) buyurdular:

- "Ensâr'm konuşmaları. Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine iletildi. Efendimiz (s.a.v.) hazretleri Ensârı deriden yapılmış bir çadırın altında topladı. Ensâr'dan oraya toplanmayan hiçbir kimse kalmadı. Ensârın dışında da kimse yoktu o çadırın altında... Hepsini topladıklarında Efendimiz (s.a.v.) hazretleri onlara geldi.

Ve şöyle buyurdular:

- "Sizden bana ulaşan haber (in aslı) nedir?"

Ensâr (r.a.) hazerâti buyurdular:

- "Ya Resûlallâh (s.a.v.)F Bizim re'y (ve görüş) sahiplerimiz (olgun ve yaşlılarımız) bir şey söylemediler? Ama aramızda yaşlan genç olan bazı insanlar, şöyle şöyle söylediler..." (Ve onların söylediklerini bildirip özür beyân ettiler..)

Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, o sözleri söyleyenlere şöyle buyurdu:

- "Ben küfürden yeni dönmüş bazı kişileri İslâm'a ısındırmak için kendilerine mal veriyorum!"

Veya şöyle dedi:

- "İslâm'a ısınmalarını istediğim kişilere mal veriyorum! Siz râzi olmaz mısınız ki, insanlar mallarla

²⁹¹ El-Haşr: 59/7,

²⁹² en-Nahl: 16/44,

²⁹³ Sünen-i Nesâî; 3587. değişik lafızlarla...

²⁹⁴ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 160-162.

²⁹⁵ Sahih-i Buhâri: 14.

²⁹⁶ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruhü'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayinevi: 6/ 162-163.

memleketlerine dönsünler, sizler de Resûlullah ile evlerinize dönün? Vallahi sizin kendisiyle döndüğünüz onların kendisiyle döndükleri (mallardan çok) hayırlıdır!"

Ensâr:

"Evet! Ya Resûlallâh (s.a.v.)! Biz râzî olduk!" dediler ²⁹⁷

Böylece Efendimiz (s.a.v.) hazretleri, şeytânın bazı genç ensârın kalbine koymuş olduğu vesveseyi bu iltifatlarla izâle edip giderdi.

Eğer terekenin (ve mirasın) taksîmi Efendimiz (s.a.v.) hazretlerine bırakılmış olsaydı; elbette ta âhir zamana kadar bu ümmetin nefislerine şer ve fitne koymaya çalışır, mecali olurdu. Bu durumda özür bütün halka bulaştığı için onların nefislerini hayât halinde ve ölümden sonra bile izâle etmek ve temizlemek mümkün olamazdı. Allâhü Teâlâ hazretleri, mirasın nasıl taksim edileceğini üzerine aldı. Kitabında kimlerin ne kadar pay alacağını ve alamayacağını beyân etti. Çünkü o her şeyi bilendir. O kullarına karşı gafur ve rahîmdir.

Ne güzel buyurmuşlar:

İlim ile bir zerre, kapalı ve gizli kalmadı.

Ki o zerre için nasihat edilsin ve o da öğütle yapılsın.

Hepsi buyuruldu ve geri kalan yakın olan rahmettir.

Sen yalvar, o yakaranların davetine icabet eder.

Nass (Kur'ân-i kerim) mirâs'ın miktarlarını kesin beyân etti. Fazla olarak da zevi'l-erhâm denilen yakınlar arasında husûmetin maddelerini ve sebeplerini ortadan kaldırmak; mirasta kadınlara rahmet olsun ve onların çalışmaktan acziyetlerinden dolayı hallerini beyân etti. Erkeklerin, kadınlardan faziletli kılınması, akıllarının ve dinlerinin noksanlıklarından... Allâhü Teâlâ hazretleri, mü'minlerin, Efendimiz (s.a.v.) hazretleri hakkında sû-i zanna kapılmamaları ve şaşırılmaları için miras konusunda her şeyi beyân etti. Ve buyurdu gibi:

"Şaşıyorsunuz diye Allah size beyan buyuruyor. Allah her şeye alîmdte'vilât-ı Necmiyye'de de böyledir. Sahibinin üzerine kudsî nefehât ve kudsî berekât olsun.

Nisa sûresi, bin doksan dokuz (H.1099) yılının Cemâziye'l-âhir ayının ortalarında tamam oldu. ²⁹⁸ Bunu "El-Mâide" sûresi takip eder. ²⁹⁹

²⁹⁷ Buhârî: 3986,

²⁹⁸ Bu tarih, 16. 04. 1688 yılının Cuma gününe denk geliyor. Allâhü Teâlâ hazretleri Bizlere tefsirinden faydalanmayı ve amel etmeyi nasîb etsin. Tercüme ederken beşeriyetimizden dolayı sadır olan hata ve kusurlarımızdan dolayı da yüce rûhâniyetinden af ve himmet istirham ediyorum. Zira büyüklerin himmeti, ilâhî tevfiği celbediyor. Allâh-m tevfiği olmadan, bizim bir şey yapmamız mümkün değildir. Her şey Allâhü Teâlâ hazretlerinin vergisidir. Ruh'ul-Beyânı Nisa sûresinin sonuna kadar tercüme etmeyi bana nasîb ettiği için Allâhü Teâlâ hazretlerine hamd-ü senalar olsun. Mütercim.

²⁹⁹ İsmail Hakkı Bursevî(k.s.), Ruh'u'l Beyan Tefsiri, Fatih Yayınevi: 6/ 163-166.